

Liber Anselimi

La est recta significatio q̄ significat q̄ nō
 est rectū significari: aut q̄ nō exigit rec-
 titudo. **A**lla igit̄ significatō ē recta: alia
 rectitudie: q̄ illa q̄ pmanet pterētē sig-
 nificatōe. **D** Palā ē. **A** An itaq; nō
 vides: q̄ nō ido ē rectitudo i significati-
 one: q̄ tūc incipit eē cū significat eē qd̄
 est v̄l nō est. **S** q̄ significatō tūc sūt fm̄
 rectitudiem q̄ sp̄ est: nec ob h̄ abest a sig-
 nificatōe: q̄ p̄t cū sicut nō deb̄t: aut cū
 illa sit significatio s̄ qm̄ rāc significatō
 deficit atē: deficiētē rectitudie. **D** Sie
 video vt nō possim nō videre. **A** Re-
 citudo itaq; q̄ significatio recta dicitur
 nō habet esse t nō esse aut aliquē motū
 p̄ significationē quocūq; moueat̄ ip̄a
 significatio. **D** Abihi nihil iā clarius.
A Pōt ne pbari colorē sūt se habere
 ad corp̄: quo mō rectitudo se habet ad
 significationē. **D** Prōptior nūc sum p̄
 bare q̄ valde dissimiliter. **A**. Puto
 q̄ iā tibi notū est: qd̄ de volūtate t eius
 rectitudie t de alijs q̄ rectitudinem habe-
 re dñt s̄tēdū est. **D** Q̄d̄ video haec
 ip̄a rōe pbari quoquo mō ip̄a sūt recti-
 tudiem imobilē pmanere. **A** Quid
 itaq; p̄seq̄ existimas de ip̄is rectitudinib;.
 Sūt alie ab inuicē: aut ē vna t ea-
 dē oīm rectitudo. **D** Sup̄ cōcessū est:
 q̄ si ideo s̄t ples rectitudies qm̄ ples s̄t
 sunt res in quibus considerantur: neces-
 se est eas existere t variari fm̄ res ip̄as:
 q̄ nequaq; fieri demonstrat̄ ē. Quapro-
 pter nō ideo s̄t ples rectitudies: q̄ plu-
 res s̄t res i qbus sūt. **A** An habes
 aliquā alia rōem cur tibi ples videant̄:
 p̄ter ip̄az rerū p̄lalitatē. **D** Sicut istā
 nullā eē cognosco: ita nullā alia inueni-
 ri posse cōsidero. **A** Una itaq; t ea-
 dēkst oīm rectitudo. **D** Sic me fateri
 necesse ē. **A** Ampli. Si rectitudo s̄t
 est i reb̄ ill' que dñt rectitudiem: nisi cū
 sūt fm̄ q̄ dñt: t h̄ solū est ill' rectas esse:
 manifestū est eaq; oīm vna eē rectitudi-
 ne. **D** Nō pōt negari. **A** Una igit̄

in oīb̄ illis ē veritas. **D** Et hoc nega-
 ri impossible ē. **S** tū ostēde mihi: cur
 dicim̄ hui' v̄l illius rei x̄itatē velut ad
 distiguēdas x̄itatis differētias: si nullā
 ab ipis reb̄ assumūt diuersitatē. **A** h̄tū
 nāq; v̄t p̄cedūt nullā eē dr̄titā inter x̄i-
 tate volūtatis: t eā q̄ dñ actōis: aut ali-
 cui' alioz. **A** Improbē hui' vel illi'
 rei esse dicit̄: qm̄ illa nō in ip̄is reb̄ aut
 ex ip̄is aut p̄ ip̄as in qb̄ eē dicit̄ h̄z suū
 eē: s̄ cū res ip̄e fm̄ illā sūt q̄ sp̄ p̄sto ē his
 q̄ sūt: sicut deb̄t: tūc dñ hui' vel illi' rei
 x̄itas: vt x̄itas actōis volūtatis quēad
 modū dicit̄ tēp̄ hui' v̄l illi' rei: cū vnu
 t idē sit tēp̄ oīm: q̄ sūt i cōdē tpe sil: eti
 nō eēt h̄ v̄l illa res nō min̄ eēt idē tēp̄.
Nō ei dicit̄ ideo tēp̄ hui' vel illi' rei: q̄
 tēp̄ est in ip̄is reb̄: sed q̄ ip̄e sūt i tpe
L t̄ sicut tēp̄ p̄ se consideratū nō dicit̄
 tēp̄ alicui': sed cū res que i illo sunt:
 cōsideram̄: dicit̄ tēp̄ hui' vel illi' rei:
 ita sūma x̄itas p̄ se subsistēs nullius
 rei est: sed cū aliqd fm̄ illa ē: tūc eius di-
 citur veritas vel rectitudo.

Explicit liber de veritate.

Incipit liber beati Anselmi archiepi-
 cātuarīs de similitudinib; de di-
 visione voluntatis.

Oluntas tri-

pliciter intelligit. Volūtas
 etenī dicit̄ illō anime instru-
 mentū: quo vult: t affectō eius dē instru-
 mēti. Affectio dō est affectio instrumēti
 volēdi. Hec volūtas q̄ dicit̄ affectio: est
 ad tēp̄ q̄s sopita: q̄ est eoꝝ que mēs
 nō memorat: sed mox vt ea recolit t in-
 strumētu volēdi appetit. Itē volūtas di-
 cit velle vel vsus ipsius instrumenti.

Similitudo inter mīlerē t volūtate

Oluntas itaq; illa que est instru-
 mentū volēdi. Sic est inter de-
 um t dyabolū: quo modo mul-
 er inter suū legittimū virum: t aliquem
 adulterz. Vir ei p̄cipit vt sibi cōiūgaſ:

de similit

De similitudinibus

Adulterero persuadet: ut et sibi copuletur. Si itaq; se soli legitimo viro coniungat: legitima ē: et ipa filiosq; legittimos generat. Si ei adultero se iuxerit: adultera ē: et ipa filiosq; adulterinos parit. Silt g; de^o impat voluntati: ut societ ipi soli. Diabolus ḥo ex alia pte suggerit: ut cōiugat et sibi. Si itaq; se soli doⁱ giunxerit. I. sc̄i sp̄s suggestionē velut semē bonū recepit: fit ei^o cōiuncta legitima: filiosq; legittimos generat: id ē virtutes opa bona: mox ei ad impium ei^o aperient oēs aie et corporis sens^o: et ad impledū quod p̄cepit deus.

De sensib; anime.

Psa nāq; apitur ad virtutum affectionē et ad volendū optanda memoria ḥo ad memorādū memoria: cogitatio ad cogitādū cogitāda: intellectus ad discernēdū qd sit volendū v̄l memorādū: siue cogitandum. Animus q; ad caritatem erigit: ad humilitatem deponit: ad patientiam roborat: ad alias virtutes generandas aperit.

De sensib; corporis.

Imiliter et corporis sensus aperiunt ad impium ei^o: v̄c; visus ad recte videnda: audit^o ad audiendū di^o v̄ba: gust^o ad gustāda: odorat^o ad odorāda: tact^o ad tāgedā. Oculi q; ad vidēdū et plorādū. Os ad bū loquendū. Aman^o ad recte opandū: pedes ad ambulandū quo debent. Sicq; vna sola voluntas: postq; dei voluntati ē iuncta: tot virtutes generat et opera bona.

De obedientia.

Elius at voluntatis affectio siue v̄lus obediēs voluntas vel obedientia dicit^o: q; dei voluntati obdiēs ea habet aduocatā: si qraſ cur hoc vel illō vult. Et si hec voluntas q; dicit^o instrumētū volēdi dyabolo se iunxerit: eius recipiendo suggestionē velut inordinatū semē adultera mater effecta fili^os adulterios: id ē vitia et opa mala ge-

nerat: vniuersos ei hois sensus claudit ad ea q; p̄cipit de^o: p̄adit: ad ea q; iub^o dī abolis ipa nāq; p̄s apitur ad affectōz vitior^o: et ad ea volendū: ac deinde hominis sensus apit ad ipa ppetrandum.

De inobedientia et p̄pria voluntate

Elius ḥo affectio siue v̄lus inobedientia vel etiā p̄pria voluntas dicitur: p̄pria q̄ ipse voluntas ē que dei voluntate sibi aduocatā habere nō pōt: ut si qraſ cur h̄ v̄l illō vult: respōdere v̄aciter non valet: q; et de^o vult et h̄ vult. Affectō at siue v̄lus ille ex dyabolica nascens suggestionē dei voluntate sibi aduocatā non p̄st habere: vtraq; igit^o voluntas ē p̄op̄a. **E**ius p̄p̄a voluntas: que q; a di voluntate porro p̄uaſ: ob h̄ p̄p̄a recte noſiaſ. Hec at p̄p̄a voluntas: supbia ē illa: quā initū ois p̄ciū scriptura nūcupat.

De supbia

Ep̄bia idē vocat: q; sup̄ quam debeat gradif. Supbia namq; supgressio dicit^o. Propria itaq; voluntas: q; dei voluntati nō subiicit: sed sup̄ eā extollit: ob h̄ recte supbia dicit^o. ipa q; ois p̄ciū est initū: q; ex ea nascit^o oē p̄ciū: et quō homo illā habz a se: nec voluntatē dei quā seq̄tur vult habere sup̄ se ipo deo auferit: qd p̄p̄e et singularit^o dī h̄fe. **O**r p̄p̄a voluntas soli ḥo p̄ueiat

Elius at os q̄cqd vult: dī velle p̄p̄a voluntate: ita ut aliā quam sequat^o nō habeat sup̄ se. **L**ū igitur h̄ vult aliqd p̄ p̄p̄a voluntatē: do auferit q̄si suā coronā: sicut ei coronā soli regi cōpetit: sic p̄p̄a voluntas do soli. Et sicut rege aliquē in honore: q; suā coronā ei coronato auferret: sic h̄ in honoreat deū: q; auferit ei p̄p̄e voluntatis p̄t uilegiū: habēdo qd ille debet habere solū: sicut p̄p̄a voluntas dei fons ē et origo totius boni: ita p̄p̄a voluntas hominis toti^o est exordium mali.

Silicito inter p̄p̄a voluntatē et fōtē
h Ec enī est velut fons qdaz: q; in

Liber de Similitudinibus Anselmi

tria capita diuiditur: e q̄bus riui diuersi
innumerabiles demant: q̄ locis in q̄bus
dā ab inuicē separantur: aliquo dō duo &
duo: vel p̄les plurib⁹ iungant. Ita q̄
p̄pavolūtas ī genera tria diuidit: e q̄b⁹
vitia diuisa & sine nūero nascūt q̄ aliqui ī
hoie s̄t distūcta: q̄nq̄b⁹ duo v̄l p̄la riū-
cta. De trib⁹ generib⁹ p̄pavolūtatis
p̄ Ropua nāq̄yolūta aut est ī de-
lectatōe: aut in exaltatōe: aut curi-
ositate. De delectatione.

Electatōis genera sūt duo p̄ncipa-
lia: vnū exteri⁹ in q̄nq̄ corpis sēsib⁹: a-
liud interi⁹ in aī affectib⁹. De q̄nq̄

s̄t āt corpis sen- (corpis sēsib⁹)
sus visus: auditus: gust⁹: odorat⁹
& tactus q̄ ideo sensus dicūtur: q̄ p̄ eos
exteriora sentiunt: p̄ v̄lū eni forme & co-
lores. p̄ auditū soni: p̄ gustū sapores: p̄
olefactū odores: p̄ tactū dura v̄l'mollia
calida v̄l frigida: aspa vel leuia: grauia
vel leuia sentiūtur. H̄oz āt sensus sensu-
um delectatio rari⁹ est bona: sepi⁹ vero
mala. Bona etenī est cū dei volūtatem
sibi aduocatā habet: mala dō cum eam
sibi aduocatam habere non potest.

De generib⁹ delectationis male.

Elius ast delectatōis male ge-
nera sūt triginta & vnū: e quid⁹
quinq̄ sūt simplicia: decē dupli-
cia. Alia decē triplicia: q̄nq̄ q̄druplicia
vnū dō ex quinq̄ p̄tibus constat.

De simplicibus generib⁹.

Quinq̄ itaq̄ sūt simplicia: q̄ p̄le-
q̄ rūq̄ delectat p̄ se vnuſq̄ q̄nq̄
sensu. Aliq̄ eni solus vane
delectat visus: vt ī cōcupiscēdo eq̄nos
certatum p̄currere: aut accipitres volan-
tes alias aues cape. Aliq̄ solus audit⁹
vt cū hoiem delectat ad aurē suā dumu-
lam p̄cutere: q̄r ea audit dulciter sonare.
Aliq̄ solus gust⁹: aut ī comedēdo inel-
imoderatē nō s̄t visu delectable. Aliq̄
solus olefact⁹: vt cū aliq̄s defert femu-
lū narib⁹ suis suspēlū vt sibi suauiter re-

doleat. Aliq̄ solus tactus: vt cū aliquē
imoderatē refectum cōrectare oblectat
vētreū suū. De decez duplicitibus

Ecē dō sūt duplicitia: q̄ pleriq̄
d̄ delectant simul duo & duo idez
sensi. Aliq̄ eni cū delectantur
visus & audit⁹: vt cū nūmis delectando
canes bestias inseq̄ vidēt: & clamare
post ip̄as audiunt. Aliq̄ visus & gust⁹
vt cū maiori delectatōe vinū limpidiū
mū cōspic̄t saphirino ciphō: & bibitur.
Aliq̄ visus & olefact⁹: vt in vidēdo s̄t
& olefactēdo nūmis rubentes rosas. Ali-
q̄ visus & tactus: vt in sp̄ciedō & con-
planādo aliquē municipē albū. Aliq̄
audit⁹ & gust⁹: vt cū aliquēm sic bibere
delectat: vt inter labia sua sonitū quen-
dā pulsando facit. Aliq̄ audit⁹ & ole-
fact⁹: vt cū aliquē bibēdi auditate dele-
ctat auscultare mustū: ebulliēs applicata
gure: & eius odore narib⁹ attrahere. Ali-
q̄ audit⁹ & tact⁹: vt cū aliq̄s nūmis de-
lectat citharā resonatē audire: & eadē
p̄cutiēdo tāgere. Aliq̄ gust⁹ & olefact⁹
vt cū imoderatē edūtur galline: pipe ci-
mino diligēter pdite. Aliq̄ gustus & ta-
ctus: vt cū gulostate madūtur sic ma-
turo: dulces ad edēdū: & leues & molles
ad tangēdū. Aliq̄ olefact⁹ tactusq̄: vt
cū vngēto bñ olēti q̄s vngēt. De x.

Ecē q̄s sūt triplicia: q̄r (triplicib⁹
se p̄terni & terni delectant corpis
sensus sup̄dicti. Aliq̄ eni cōdelectant
visus auditus & gust⁹: vt cū nūmis quis-
de celeride edūtur: q̄ quasi nūx candide
vidēnt: sp̄tēq̄ manib⁹ & dētib⁹ sic atte-
run̄t: vt resonare audiant. Aliq̄ vis⁹ &
audit⁹ & olefact⁹: vt cū aliq̄s ī ortu resi-
det: vt virides herbas aspiciat: fabulas
audiat: flores olefactat. Aliq̄ visus au-
ditus & tactus: vt cū mīler speciosa dele-
ctatois causa sp̄cicit: luxuriosa loq̄ au-
dit⁹: s̄ in tēa tāgit. Aliq̄ vis⁹ & gust⁹ & ol-
fact⁹: vt cū aliq̄ solus delectat inspicere vinū
herbis cōfectū: cintillare: bibere: & olefa-

De similitudinibus

cere. Aliqñ vis² & gust² & tact²: vt cū ali-
qs est saturat² racemis: vineā tñ deābu-
lat: vt q̄spulcre i ea racemi depēdeat vi-
deat: & hos atq̄ illos p̄trectās degustat.
Aliqñ vis² & olefact² & tact²: vt cū diu ni-
mis lilia p̄spicit: olefacit² tangit. Aliqñ
audit² gust² & olefact²: vt cū diuites de-
lectat² ceruos i siluis clamātes audire q̄-
nudā tā captor² carnes pipe p̄ditas inte-
nū edere. Aliqñ audit² gust² & tact²: vt
cū aliqs i balneo residēs fabulas audit²
edit² & bibit aq̄ temporē circūq̄ tāgit. Ali-
qñ audit² olefact² & tact²: vt cū aliqs cā-
tilenas audit²: duz i lecto mollib² strato
q̄scit²: ybi & herbas sp̄las olefacit². Ali-
qñ gust² olefact² & tact²: vt cū nocte ma-
diunt² immoderate poma sapida odife-
ra mollia.

De quinq̄ q̄druplicib².

Aliqñ vñ q̄druplicia sūt q̄ plex²
q̄ sīl q̄terni delectat². Aliqñ de-
lectant² simil² vis² & audit² & ole-
fact²: vt cū i nuptijs ludi videtur: cātile
ne audiunt²: cibi & pot² deliciosi sumūt
eorūq̄ odor: sentit². Aliqñ audit² gust²
olefact² & tactus: vt cū in nocte nihil ibi
videt² quo delectat² vis²: s̄ cū auditu: gu-
stus olefactu delectat² & tact²: vt cū spō-
sus & spōsā amplexat²: aut aliud ab alio
libidinose tāgit². Aliqñ gust² & olefactus
tactus & vis²: vt cum ibi nihil delectab²
audit² audit²: s̄ assūt alia qb² ceteri sen-
sus q̄sq̄ suo mō delectatur. Aliqñ olefa-
ctus & tactus & vis² & auditus: vt cū ibi
nihil gustat²: s̄ flores ibi asp̄sos delectat²
q̄uiwas olefacere tāgere inspicere diuer-
sos musicor² sonos auscultare. Aliqñ ta-
ctus vis² auditus & gustus: vt cū ibi ni-
hil habet² quo delectat² olefact²: sed tñia
qb² ceteri q̄tuor sens² condelectantur.

De ultimo genere delectatōis male.
Huz̄ at ex qnq̄ ptibus p̄stat: q̄
q̄iq̄ delectant² simil² hi oēs cor-
por² sens². Aliqñ ei delectat ho-
minē dom² interius ornata conspicere:
ebrios i ea decatātes audire: ibidē & ip-

sū de cornib² deauratis potare: & flores
p̄ domū displos olefacere: p̄os vñ cor-
nua vñ alia tactu cōtrahere delectabilia.
Trigita vtiq² & vñ genera sūt delecta-
tōis ad qnq̄ corporis sēs p̄tinentia: qui
bis trigita & vno delectant² mōis: q̄
bus duplicita simplicib² sūt peiora du-
plicib²: triplicita triplicib²: q̄druplicia
q̄druplicib²: illō qd ex qnq̄ ptibus con-
stat. H̄to enī ples sēs i delectatōe so-
cian²: itā ipa delectatōe peiorat². Attū
aliqñ peior ē vñi² q̄ oūm sīl delectatio-

Rauius ē enī detractatōe libēter
audire q̄ flores pulcros aspicere:
tāgere: olefacere: in teā bibere semel aut
bis plusq̄ est necesse aliqd otiosū vñbz
audire. Sz i codē parib² ve p̄ctis peius
est ples q̄ pauciores sens² delectari: pe-
ius ē enī delectari visu & auditu inhone-
sti ioci: q̄ visu tm̄: aut auditu tm̄. Item
peius ē immoderate delectari gustu: et
olefactu por² confecti: q̄ tm̄ gustu: aut
tm̄ olefactu alicui² deliciosi cibi. Itaq²
ex illō trigita & vno generib² delectatōis
alia sūt mala: alia peiora. Abala in qui-
bus pauciores delectant² sens²: aut si su-
erint ples oblectant² in leuiorib². Peio-
ra in quib² delectant²: aut si fuerit pauci-
ores: in grauiorib² delectant². Tot igit²
& talia sūt genera delectatōis: q̄ delecta-
tur q̄sq̄ sēs corporis. De ale delectatōe
i. H̄ius vñ q̄ delectat aia: genera se-
mlto pl̄a. Quicqd enī extiores se-
sus sētiūt: sentiēdo aie innuūt: q̄le sit il-
lud qd sentiūt vrḡ q̄litatē rei rep̄enta-
uerūt sibi: qd sentiebat sentire omue-
rint: delectat² aia: idē cogitare: & totidē
mōis q̄t sibi sēs rep̄tauere. Sicut ei
sens² singlos aut binos: aut ternos: aut
q̄ternos: aut simil² oēs delectat² illō vñ il-
lud sentire & aie rep̄tare: ita & aiam de-
lectat² cogitare: q̄ sens² eisdē mōis illud
vñ illō sēserūt: sētiēdoq̄ sibi rep̄taue-
rūt: sed si sēsisset rep̄tare possent. Tot
mōis delectat² aia: idē cogitare q̄t sibi sēs

Liber Unibutilli Inselmi

valent representare. Numq; enim vis
representavit ei domum auream totam
qr; nō vidit. Nec audit^r sonū toto mun-
do diffusū: qr; nō audit. Nec gust^r panē
melle dulciorē: qr; nō gustauit. Nec ole-
factus vinū balsamo flagratiū: qr; non
olefecit. Nec tact^r indumenta lanea line
is leuiora: qr; nō tetigit: nec alia m̄lta ei
rep̄tauerūt sensus: qr; nō senserunt: s; si
sensissent: rep̄sentare possēt. Et tū ad h
aut alia hm̄oi inania imagiari delectat
aut si sens^r sensissēt: eiq; singuli aut bini
aut trini aut q̄terni aut siml̄ oēs rep̄sen-
tassent. Sūt t; alia delectatois genera:
q; nec sens^r valēt ei rep̄sestare: nec ip̄a p̄
p; imaginationē cogitare: vt cū in sup-
bia delectat sine oī imaginatioe. Hanc
eteni sens^r nō valēt illi rep̄sestare: qr; nec
visus p̄t discernere: vtz sit alba vel ni-
gra: nec audit^r an sit sonora aut rauca;
nec gust^r an sit dulcis v̄l amara: nec ole-
fact^r an sit redolēs vel vetida: nec tact^r
an sit mollis v̄l dura: leuis v̄l aspa: cali-
da vel frigida. Ip̄a q̄z q̄z nō valet ima-
ginari: vtz supbia sit tal' aut tal': qr; est i
exaltatōe solius cogitatōis. Ab h̄o igis
pla genera sūt delectatois q; alia delecta-
tur: qm̄ illi quib^r qm̄z copiis sens^r ob-
lectant: qr; eadē delectat illa memora-
re: q; illos sentirez totidē mōis q̄t sibi re-
p̄sentare: t alia imaginari q̄ illi sibi non
rep̄tauerūt: qr; nūq; senserūt: s; si sensis-
sent: rep̄sentare possent: t qdā cogitare:
q; nēc illi p̄nt sentire: nec ip̄a p; imma-
ginationem cogitare: s; simpli sine oī imagi-
natioe. De qm̄z generib^r exaltatōnis
Exaltatōis āt genera qndeciz: e
e qbus qtuor sūt simplicia: sex du-
plex: qtuor triplicia: vnu vero
quadruplex. De quatuori simplicib^r

q; Utuor itaq; sūt simplicia: qr; est
exaltatio aliqui i sola op̄niōne: vt
si q̄s opinet se eē dignū p̄tificatu: nec
tū velit fieri ep̄us. Aliq; i sola volunta-
te: vt si velit fieri ep̄s: nec tm̄ opinet se eē

dignū ep̄atu. Aliq; i sola locutōe: vt si
iactet se eē dignū: nec tū velit fieri: sc̄es
eē indignum. Aliq; i solo ope: vt si q̄s
infim^r p; ignorantiā assideat iuxta regē
in uo.

De sex duplicitibus.

Ex h̄o se duplicita q; aliqui extol-
lit h̄o i op̄niōe s̄l z voluntate:
vt cū poratu aliquo se eē dignū
estimat: vt hoc vlt: vt por fiat. Aliq; i
op̄niōe z locutōe z nō i voluntate: vt cū
aliq; aliquā nō vult plationē: q; sibi of-
fer: t ex h̄o se attollens meliore se ali-
is arbitrat: t inde se iactat ita tū ne au-
ta. Aliq; i op̄niōe z ope: vt si aliqui
se estimat dignū sedere iuxta ep̄m: t ali-
cubi p; i grātiā assideat iuxta eti. Aliq; i
voluntate z locutōe: vt cū aliqui volens
ep̄atu iactat inde se eē dignū: licet se sci-
at esse indignū. Aliq; i voluntate z ope
vt cū aliqui i couiuio vult residere supio-
ri loco t ibi se iūgerit inuitate illō q̄ di-
ghū se estimet loco tam alto. Aliq; i lo-
cutōe z ope: vt cū plat^r aliqui aliquā in
se fragilitatē vident: ob quam si honeste
posset ip̄am plationē desereret: t cuz in
verb z actib^r suis qndā excellētiā ostendat:
ne ip̄az ei^r fragilitatē quis auertat

De quatuor triplicibus.

Uatuor āt sūt triplicia: qr; aliqui
delectat h̄o i opinione z volu-
tate locutōe: vt cū dignū se p̄-
latōe estimat: t ea vult: t inde se iactat.
Aliq; i voluntate z locutōe z ope: vt cū
oīno q̄ vult plationē habere: singit ver-
bo z ope z actu dignū se eē: q̄uis sciat
se indignū. Aliq; i locutōe z ope z op̄ni-
one: vt cū aliqui licet iactet dignū se esse
platōe: t ea libētius agat qbus dignū vi-
deat eē: t h̄ idē arbitref de se: nō vult tū
platōe h̄e: vt sāctior; iudicet eē. Aliq; i
in ope z op̄niōe z voluntate: vt cū prela-
tūs subditos opprimit imoderate vt sua
platōe q̄ dignū se estimat eē q̄dū vlt
possidere sine vlo obstatlo habere pos-
sit. De uno quadruplici.

De similitudinibus

v Nū est q̄druplex: qz plerūq; se hō i opiniōe & volūtate & locu- tōe & ope: vt cū laude dignū se estiat: z eā appetit: z ipē se laudat: z qdā magna ope: vt laude acqrat. Quīdecī itaq; sūt extollētie genera: q̄tuor simpli- cia: q; sūt mala. Sex duplia: q; sūt pe- iora. Quatuor triplicia: q; sunt pessima. Unū xō q̄druplex: qd cctis oib; pei; ē. Quāto ei i plib; hō extollit: tāto excel- lētia ipa peiore. Itē sciēdū q; soli ope- ris excellētia: q; spē pignorātiā ē mala. Soli āt locutois peior. Soli xō opi- niōis pessima. Soli aūt volūtatis oī- dus alijs peior. Stultū est ei cū altq; vīl- psona p ignorātiā assidet iuxta dignam. Sz stultius est cum inde se iacteat dig- na. Stultissimū xō cū huic se estimat di- gnā. Mōto āt stulti cū vult residere iu- xta eā: cū sciat se inde ecē indigñā. Con- tra eā excellētia q; est i ope ipē deus ait. Cū inuitatus fueris ad nuptias: recube in nouissimo loco. Lōtra xō eā q; est i lo- cutōe. Salomō dicit: laudet te alienum & nō os tuū. Lōtra eam q; est i opinione apls ait. Mōli altū sape ē tāme. Contra eā vero q; est i volūtate dñs itē dicit vi- scipul'suis. Qui voluerit inter vos pri- mus ecē: erit yf' fūus. Lōtra xō extol- lētie genera itē ipē dicit. Dis q; se exaltat: humiliabit: z q; se humiliat exaltabitur.

De curiositate.

c Uriositas est studiū pscrutādi- ea q; sciri nulla ē vtilitas. Hui- at sedeciz sūt genera e qbus qn- g; sūt simplicia. Sex duplia. Quatuor triplicia. Unū xō q̄drupliciter.

De quinq; simplicibus.

q Uniq; itaq; sūt simplicia: quia alijs curiositas est i sola cogita- tione: vt cū alijs studiose cogitat: quō alteri secretū scire valeat. Aliq; in ver- bo: vt cū illib; curiose interrogat. Aliq; in actu: vt cū circa illū deabular: q; si alijs qrat: si forte qd querit iudicio aliquo eo

gnoscere valeat. Aliq; in visu: vt cū sol- licite p̄siderat: quo ille intēdat: qd agat quō sedēdo: stādo: ambulādo: vel aliq; alio mō se habeat. Aliq; i auditū: vt cū intēte auscultat qd ille de illo aut alius de illo dicat. De sex duplicibus

Ex xō sūt duplia: qz aliqui est in xbo actu: vt cū ei amicabi- liter allo q̄tur: z interim ei aliqd opat: vt cū sermonib; blādis cū fructio qd ei facit extorqat ab eo qd querit. Ali- q; i xbo & visu: vt cū aliū rogar: vt cū se cū aspiciat dicēs. Putas ne iste ita vel ita ageret: nisi tal' vltalis essz. Aliq; in xbo & auditū: vt cū ante eū vadat: z ve- nit auscultare ea que dicit. Aliq; in vi- su & auditū vt cū curiose q; agit p̄siderat & studiose q; dicit auscultat vt p; b secreta q; querit agscat. De q̄tuor triplicibus

Tatuor āt sūt triplicia: qz aliqui est in xbo & actu & visu: vt cū ali- q; sūt enumerat & mēsurat & p̄side- rat q̄tū sol vel luna distent a terra: vel q; magna sint ipa lunaria. Aliq; i actu visu & auditū: vt cū alijs se occultat cā vidēdi & audiēdi alioz secreta. Aliq; in visu & auditū & xbo: vt cū iuxtavias re- siderat: vt videat itāseñtes audiat: z inter- roget rumores. Aliq; i auditū & xbo et actu: vt cū cā audiēdi & interrogandi su- tura: demonib; sacrificat.

De uno quadruplici.

v Nū xō est q̄druplex: qz aliqui ē in visu & auditū & xbo & actu vt cū alijs intueat & auscultat: quos p̄silia- ri cōspicit & de qb; suspicat aliqd mali: vt cōsiliū eoꝝ quos quō agscere possit accedēs ad eos qrit: an viderit aliqd q; se circa eos ydidiſſe singit: z interea in- spicēdo auscultādo circa eos qrit q; nū q; perdidit. De generib; curiositatis

Tē curiositati gna. xx. 7. viij: e qb; i tria s̄t simplicia nouē duplia. de- cē triplicia: qnq; q̄druplicia: vnū xō ex qnq; p̄tib; p̄stat. De trib; simplicib;

Liber

Anselmi

Ria sunt simplicia. Quia ali-
qñ curiositas est in solo gustu;
et cū defert pīscis alicui pīsa cōc-
dēt; et paucqñ ipa cōsumperit: degustat
qui? saporis sit pīscis. Aliqñ in olefactu
vt cū eū nasu suo aponit: vt sciat cuius
odoris sit. Aliqñ in tactu: vt cū aliquis
pannū vidēs nouū pīrectat solummodo
vt sciat vīx sit asp vīleuis; an grossus
sive subtilis.

De nouem duplicitibus.

Quem vero sunt duplicitia: qz ali-
qñ est in gustu et visu: vt cū qs
degustat ferculum sibi apositū
anteqñ pīsumperit primū: et interim con-
siderat si his q̄ residet iuxta eū meli? ha-
beat ferclū. Aliqñ in gustu et vībo: vt cū
illud degustat; et an pipere cōditum sit
interrogat. Aliqñ in gustu et olefactu: vt
cū degustas olefacit. Aliqñ in gustu et
tactu: vt cum gustu scire q̄rit an sit sapi-
dū: et tactu an sit calidū: frigidū vel tepi-
dū. Aliqñ i olefactu et visu: vt cuz aliqñ
dū legat herbā iuxta incognitā inuenit
et alegādo cessans eam: s̄ naso suo apo-
nens olefacit: diuqñ intuens eam studet
agnoscere que sit. Aliquādo in olefactu
et verbo vt cū eā olefacies q̄rit ab alio q̄
sit. Aliqñ i olefactu et tactu: vt cū eā olefa-
cit: et cōrectat vt sciat vīx sit mollis an
dura: leuis vī aspa: qd totū nō i zo facit
vt sibi necessaria sit: s̄ usi vt sciat: q̄ vel
qualis sit. Aliqñ in visu et tactu: vt cum
aliqñ veniēs ante mēsa vbi ē pīsurus:
mox subleuata maga q̄ panis est coop-
tus intuet an sit cādīd?: et eū pītingit. et
cū eū nō discooperit s̄ interrogat an cali-
dus vel ex q̄ coct? sit: et eū cooptū pītin-
git et pīmit vt sciat an sit calidus.

De decem triplicibus.

Ecem vero sunt triplicia: qz ali-
qñ quando est i visu aut vībo et gu-
stu: vt cū aliquibz qs residens: et
ante se potū cīpho deferrit videns statim
assurgit: et intuēs cuius coloris sit: que-

rit etiā qs pot' sit: et degustat an bonus
sit. Aliqñ in visu et vībo et olefactu: vt cū
eū nō degustat s̄ olefacit: interrogat cō-
siderare quis sit. Aliqñ in visu et verbo
tactu: vt alicui cōcedenti defert cibus inē
duas scutellās: et anteqñ finierit qd pri-
edebat: scutellis aptis qs ille sit cib? cō-
siderat: et an bñ sit coct? inuestigat: et cū
cōtingit an calidus seu frigid? sit agno-
scat. Aliqñ i visu et gustu et olefactu: vt
cū de eo nihil interrogat: nec eū pīrectat:
sed ē curiosus cū videre: et eū degustat
olefacit. Aliqñ in visu et gustu et tactu:
vt cū de eo nihil inq̄rit: nec eū olefacit:
sed cū curiositate vīdēdi eū degustat: et
pīrectat causa q̄ dīxi. Aliqñ in visu et ole-
factu et tactu: vt cū de eo nihil inq̄rit nec
eū degustat: sed tñ intuet olefacit atqz
pīrectat. Aliqñ i vībo et gustu et olefactu:
vt cū aliqñ cōiuātibz supuenit: et an ci-
bi et potus qs habent sint boni regrit: et
qsdā degustas altos olefacit. Aliqñ in
vībo et gustu et tactu: vt cū nō facit eos s̄
panē cōrectat aut alios cibos. Aliqñ i
vībo et olefactu et tactu: vt cū de eis nihil
interrogat: s̄ tñ degustat olefacit et pīre-
cat.

De quinq̄ quadruplicibz.

Tlincz xō sunt quadruplicia: qz
aliqñ est i visu et vībo et gustu et
olefactu: vt cum aliqñ deambu-
lās nūdīnis: has vī illas merces cōside-
rat: cuius he vī ille pīcij sint inuestigat:
vīna vel poma vel alios fructus degu-
stat olefacit: pipyl cīminū: vī alia bene
oleriua hoc totū ea tñ facies de causa:
vt sciat q̄ vel qlia sint ista vel illa. Ali-
qñ in visu et vībo et gustu et tactu: vt cuz
supradicta facit excepto q̄ nihil ibi ole-
facit: sed merces cōrectans voluit et
euoluit. Aliqñ in visu et vībo et olefactu
tactu: vt cū ibi nihil degustat s̄ alia fa-
cit supradicta. Aliquādo in visu et gustu et
olefactu et tactu: vt cū non requirit cui?
hec vī illa sint pīcij. S̄ ceta q̄ dīxim? fa-
cit. Aliqñ i vībo et gustu et olefactu et tactu:

De similitudinibus

vt cū nō est curiosus videre: qz sepi⁹ vi-
dit talia: s cetera facit supradicta.

De vltimo genere curiositatis.

Illiū vero ex pībus pīsūt qn-
qz: qz aliquid est in visu & verbo &
gastu & oefactu & tactu: vt cū curiose ad
hec vel ad illa oclos cōvertit. & ceta om-
nia que sup̄diximus facit. Quadragin-
ta itaqz quatuor curiositatis sūt genera
& quibus octo sūt simplicia: quindecim
duplicita: quindecim triplicia Sex qua-
druplicia: vnu⁹ dō ex qnqz pībus pīstat.
Hec aut tam multiplex curiositas qz et
exaltatio & delectatio de quibus superi-
us diximus oēs ex pīria voluntate na-
scunt. Mis̄ enī homo pīs habuerit vo-
luntatem delectandi vel inuestigādi cu-
riose: que nulla ibi est utilitas: scire nū
qz delectabitur vel extolleſ: yet curiose
inutilia scrutabitur: sed cū hoz vitiorū
mala pcedit voluntas secundū: & ipsa ita
nascunt ex ea. Ex his vero alia omnia
ex delectatione enī nascit luxuria: adul-
terium: fornicatō: immūditia: vētris in-
gluicies: ebrietas: & alia hutusmōi vitia
De exaltatō dō inanis glā: iuidia: ira
tristitia: & auaricia: & alia similia. De cu-
riose ast inqetudo: susurratō: detra-
ctio, & cetera alia. Dīa dō in familiā pī-
ria voluntatis existūt: & exequendā ex-
ercitū magnū faciunt illi voluntati: velut
cuidam domine obediūt.

Roparia nanḡ voluntas ē velut
P quedā adultera regina: qz se cui-
dam regi adultero cōiuxit: ex-
quo etiam tres filios habuit. Ex his ve-
ro tribus tēt alij filij & nepotes sūt geni-
ti: itaqz multiplicati ut numerari nō pīt
omnes autē in familia illius regis & re-
gine cōsistūt: eorūqz iussa quisqz suo mō
pſciunt. Rex itaqz cū regina ista cuidā
alij regi aduersaf: collectoqz filiorū & ne-
potum exercitu regū illius aggressuz p-
datur. Hic aut exercitus sic fuos illi⁹ re-
gis iunabut: & aut pīles aut vnu⁹ vnum

aut vnu⁹ pīles aggrediatur. Quoscum-
qz dō deuincere pīt vītos & adductos
in carcerem tradunt: exigētes ab eis qz
tum nūqz pīsoluere pīt: sed dībus affec-
ti miserijs in carcere illo deficiunt. Hec
aut regina pīria est volūtas oīm inobe-
dientiū. Dīaqz ideo vocaf adultera: qz se
paraf a deo cui esse deberet cōiuncta: et
dyabolo cōiungit: a quo deberet eē dis-
iuncta. Ipse dō dyabolus idcirco rex di-
citur: & adulter: qz līhoībus regnās per
volūtate pīria aiabūs eoꝝ deividelicz
spōlis abutef: cui post se qm pīria vo-
luntas iūxterit ex illius semie: id est pī-
uersa suggestione tria pīncipalia virtū. S
delectationē: extollētiā: curiositatē con-
cipit: p quinqz corporis sens⁹ velut ea pa-
riens emittit. Ex his dō tribus tot alia
vitia nascunt: sīcqz multiplicant̄ ut abs
qz numero habeant. Dīa dō ex familiā
dyaboli pīria qz volūtati existūt: & ex se
ipis qndam admirandā multitudinem
reddūt. Dyabolus itaqz pīria volūtas
deo regi regū aduersant̄: & pīgregata vi-
tiorū militia regnū illi⁹ hūc sc̄z mūdu ag-
grediētes pīdant. Hec at militia sc̄z hu-
manū gen⁹ inuidit: vt aut vitia pīla ho-
mies pīles: aut vnu⁹ vnu⁹: aut pīla vnum:
aut vnu⁹ pīles: diversis in locis accipiāt
Quicqz dō supare pīt mala cōsuete-
dine ligatū in infernū detrudūt: vbi ab
eo vnlīquod qz vitū exigit: qzqz vnu⁹
pīllud cōmisit: qz qz nunqz pīsoluere po-
terit: nec ei misericordia nunqz deerit.

Similitudo int pīriam volūtatem:
& venenosam herbam

Ursus pīria volūtas cuidaz
r herbe venenose atqz mortifere
assimulatur: quam medicus qz
dam peritissimus progenie cuiusdā in-
terdixit primis parentibus cōminans:
quia si ex ea comedenter: leprosi effecti
proculdubio interirēt. At illi pīcepit ei⁹
obedir noluerūt: s ex eadē herba cōede-
rūt. vñt leprosi effecti leprosos qz filios

Liber

Anselmi

genuerunt: atq; vt modicus ejus cōmī-
natūs fuerat mortui sūt. Quoz filij: li-
cer p̄s̄ suos agnouerint herba illa in-
firmatos fuisse: et mortuos seq; ip̄s̄ lep̄
pcuissos et mortuuros: eadē cū herbā sup
oēs alias diligūt: indeq; cibos vniuer-
sos suos adūnt: mane quoq; surgentes
ex eadē quasi p̄ medicamēto accipiūt:
sed et soñnū sero capturi sil̄ faciūt. Ibi
igit qm̄ sūt demētes ois q̄ audir aduer-
tere pot̄: sed nec min⁹ demēcat: q̄ p̄p̄a
volutate vtūtur. Ip̄a est enī herba dyab-
oli venenosa sugestione venenata: et oī
bus eis vtentib⁹ pestifera. Hāc de⁹ qui
nisi pie medetur pctis p̄mis humāi ge-
neris pentib⁹ ineditit: cū eos comedere
pomū sub mortis p̄minatōne phibuit q̄
q̄ p̄ceptum ei⁹ trāsgressi ex eo cōcederet
mox pctores et alia mortui postēz alios
pctores genuerūt et ip̄i carne mortui sūt
hoies tñ eadē voluntate p̄ certis diligunt
et ea imiscēt oibus pene q̄ agūt: nihilq;
istis demēti⁹: q̄ nihil vtuntur sua morte
libentius.

Ostensio q̄ omnia virtia p̄p̄e et.
Vic deniq; p̄p̄ie voluntati post-
h b̄ suā in hoīe sedē struxit: alia
virtior seruūt quasi milites ter-
ras tenētes. Alia velut p̄ solidatis mi-
litār̄. Illa etenī virtia q̄si terras tenen-
tes ei obediūt: q̄ p̄ seip̄s̄ i homib⁹ cōsi-
stūt: vt adulteriu. Qui enī adulteratur
h̄ enī solū facit de cā: q̄ eū virtū ip̄m de-
lectat. Illa dō seruūt ei velut militates
p̄ solidatis que sūt in hoīe p̄ alijs virtijs
vt cupiditas p̄ciosarū vestiū p̄ gloria i-
ani: nemo ei p̄ciosas vestes nisi ad ina-
nē gloriā querit. Itē virtū aliquā huic ali-
q̄i illi virtū fuit: vt auariciā aliquā ven-
triq; ingluuiei: aliquā exultatōi. Rurſ; ali-
q̄i alterz alteri cedit: vt luxuria gloriā ina-
ni. Aliq̄i enī luxuria repellitur: ne laus
cōcupita p̄datur. Dia dō siue h̄ siue il-
lo mō p̄p̄e voluntati dyabolo quoq; fa-
mulātur e quib⁹ in hoīe tribus mōis p̄

creata nascūtūr. Dyaboli cī sugestione
et carnis delectatōe spūsq; cōsensu vni
quodq; vitium conseruatur.

Similitudo inter sugestionem: et de-
lectationem: et consensum: et canem.

X his igitur trib⁹ sugestione vi
delicet delectatōe et p̄sensu. Su-
gestio est velut canis p̄dōros⁹.

Delectatio vt leuis et acer catulus. Lō-
fesus at q̄si canis forūtū immēs⁹. Pōde-
fōsus etenī canis cū quēpiā iuxta se trā-
seūtem audierit semel vel bis post eum
latrans statim quiescit. Si tamē ille viā
suam in directum tenuerit. Si vero re-
spic̄ies instigauerit eū. Canis quoq; la-
trando licet nō mordeat inseqtur eum.
Cattulus leuis et acer instat acriter: et
nisi cito repūssus fuerit: acrius mordet
fortis vero canis et immēsus et fortis in-
stat: et nisi magna vi obruatur: hominez
stragulat. Quare p̄dōrosus canis nec
est respic̄endus. Cattulus dō mox rep-
utiendus. Canis qūt viriliter obruen-
dus. Similiter at si peccati sugestio ani-
mū pullat: qui ab amore p̄stium tendit
ad eternā: mox eū deserit: si intentione
suā tenuerit firm⁹. Si at ad eā attēdes
in se recepit et co-
reueluerit et
nō vulnere
iūs eū infestat q̄uis
est sugestio sola: sed
si diutius ea
uerit p̄dōros⁹ ca-
nis in cattuli
ist sugestio in dele-
ctationē: qui
er instat: et nisi cito re-
scitur aīam
erat. Quare mox vt in
uenire cepit debet eā repellere aīa sponsa
christi cogitans quia magna est igno-
minia illi vt in eius conspectu apparet
sedata delectatōne tam turpi: nisi enim
repulerit delectationem: cattulus trāse
in immēsum canem: id est delectatio in
consensum transit q̄ si arripiens animā
eam nō magna vi obruatur occidit: sed
mox vt ceperit aduentare: debet eum a-
nimā magna vi obruere: id est in men-
sotrore mortis eterne in se del̄uere.

De veritate

Suggestioni ḡ ne attendam⁹; delectati
ouē mox rep̄mam⁹, cōsensū fortis obrua
mus: sicq̄ cor n̄m studeam⁹ custodire
venec vna supflua cogitatōe dyabolus
allud valeat violare.

Silitudo inter cor humanū et molen
dinum, &c.

¶ ei n̄m sile est molēdino sp
molēti: quod dñs quidā cuidaz
fuo suo custodiendū dedit: hei
piens ei: vt suā tñm annona: yez frumen
tū: aut ordeū: yletā auena in ea molat
tex codē qđ moluerit et ipe viuat: verū
illi suo qđā inimicaf: qui huic molēdīo
sp insidiat: qui si qñ illđ vacuū inuenie
rit: aut arena ibi statim p̄siciat: qđ illđ dis
sipat: aut picē qđ cōglutinat: aut aliquid
qd̄ fedat: aut palea qđ tñm illđ occupat:
Seru⁹ igī ille si molēdinū suū bñ custo
dierit: dñi⁹ sui tñm annona in eo molue
rit: mūda ex eo farina egredit̄ iuxta ge
nus annone qđ int̄molit. Ex codē at qđ
moluerit: et dño suo fuit: sibi⁹ ipi victū
acquirit. Si xo inimicū suū violare mo
lēdinū suū pmiserit mala ex eo farina p̄
cedit: qđ mala ē annona quā molit. Hec
at faria et vehemēter displicet dñs illi: vt
su⁹ ex ea sibi victū sed famē p̄querit: h
itaq̄ molēdinū sp aliquid molens cor ē
humanū assidue aliquid cogitas. Hoc
de⁹ vnicuiq̄ hoī suādū tradidit: iubēs
vt eo voluat illos tñm cogitat⁹: qđ ipse
suggerit qđ̄ cogitatuū: ali⁹ vt frumentū
ali⁹ vt ordeū: ali⁹ vt auena sūt. Lure qđ
pe vt frumentū sūt qđ̄ aīa replicat cuž in
ptemplatōe posita pure se deo cogitat.
Hi at ordeo assumulant̄: quib⁹ de dñtute
i dñtute quā p̄ qđsdā labores ascēdere me
ditant̄. Hi etiā lic̄ sūt boni: min⁹ tamē
superiorib⁹ sūt p̄fecti. Illi xo se vt auena
quib⁹ hō int̄edit sua deserere vitia: bo
ni nāq̄ sūt et isti s̄ tñ impfectioes p̄di
cūs. Hos itaq̄ oēs vult de⁹: vt hō corde
reuoluāt: et ex eis dē sibi victū eternū ac
quirat. Sz qđ hoī sp aduersat̄ dyabol⁹:

et sp insidiat̄ cordi illi⁹: qđ si aliquā vacu
um bonis cogitationib⁹ inuenierit: repl̄z
si pōt malis. h̄z at malarū: alie cor dis
sipat: vt ire et inuidie. Alie conglutinat̄:
et coquinat̄: vt castrimargie et luxurie
Alie tñm occupat̄: vt rane non nimis no
ciue. hic igit̄ homo si cor suū bñ custo
dierit: sanctosq̄ bene cogitatus in eo re
uoluerit: mūda p̄ os xb̄a: velut per for
mē molendini emittunt̄: mūdus p̄ ocul
os visus: mund⁹ per aures audit⁹: mū
dus p̄ os gustus: mūdus p̄ nares odo
ratus: mūdus p̄ totū corp⁹ tact⁹: sed ge
nera cogitatōnū mūdaz que int̄ voluunt̄
tur. Ex his aut̄ cogitatōibus mūdus et
deo eas cogitādo: deseruit et eternaz si
bi vitā acquirit. Si xo dyabolo cor suū
um corrūpere pmiserit: mox vitia p̄ sen
sus p̄grediunt̄ iuxta genera cogitatio
num malarū: qđ int̄us voluunt̄. Hec at
et deo vehemēter displicet nec hō ex eis
victū sibi acq̄rit s̄ mortē. Lū ei ad fine
quisq̄ puenerit qđtū boni vel malinūc
moluerit tñm et ad vitam xl̄ mortem sibi
pparatuū inuenierit. Clerū sciendū quia
hoz inolētiū: id ē in hac vita laboratiū
tria genera sunt.

Silitudo inter laborantes et molen
tes, &c.

Ec autē velut tres sūt boies de
mane vlsq̄ ad vesperam manu
molētes: horz itaq̄ prim⁹ quic
quid molit i saccū suscipit et abscondit.
Alter xo ptem capit: ptem i flumē neg
ligētia cadere sūnit: ptem xo ventus ra
pit. Terci⁹ autē quicquid molit imper
flumis secū tollit: xl̄ vētus dissoluit: ve
niēte vespa qñ a labore cessat et fructus
laboris inquirit: quid putas singulos
habitueros qui sarmā totam reseruauit
totū laborez suū bene recognouit. Quā
vero ptem collegit: inde letatus ē quod
habuit: inde aut̄ mestus qđ vēto vel flu
mine amisi eo tristior fuit: flumen p̄ se
culi decursu accipitur: vento xo glori⁹

Liber

Anselmi

designatur inanis. Abolendinū qd tota die molit pñs labore est huius scilicet qd a manu vñq ad vesperā nñq sicut mane nobis erat qñ nati sui nus. Celspavero erit qñ p mortis debitu hic trahimur. Tepus itaqz pñs est dies quo laborare debemus. Vnde in vespa viuam et sicut mola circuicta ad eundem sp locum reuertit. Sic labor iste singulis annis more solito reiterat. Modo nñq arat. seminat. metit. panificat. coedit. qd itaqz ad idem reuertat. In vespa g cū diceatur. Tocca oparios et redde illi mercedē. Et ab illi tota farina suata. i. vita sua. Alij autem qd non tota seruauerūt in hinc me scierūt leti tñ qd expte laboris sui deuini recognouerūt. Tlerum alijs qd omne tempū suū in vanitate ponunt. vt qd faciunt nō ab humana laude abscondūt qd omne studium vite sue in decursu fluminis pñciunt; farinamqz suā vēto pñmitunt. vnde et in fine pane vite eterne carrebūt. ve illis. et ceteris.

Qd bonitas vniuersitatisqz fidelis deo et omnibus bonis sit vtilis.

Diligentior ad studium bonitatis qdibz efficit quo fructus vberior vñ puenire pñfatur. Sciedū itaqz est qd bonitas cuiusqz omni creatura est vtilis et bona exceptis demonibus et danatis hoibz. deo etiā qd nullus est indiges: qdā rōe pñdelle videat. hoibz est vtilis qd etiā ex vite merito qd ad eternā beatitudinem puenit numerus electorū incremetū accipit. Qui qdā amplius creuerit: tāto minū etiā retributio iustorum mox accipiēda erit tūc qdēz i corporibz quā habet in aliis. Si autē vñusqz fidelis morū vt hāc vitā deserit corpe simili et alia eternā beatitudine pñseqretur omnis qd hoc videret eius seqūlātate pñpelle ref. itaqz meritū fidei quodāmō videtur euacuari. Bonus itaqz vtilis est his qd cū dō sūt. qd eoꝝ numerū sua pñntia auget. et illis qd in pñntiā sūt vel adhuc fuz-

turi sūt pdest. qd locū in ille cū tu beatorum implet. qd nullo modo in fine vacuus esse potest. facit etiā aliud maliciā siquidem puerorum excludit exēplo sue bonitatis. Sol ac lune bonus homo certusqz creature est vtilis. qd in cōsummatione iustorum cōmutabunt in melius. qd qd est omni creaturā. Sol qd pñpere sicut pñpheta ait septempliciter lucebit: sicut lux septe diez luna erit sicut sol. Aliae creature licet pulcre sūt mutabunt ī meliū cū illis deoꝝ mutabit in statum exinde nō mutadū. Angelus quoqz bonus homo vtilis est. qd se oibz illis amicū facit. Qui cū mihi amicū acquereret: qd me tanqz ipm diligenter. et quē tanqz meipm amarē magnas ei grās habere. Quisqz g bonus studuerit eē in bonoꝝ amicitia trahibile. ita vt vñū quemqz tanqz semetiipm amat. et omnis eū eodē mō charū habebit. Tantusqz amor tātaqz cordia inerit oībus. vt oēs amici vñi: sint amici alteri. Qualis at bonus et do sit vtilis videamus. Ops deoꝝ ciuitatē magnā qndā et admodū ipsa ad suā glaz edificauit. quā copiosa ciuiū mltitudine replete. Quoniam nōnulli cū pñriā voluntatē potiū eligerūt facere. qm sub voluntate et ordinatione dei remaneat miserabiliter corruerūt. et dominus et edificia magna et spacioza ex parte vacua remāset. Ut igit̄ aliquis qd vibem magnā fieri ordiasset: qd mltā ī ea pallatia cōstruxisset. mltasqz māsiōes ad vib edificatoꝝ fecisset: sicut habitatores nō habueret. et oēs qdscūqz potuisset ad se iniunxit. Sic facit deoꝝ. oēs ei vt ad se veniant et vt sibi ad sue ciuitatis edificatoꝝ subueniat. pñfatur. admonit. inuitat bona leges pollicēs pacē et securitatē pñmitēs.

Mōmentatio superne hierusalem
Bi nāqz iura legū immobilia op̄i
time ibi pñctudines: ibi cives nō
extimo alicꝝ suas occlātāt op̄i
imo gaudēt dū palā oibz apparēt. Nullus
siqdē ibi ī curz maloꝝ pesti nlla. violē-

De similitudinibus

nia: offq rapina pcul inde remota. Preterea locus amen' t magna dulcedie reflectus: domus parate: edificia ampla: diuersi generis misiones. Un' t ipē dominus In domo pris mei misiones ml te sūt. Et pp̄ha ysaias. O israel q̄ mag na domus dei: t q̄ ingēs locus possēonis ei': magnus t nō h̄z psumatōz: excelsus t imēsus. Tenebrie ibi nulle luce indeficiēte circulucēte iſurmitas nlla: sauitas idēfessa nihil incōmodi oia ad nūtū. Ad hanc itaq̄ edificatiōnem inuitat nos dñs dicēs. Elenite oēs q̄ laboratis t honorati estis t ego reficiā vos. Qui ergo venire voluerit dī. pculdubio quē admodū adiutor erit. Un' apls. Dei ad iutores sumus dei edificatio ē. In boni tate q̄ quicūq steterit nō solū sibi t omni creature utilis erit: sed etiā ipi suo t omniū p̄ditor ut diximus bñficiū p̄stabit Hec etenī ciuitas sācta: cui se spōte asso ciat. Si vel vnu homo defuerit bonū nunq̄ pficietur.

Q̄ bonitas hominis hoibus dānatis t demonibus sit inutilis.

n Orandū etiam q̄ sicut bonitas hois bonis hoibus est ad leticie incremētū: sic demonibus t hoibus dānatis erit ad detrimētū. Demonib' nāq̄ t hoibus damnatis sāctor̄ cōsumatio erit interminabil' lucrus t eterna dānatio. Mā cū ipi obtinebūt corpis t ani me gaudiū sempiternū: tūc similiter t il li ibūt in suppliciū eternū. O demones nō latet mōis oibus laborant: sc̄tōx incremētū impedire: quō qdez donecyl timus illoz eis associeb̄ nō includen̄: s̄ habēt p̄tātē temptādo electos dei q̄tēnus q̄ probati inuenien̄ digna remuneratōe coronētur: victi dō atq̄ reprobi p̄henniter puniātur: vigilemus q̄ vt sal uator admonet: q̄ aduersator̄ nōster cir cuit querēs quē deuo ret. Illū aut̄ deuo rat quē sua suggestiōe i malis actib' in durat. Notādū etiā q̄ qui bonis alteri'

arrideret sāctis cōsentit q̄ dō inuidet dyabolis. Siquidē magis puto ei' saluationē sperādā qui parū boni facit: t be neficijs alioz fauet: q̄ illius qui multa t inuidet: is etenī cui beneficia aliorum placēt si damnatus etiā eēt iuste taliter p̄queri potuisset. O vos sc̄ti de v̄fa iu sticia certe sp̄ letat̄ fui itaq̄ si beatitudis nostre p̄ticeps nō fuero inde dānatōem accipiam: vnde semp̄ gaudebam.

Similitudo inter deum t quemlibet regem suos iudicaturum.

M̄ter saluandos siqdēm t dam nādos sic dō discernit quō ex q̄daz inter fideles t infideles imperij sui. Hic itaq̄ rex p̄parato ex vna pte t ex alia qddā cōuiuio nigra carce re tenebroso disposuit: q̄ quo scūq̄ sibi fideles poterit cōprobare postq̄ omnes p̄gregati fuerint: faciet simul discubere Quoscūq̄ aut̄ sibi esse infideles cōuincere poterit: postq̄ t ipi fuerint p̄gregati in tenebroso illū carcerē simul faciat detruidi. Oēs itaq̄ de se inuitat vt quis fidel: quis vero sit infidelis cognoscat. Hox aut̄ fidelū t infidelū qui oēs inuitatur alij p̄cedūt: alij subsecūtūr. Fidelūm igīt cuiq̄ vt venerit postq̄ dē cē fidelis p̄probatus fuerit: datur mixtum interea sibi donec cōueniat oēs qui cuz eo sunt cenaturi: vt simul incipiāt om̄s epulari. Infidelū vt venerit dōq̄ postq̄ cōuinctus fuerit infidelis eē flagellatur inter iusq̄ quo p̄gregētur t alij q̄ cū eo in carcerē sūt detrudēdi: vt simul i eo incipiāt oēs cruciari. Ab ox ergo vt fuerint oēs p̄gregati: t fideles v̄l infideles eē fuerint cōprobati. Hic simul oēs in p̄uiū collocati sociant̄. Illi dō i carcerem trusi fame t siti moriunt̄. Hic igīt rex ip̄ se deus est qui sic discernit inter bonos t malos mūdi istius p̄pe etenī p̄parator huic paradise: huic inferno p̄stituit: q̄ quo scūq̄ sibi fideliter obsequētes inuenire poterit postq̄ oēs ad eū ex h̄ seculo

Anselmi

pomū edēdū p̄cipiūt: illud ob dētiū teneritudiēz: et oris angustiā assumere nequeūt: s̄ q̄ illoꝝ capacitate p̄ns non fuit p̄ticulatum: diuisim. Itaq̄z diuidam̄ i p̄tes magnaꝝ dixim⁹: vt, inde possint ad vitā nutritri: de q̄bus agim⁹. Querit melius eluciāt p̄siderem⁹: q̄ in hac vita mens auidus amer humana: et ex his, p̄ ut possumus cōiectem⁹ illa eos habitu-
ros in vita eterna. Abhīto excellētius siq̄ dē inē m̄ltimoda mūdi p̄icula cōstituti: dñi fuerit p̄cepta secuti: atq̄z cū ip̄a illī adepti fierint: plenitudie desiderij: q̄ se nequaꝝ fraudatos p̄cipiēt hoc igif ut p̄cāramē confaciām⁹: et a minimis pa-
latim p̄grediamur. Quatuordecim igit̄ tur sūt beatitudinis p̄tes: q̄s finito gene-
rali examinē p̄fectiū oēs electi habebūt totidē miserie genera: q̄ mali tūc sustine-
būt hec ēat beatitudinis p̄tes atq̄z miserie sic sibinūcē sunt oīno p̄rie quē et ip̄i qui eas accipiunt in remuneratione.

Hee sunt quatuordecī p̄tes b̄titudis Artes vō beatitudis sūt pulcri-

tudo: agilitas: fortitudo: libertas sanitas: voluntas: lōgeuitas: sa-
pietia: amicitia: concordia: honor: potes-
tas: securitas: gaudiuz. Ista vi estimo
sūt que ppter se et ppter q̄ aliaqueꝝ ab
hoībus appetunt. Si aut̄ in his aliqua
sūt q̄ aliqui fui dei nō mō nō appetūt: sed
etīa magnope in hac vita curare subter
fugiūt. Ut sunt v̄bigfa pulcritudo cor-
poris atq̄z voluptas: v̄tq̄z idcirco nō ea
fugiūt q̄ hec naturaliter noluit: s̄ ne do-
minū in his quoq̄mō possint offēdere.
Hā si p̄ ea nihil offensiōis in deū cōtra-
hi posse certe sentiēt: v̄l se ab eterno ūz
amoē impediri bonoz nō p̄timescerēt.
p̄fecto iocūdius in ip̄is q̄z in eoz cōtra-
rijs se deducerēt. Partes vō miserie se-
p̄te p̄libatis b̄titudibus p̄rie hee sunt.

Hee sunt, xiiii, p̄tes miserie.
¶ Ulpitudo: p̄derositas: serui-
tus: infirmitas: anxietas: vite:

trāscēutes fuerint cōgregati: in siml̄ oēs in padisū i corp̄ et aia collocabit. Quo-
scūq; vō repire posit p̄cepit suis resistē-
tes: postq; et ip̄i cōueniūt oēs sil in infer-
nū horribilr cū dyabolo detrudet. Oēs itaq; p̄ pdicatores suos ad se inuitat: vt
quō sibi q̄s q̄ velit obedire agnoscat: ve-
rū ei⁹ preceptis ali⁹ obediūt: ali⁹ vō resi-
stūt. Utrūq; aut̄ ali⁹ p̄us ali⁹ moriuntur
posteri⁹: ei⁹ exanimi rēpresentant. Quicū
q̄ itaq; ei⁹ obediēs fuisse p̄probat reques
ei⁹ s̄ i aia sola interiz dat: q̄c qd vō de in-
obediētia cōvincit: h̄ ip̄e i aia sola cruci-
atur. Postq; at oēs mortui: vt dcm̄ est:
singulatim exālati fuerit: finitoꝝ seclō
cūctisꝝ resuscitatis illōz generale iudici-
um patū fuerit: boni oēs i celū trāslati i
aia siml̄ et in corpe letabūt. Abhīto vō
in infernū detruſi et ip̄i i aia siml̄ et corpe
torquebūt. De quatuordecim bea-
titudinibus corporis et anime .
m Ulti hoīes quibus nonnūq; bo-
ni mores et iusta opa p̄ponunt:
vt et se in eis seculi postposita vanitate
exerceat admōnen⁹ inq̄rere solēt. q̄ ob-
rem q̄ premio q̄ retributōe. Respondeat
itaꝝ illis q̄s sc̄ptuz est. Q; nec ocl̄s vi-
dit: nec auris audiuit: nec in corz homis
ascēdit: q̄ p̄parauit deus diligētibus se.
Q; cuꝝ illi clare qd sit aduertere p̄nit re-
petit hoc iōpm ali⁹ v̄bisz dicif eis. Pre-
mū qd q̄ in hac vita so seruiūt in futu-
ra vita recōpensaf: vita eterna: beatitu-
do eterna: eterna iocūditas Sufficiētia
sc̄z oīm cōmodoꝝ: s̄ volūtate sine oī in-
digētia. Hec ḡ cū illis h̄ mō dicūtur: bo-
no qdē est magna vt sūt vidētūr: sed q̄
nō intelligit qd i ip̄a vita habituri sunt:
nec subito qd sit oīm cōmodoꝝ s̄m vō-
lūtate sufficiētia: et sine oīm indigētia p̄-
cipe p̄sit h̄ret aīo: nec mltū efficacī sapo-
re ad audita trahunt. Quid igif agen-
dum: vt h̄ illis aliq̄ten⁹ sapiant: et sic ad
opa bona euigilent pueroz more ciban-
dos estimo eos q̄ si aliqui grossum aliquod

De similitudinibus

breuitas. Insipientia: inimicitia: discoria: dedecus: impotentia: timor: tristitia. Motadū q̄ septē p̄ores illi⁹ b̄titudis p̄tes ad corporis b̄titudinē. Septēq; posteriores ad aie p̄tinēt. Sic q̄ septem p̄ores hui⁹ miserie p̄tes corporis. Septēq; vltieme miseria p̄ficiunt mētis. Quicūq; ḡ ilicas oēs b̄titudis p̄tes h̄re potit: p̄fectā corporis et aie b̄titudinē possidebit. Qui cung; dō has oēs miserie p̄tes tollerare otigerit: sūme corporis et aie miserie subia cebit. Clerū in hac vita: nec vñā illi⁹ b̄titudis et hui⁹ miserie p̄tes p̄temq; q̄s q̄ p̄t h̄re: nec rur⁹ ex toto ea carere. In alia dō vita aut p̄fectā habēs beatitudinē miserie nullaten⁹ subiacebit. Aut sūme subiacest miserie oīno b̄titudie carebit. Qd̄ vt totū p̄probare possim⁹: per singulas b̄titudis atq; miserie p̄tes curramus.

Ars igī⁹ prima b̄titudis est pulchritudo miserie: q̄ p̄ contrarium turpitudo. Illā dō oēs habere hac dō cōcupiscunt carere. Clerū hic neutrā habere p̄fectā: v̄l̄ neutra p̄nt carere. Que nā est illa speciositas hoīs q̄ m̄ltio est minor: pulcritudie flosculi. Quis ei vt liliū cādet: q̄sue vt rosa rubet: q̄z cuī q̄stulacūq; pulcritudine habet: nec summe turpitudini subiacet. Nō ḡ v̄l̄ illā v̄l̄ ista p̄fecte: nec eis i hac vita p̄t oīno carere. In illa dō p̄fecte vitā alterā habebit. Altera p̄ oīno carebit. Pulcritudo etenī bonū qddā est: et qd̄ naturaliter a cūctis haberi amāt. In illa siq;dez vita pulcritudo iusto⁹ sol⁹ pulcritudini q̄ sep̄tēpliciter qmō sit splēdidiōr erit adeq;bitur. Un scriptū est: fulgebūt iusti sicut sol i cōspectu dei. Amplius corp⁹ domini cuī claritate solis prelucere nescio q̄ posse ambigere. Huic āt si lēs teste aplo erimus q̄ ait. Reformabit corp⁹ humiliatis nre cōfiguratū corpori claritatis sue. Hec āt auctoritate cōprobata si q̄s etiā velit sibi rōe cōprobari credo nulli debe

re incredibile videri iustos pulcritudi nē sol⁹ in illa vita vbi mortale hoc absorbebit tantūmodo sentiri cū vere dicant et sint tēplū et sedes dei q̄ nunq; in diuina pagina de sole isto visiblē meminim⁹ legi. Ac igit̄ tali et tanta pulcritudie iustus rutilabit. Si dō iniustus fuerit sceno et oī cadauere fetidior erit: vbiq; pulcritudinē p̄fectā aut sūmā habebit turpitudinē.

Ecūda p̄s beatitudinē est agilitas miserie: dō ecōtra p̄dōritas. Hasvero nec oīno habere nec rursus his p̄t h̄o penitus h̄ carere. Nā q̄ta ē hoīs agilitas quā mīn⁹ passu rū supat qd̄ tñ quoq;modo mouere se p̄t nec sūme p̄dōritati subiacet. In futuro aut aut p̄fecte agilis erit: aut si p̄dōritus yl se mouere nō possit. Sed yelo citas q̄ pulcritudie nō minus amāt tan ta nos comitabī: vt ip̄is angelis dī eq̄ celeres sumus: q̄ a celo ad terras et econuerso dictus cū dī labūtur. Que celeritas si vt̄ sic in angelis p̄bari necesse esset. Exempli grā dici possit hominem mortali adhuc carne grauatiū mox a iudea in caldea p̄ angelū delatum: indeq; tradito p̄adio: qd̄ deferebat sine mora relatiū. Ergo cū iſlis oīm par velocitas nobis erit quib⁹ sicut p̄missa est illorūq; eq̄litas inerit. Apls etiā c̄ corpora nostra q̄tacūq; locoz̄ intercapedie separata mēbrati fuerit: siue disp̄sa i icu oclī assurit in resurrectura sati innuit quam velocitatē eadē corpora i incorruptibilia sint futura. Corruptibile q̄ppe hoc sicut ip̄e testat̄ induet incorruptibilez: et mortale hoc induet immortalitatē. Hui⁹ q̄velocitatis exemplū in radio sol⁹ licet intueri: qui statim orto sole in plaga orientali p̄tingit vsq; ad vltima plague occidētalis: vt i eo p̄pendamus nō eē impossibile qd̄ de nostra dicimus futura velocitate. Presertim cū rebus aīatis soleat in esse maioryelocitas q̄s ianimatis. Huic

q 2

Liber

etiam radio solis sile exemplum velocitatis habemus in nobis. Radius quodque oculo nostro subleuat de palpebra usque ad cœlum ptingit. et ictu earum totus in semet ac integer erit. Amplius constat quodem annas scientiam que iam celestia tenet: ne cum plena felicitate frui donec incorruptibilitate corporis suorum patiantur: quam cum adepte fuerint non erit quod amplius velint. Hec itaque corpora si eas a sua velocitate aliisque nus tardiores aut grauiores efficere debent: ni mirum potius eorum portio abhorrent aperte. Igis ea qua diximus velocitate donabit homo sanctus cum ad veram vitam fuerit translatus. Ad hanc non tanto penas pondere premiet: ut nec perdem quidem vel manum vel aliquid sui corporis possit mouere. Unde et illud in euangelio: ligatis manibus et pedibus mittite eum in tenebras exteriores et.

De fortitudine et imbecillitate.

Ercia propter beatitudinis fortitudo dicitur: miseria vero imbecillitas: quae si aponitur. Sed que est hominum fortitudo in hac vita: quodque plena nauis et heimis in mari retentat. Itaque imbecillia quandam supare valet: nec oino imbecillitatibus subiacet. Itaque nec fortitudine perfecta: nec summa hanc habet imbecillitatem. Tergo probabili viribus quocumque supernis meruerit ciuibus associari intantum ut nullatenus illis quocumque obsistere valeat vel si mouendo quod aut evertendo voluerit: a suo statu: qui illico cedat. Nec in eo quod dicimus maiori laborabunt conatus nos modo in oculorum nostrorum motu ve quodque situdo illa angelorum nostro excidat ab auctoritate quā adepturi sumus in futuro quatenus in hac fortitudine aut in his quod dicuntur sumus ad exemplum non occurrit vel ipsa per quā angelis adequabit ad ea cōprobanda probatur. Si igitur in quibus angelos valere constat nostra nihilominus fortitudo valeat neminez qui dubitat puto existere angelos ea que volunt fungi fortitudine

Anselmi

Si igitur similes eis fuerimus nunquam imbecilliores illis erimus. Sed fortassis quereret aliquis quid nobis tunc illa fortitudo probabit cum singulariter convenienter ut convenientius nequam ubique dispositi nihil incitandum: nil cuerteendum: nil statuendum sit: in quo vires suas exercere possit. Qui hoc dicit paucis nobiscum quod in huiusmodi habeat versus humanus attendat etrius debit: quod non semper omnibus quod habemus et quod nos habere non parum gaudemus in actu utimur. Sicut ubique ipso visu potestate aliqua nonnullarum scientiarum rerum et multis in hunc modum: sic et tunc de qua agitur fortitudo erit. Sola namque possessio eius nobis grata erit: et exultatio gaudii: licet in actu nequam sit necessaria nobis cunctis ut dictum est in suo statu convenienter locatis. Hec eadem questione si aut de velocitate aut de aliquo beatitudinis ptium modis haec solutione si non aptiore lector inuenierit salutem. In futuro igitur ut iam probauimus: et sic iustus fortis erit: ut etiam si velit terram promouere possit: et sic eodem verso iniustus imbecillus: ut nec etiam vermes amouere queat ab oculis suis.

De libertate et seruitute

Carta propter beatitudinis libertas discititur: miseria vero seruitus: liber est qui cogi non potest ad ea quod non potest: nec prohiberi ab eo quod velit. Sed quod si in hac vita valeat esse quod hanc possit libertatem habere: quod non quotidie patitur quod nolet quicunque valeat a seque omne quod vellit. Quia tamen non ad omnia homo que non vult cogitur: nec ab omnibus quod vult prohibetur nec oino libertate priuatur: nec cuncto servituti subiectus. In futuro autem aut perfectam habebit libertatem: aut omniodam inhibetur seruitutem. Sed ut iam prediximus et auctoritate apostolica id ipsum confirmavimus angelis consimiles erimus. Quicunque angelis assimulabuntur: eos quodque libertatem necessario consequentur. Itaque sicut angelis nihil obsistit: nec aliquid eos impedit per

De similitudinibus

vel costringere quin p velle suo cuncta penetrerit liberrime: ita nō erit alioq; obstat in quod nos retardet: nulla clausura q; nobis nullatenus obstet: nō elementum qd nobis ad velle nostrū pium non nō oīno nō exstet. Amplius certe dominicū corpus cui corpora nra configuranda paulus testat ut iaz sup meminiimus: clauso sepulchro a mortuis surrexit. At demum ad discipulos obseratis ianuis palpandi introiuit nobisq; in hoc futu re libertatis grande documentū reliqt. In illa eteni vita si bonus fuerit nil patiet qd nolit: s agere pmittet q; cunq; voluerit. Si dō fuit malus ad oīa q; nolue rit coges: et ab oībus q; voluerit phibet.

De sanitate et infirmitate.

Tinta ps beatitudinis est sanitas: miseria dō infirmitas. Ills at homo ab ortu suo carere hāc aut incipit tollerare. Ex quo ei nascitur pma vox eius indicat q; patit: mor de niq; incipit esurire: sitiare: lacescere: suis in pannis sordescere. Hinc cecus: v'l sur dus: mutus: vel claudus: tarduatus v'l scabiosus: leprosus: paralytic: alio ve morbo afficitur infirmus. Quare tamē ei infirmitas leniri qbusdā medicamētis potest: nec sume infirmitati subiacet verū in futuro et sic sanus erit: q; nullatus infirmabit: sed summa sanitate perfuerit. De hac sanitate qd meli dici poterit qd psalmista canit. Sal inqens iustorū a dō. Quibus aut fuerit a dō vera sanitas que surripevalebit infirmitas. Tlerū de ista sanitate quā in seculo futuro habebimus: quod exēpluz afferre queam: ut que sic intelligat nō video q; nil sanitatis qd ei coopare possit: aut ego l me aut aliquis sub mortali degēs carne sensit in se. Hic etenī tūc nobis sanitidenit: cū in nobis nihil qd doleat se timus: fallimur tamē nonnunq; in hoc: nā frequenter in aliq; pte corporis infirma mur: nec tamē hoc ipm nisi aut motu cor

poris: aut tactu aliquo vlo pacto exp̄mur. Ac de his que nec ita infirmitur: s ex omni pte sibi sani esse vident. Quid dicemus ut vtrū sint sani: aut non sint: pbemus. Pone tibi quemlibet suauissimum corpe et de sanitate illius scisitare sanus est suo iudicio. Hic talis paulo durius tangatur: aut i aliqua sui corporis pte artius costringat: et statiz videb̄ quia clamabit siue ledis me: vexas me. Quid ē hoc: nonne prius se esse sanum dicebat: et nūc modice tactus ita dolētis subclamat: iste ne tibi sanus videt. Nō puto nequaq; salus huiusmodi nob̄ dabatur: quoq; salus a dō futura eē pmittitur. Nā absterget deus oēm lachrimā ab oculis sanctorū: et iam nō erit ampli neq; luctus neq; clamor: neq; vllus dolor: quō primo transierūt et esurient neq; sitient amplius: neq; cadet sup illis sol neq; vllus estus. Dextera ei sua deos et brachio factō suo defendet illos. Quid itaq; eis nocere valebit: quibus dextera dei tegimentum erit. Qual' ait illa sit sanitas certe scio me nec meo nec alicuius sensu vel experimento accepisse febrium dō et diversarū infirmitatum q; litates: scz cuiusmō sint quis interroga ret facile eas a me expositas forsitan intelligeret: tamē q; ego illas i me tamen quō ab eis accepi que sint q; eas experimēto didicerūt in se. At qd nec sensu pcepit: nec ab vlo q; pcepit ut dixi accepi nō eodē modo credere: tamen et incūta ter ut viaz qd faceret opinio astruere licet sanitatem vite future ita viget ac immutabilem ac inuiolabilem fore: ut infabili quadam dulcedine suavitatis totum hominē replete: et qd omne alicuius in se vicissitudinis mutabilitatis aut lesionis suspicionē p̄tendere queat: pcul arceat atq; repellat. Sic igitur iust̄ erit sanus. Ac quemlibet iniustū tanta ibi infirmitate scias infirmari: ut nullo postmodū medicamine queat medicari: et.

Liber Anselmi

De voluptate et anxietate.

IEx tua pars beatitudinis est voluptas: miseria vero anxietas. Nam huius appetitum: hoc vero refutavit. Uerum cum iam in hac vita quietum non nisi per anxietatem inuenire posset: cumque ad id puererit quod voluptatem putat: non nisi laborando eodem modo perfici vallet. Quod si etiam usque fuerint immoderatius rursus eius in anxietate queritur. Quare tam in eo quod interius delectantur: nec oīmodā anxietate patiuntur. Post hanc vero vitam oīmodā voluptate aut oīno replebuntur anxietate. Similitudo ferri igniti.

Iicut enim ferrum ignitum qua: sui parte continet ignem sic i se boni voluptatem. Qualiter vero i se sentent anxietatem. Hoc vero voluptate neminem in hac mortalitate viuentem esse putum: vel fuisse: qui eam ut est: senserit vel gustauerit ut illius saporē vel habitudinē alijs declarari possit. Et ceterum.

De duabus beatitudinibus totidem miseriis.

Dicamus tam aliquid ad hanc declarandā. Dicamus duas beatitudines. Et itez miseriās esse duas: maiore videlicet atque minore: maiore regnum dei: minore vero in qua adā pīmo fuerat positus: paradisi gaudium dicimus. Itē maiore miseriā eternum igne gehennae: minore autē erupnas fatemur vite pīsentis: quod dum vivimus incessanter patimur. Beatitudinemque neutraz aliqui exti sumus: quod si scilicet illā per vnam beatitudinem quam adam in paradiſo positus habuit: exti essemus forte per hanc illā maiorem alio modo coiectādo videre possemus sicut nūc in minori miseria natū: nutriti et adulti: multa de maiori miseria timēs volumus edicere et explanare valemus. Itaque cū voluptas de qua agimur cōstet esse vna portio sume beatitudinis: quo illā mō explicemus ut capiat: non vīdeo nisi forte agamus aliquā cōtraria sil-

tudine magne miserie quod ex minori cōlectamus: sit tibi ante oculos cordis posita exempli causa: homo aliquis qui tā in ipsis oculorum suorum pupillis: quod et in singulis membris ferrum ignitum et cādens infixum habeat: ita ut medulle nec intestina nec oīmodo quodque in toto ipso cruciatus in manifeste illius careat: vel eaꝝ levius quod in oculis aliquatenus sentiat. Quid dīca angustias. Quis hūc estimet sane mentis inter ista? Eodem modo sed penitus cōtraria cōsideratione in illa futura vita delectatio quedam ineffabilis bonos inebriabit: et inestimabili dulcedie sui totos eos in enarrabili emundantia satiabit. Quid dīxi totos oculi: aures: narēs: os: manus: guttū: cor: iecur: pulmo: ossa: medulle: exsta: etiā ipsa et cūcta singulatim singula quod membra eorum in coī tā mirabili delectationis et dulcedis sensu replebimur: ut vere totus homo torēt voluptatis dei potest: et ab yberte domus eius inebrietur. Vix ecōtrario ut dictū est credimus de iniusto. Et ceterum.

De longevitate et vite breuitate.

Eptima ps beatitudinis est longevitas: miseria vero vite breuitas. Illā beatitudine corporis: hāt miseriā pīscit. Cum enim pīmū pīdicas beatitudinis pītes corpus hīc pōt: cum eas diu retinere valet. Nam si cas oīs haberet et statim moriendo amitteret: quod eas sibi habuisse pīdasset. An longevitatem habere pīfectā non pōt: qui aliqui mortui est. Quidlibet enim viuat diutius sompniū sibi cē videat: quod vixit cuī moriēt non sī longevitatem homo hic habet: vixit quādō: quod moriturus est: quod tamen quod mori citius posset: nec vitā oīno breuem hic habet: si futuro autē aut longissimā aut vitā habebit breuissimā. Si enim bene vixerit nūctūcū viuet cōtū et deo. Elī scriptū est. Iusti in perpetuum viuet. Si vero male vixerit: non nisi moriendo vitere tūc potuit nihil breuius illa vita cui mōrē fuerit sem-

De similitudinibus

per iuncta. Nunc autem notandum quia semper predicte beatitudines misericordias proprieates ad corporeum pertineant: cetere vero quod secuntur ad animam.

De sapientia et insipientia.

Stata itaque pars beatitudinis ad oiam peritientis est sapientia: misericordia insipientia. Illa habere hanc carere homo se estiat: si quod agnoverit quod alius nesciat: quod enim perfecte agnoscere valeat cuiusmodi res sit anima sua: quod veniavit quale sit corporis interius: vel quale posterius: etiam exterius. Quare tam et se et alia: que quomodo cognoscere potest nonne oīno insipientis est. Utrum in futuro aut perfecte sapiens aut oīno erit insipiens. Sapientia igitur quam oīes in hac vita non vidliter amat: tanta in futura vita hoīs erit ut eorum que scire voluerint: nihil sit quod ignorent. Bonum enim perfectum que deus est sapientia replebit: etiamque facie ad faciem intubetur. Quam dum ita spererint creature totius naturae videbit que in deo melius quam in seipso consistit. Tunc quod enim iusti cuncta scient quod deus fecit: scienda tamen ea quod preterita quam postmodum sunt futura. Ibi a singulis oīes: ibi ab omnibus singuli cognoscunt: nec quemque oīno latebit qua patria quod gente: quod stirpe quis editus fuerit. vel quod etiam in vita sua fecerit: sed fortassis aliquis ait. Tamen.

Quod peccata singulorum singulū pateant. Tunc est hoc pactum quod feci: sciēt omnes. Ad hoc ea confessus sum ut delerentur et obliuiscerentur: ut nulli amplius pāderentur: bene. Sed cum tu illa gloria ab omni criminis sorde purgatus vultui dei p̄sis astiteris: ingratum ne ei poteris esse p̄ tanta misericordia quam tibi fecit remissis illis et illis delictis non inques. Et unde inquit gratias ages: si nihil eorum unde iure gratias illas debebas: in tua memoria habeas. Et igitur in laudibus illius eternaliter iocunderis semper de ista miseria sis erutus ut puto coram ha-

bebis. Cum ergo singulorum conscientie singularis pateant fateri audito ea quod peccata cūctis electorum patrie p̄ quoque curatōe tu deo gratos existis assidue: non ad tuam cōfusionē: sed ad magnam dei misericordiam eiusque glorificationē tuāque cōgratulationē. Nam enim tūc p̄ peccatis tuis te maior angustia cordis p̄met: scelerū ve tuorum magis pudebit quod aliquem in grauis oculi vulnerib⁹ sauciū tamque ex omni pte sanatū aboliti languoris molestia p̄mit. vel nūquod eorum que in cunis positus infans egerat nūc gradeū pudet tūc quod cū integra sanitas: perfecta munificia: plena remissio: secura oīm offenditionū impunitas tibi certe arriserit: cognitio vel recordatio peccatorum tuorum in illo tibi magis horrore esse vel confusione valebit quod est in bōtō petro apostolorum p̄ncipiū quod xp̄m negauit: abnegatio sua: beate marie magdalene p̄ctā sua et multis alijs multa que secundū iā donata criminalia. Utrum sup hoc agnitis delictis velut in enormi ac feda infirmitate sua pietas virtus sapientia medici: quod te sanat sublimis a cūctis admirabitur: laudabitur magnificabitur. Laudas autem et magnificencia gloria dei: tua si bñ aduertis gloria est: si dices et quidē cōsentio laudem dei gloriam esse meam. Utrum cuī hincinde tot et tot ad mei cōparationē innocētes p̄deant: que cōsideratis vite mee obscuritatib⁹ me oīno sic ut equum erit horribilis habēdū iudicez. Quid dicā iusticia nē pes suū: et suū iniusticia p̄mīus exigit. In his insuper nolo timeas: aliter enim erit quod existimas: illū siquidē quē cū tibi cōparatum iudicas innocentē: penitus non ibi reperies de te quēadmodū putas sciētē. Namque vidēs ille de quo agis planē intelliget te nequaquam se sed deus quādo peccasti offendisse. Cum ergo viderit deū tibi tua debita funditū dimisisse: nec in cor sibi ascēdet ut te inde aliquatenus iudicet. In hoc enim ipse deū offendere se co-

Liber

Anselmi

ghosceret si te deo p oia recōciliatiū pro
bis que olim feceras yllatenus ptemnē
dū cogitaret. Abagis at gratiolus inef-
fablez dei clemētiā admirabīlē: nō solū
in te: b in se: in te: qz te de tā pfundo ini-
qtatis eripuit: in se: qz sola ḡa eius ne i
ididē pfundū rueret tenuit: se lauando
igis magnificabit in te post ḡam dei vi
ui atqz cōstantiā quibns nitēs voragiez
tanti mali viriliter eusisti iurta quā q
z ipē cōsiderabit nisi a deo adiutus fuis-
set: nō ita forsī iter iusticie tenuissz Uli
des igitur qm̄ nil impū fulgata cognitō
peccati tui: uno qz multum laudis gra
tiarū cognita remissio sui seruabit. rc.

Altricatio inter hosēm iustū z anglz

i Pſi etiā angli si te societate sui
ppter peccata tua indignū vel-
lent iudicare: haberet q̄liter cō-
tra eos iure te posses defēsare. Quō in-
qz mō: audi, ppone angelū aliquē qua-
si talia tibi pperantē. Tu homo de pul-
uere factus: tu puluer qñiqz future: con-
tra dū te extulisti: cōtra pceptū eius in-
scenū ois peccatiz immū dicte tumidus
deiecessisti: t nū enī sīlis ec q̄ris q̄s nunqz
in aliquo volūtati dei contrasse cernis.
Ad hec ita respondeat. Si ḡt dicens de
puluere factus sū: certe nō mīz si vento
temptatiōis impulsus in sordes sive cri-
minū lapsus. Tēz agnita z credita mi-
sericordia xp̄i sp̄ctis oibus que illū vel-
le scire potui: in cūctis q̄ illū velle intel-
lexi eminet ip̄m exēmi. Unde tribulatō-
nes angustias i fame: siti: vigilijs: abe-
ribus: cōtumelij: alijsqz mōis inumeris
ad honorē ei sustinere nō rēmvi. Et q̄qz
mūdana p viribus meis nihil pendēs
ip̄ies tantūm solius ḡe p singula recō-
ciliari studui. Tlos aut̄ qd horz vnqz sui
causa sustinuitis semp vos gla sp iocū
ditas comitata sp vos tenuit dextera di
atqz defendit impugtione ois peccati:
ita vt nulla vobis surripet macula eius
Itaqz si a volūtate illius non cecidistis

2. p

ip̄ius dñi ēst: a quo iugiter tenti estis: bz
quia hec rationatio illos tātūmodo re-
spicit: qui pditionis sue viui fecerunt: t
regnū celoz violenter rapuerūt. Alij q
in illo sūt sed alio mō intraturi: alia rōe
paritatē angeloz sibi sūt vendicaturi.
Sz queris q̄ forsīta ista. Dicēt ḡ illis in
regno dei nr̄a q̄rimus eq̄litate beari do-
no t ḡe ieu xp̄i dñi nr̄i id ascribimus q
ad hec dignatus est hō fieri: pati: mori:
vt nos ab om̄i delicto in sanguine suo iū-
stificatos ip̄ius regni cōsortes efficeret.
Tlos igis considerate an sanguis xp̄i q
p nobis est effusus: q̄at nobis esse p̄sca
causa salutis: qd ad hoc angeli q̄ libēter
eo q̄ boni sūt rationi acquiescere volūt
dicerēt nisi que dicta sūt ratōi niti t hu-
iūsmōi hoies iure suam eq̄litatē debere
sortiri. Lū itaqz angeli atqz hoies quos
magis te iudicaueras innocētes: tibi cō-
sentiant: tibi i cūctis p veritate rōis ho-
norē deserāt: ppēde si vales q̄grata sit
sapiētia ista: qua tu sicut ab om̄ibus sic
oēs a te cognoscēt in vita tua: si aut̄
fueris malus: ḥa oīno sapientia priuat
tantis virgeberis doloribus: vt non so-
lum insipiens: verum om̄i modo sias
z amens.

De amicitia z inimicitia.

**Ona pars beatitudinis est ami-
citia: miserere dō inimicitia. Per-
fecta autē amicitia est: que in in-
imicitiam pueri nō potest. Sed q̄s ha-
bet amicitiam tantam t filius erga pa-
trem: quia cum nec vllus habet hic in-
imicitiam tantamqz conuerti nō possit i
amicitiam. Nec oīno hic habet inimici-
tiam summam: in futuro autē aut amiciti-
am perfectam: aut inimicitiam q̄s q̄ in-
ueniet summā. Bonū cteni quemqz sic
deus om̄esqz alij diligēt boni: vt eū h̄e
odio vltra non possint. Q̄tum nāqz q̄s
qz seip̄m: tñ t eam diu diligit: t alteruz
nec enī video quō aliter esse possit. Pre-
sertiz cū oēs ynū corpus xp̄i sint: t chri-**

De similitudinibus

stus q̄ est ip̄a pax sit oīm caput: nec minor sese affectu p̄lectant: qm̄ membra vni corporis sibiūicē copulan̄t. Putas habundans in dilectione qñ hoc tibi fuit in possessione. Attamē ip̄a transi: et cōtemplare ip̄m p quē hec bona tibi p uenere et p̄cipies: q̄ ille plus q̄ tu teip̄m et q̄ oēs alij se: incōpabiliter amet te. et tu sup teip̄m: et sup oēs altos ineffabili quadam suauitate illū amabis. Abaluz aut quemq̄ sic de oēsq̄ boni habebūt odio: vt nec filius quidē pietatē habeat de patre in penis cōspectu et.

De concordia et discordia.

v Ecima ps beatitudis est concordia. Concordiam homo tam rārā h̄i ha bet: vt nec sibi sp concordet. Sic enī cor pus et aia dissident sibi: vt qd vnu appetit: alterū nolit. Clerū q̄ nō semp h faci unt: sed aliqui idē volūt: nō in discordia sūma p̄sistunt. In alia x̄o vita vel i concordia vel i sūma p̄sistūt discordia. Corpus enī et aia cuiusq̄ sancti īmo cōcordie tate erūt omnes iusti: q̄te in p̄fici sūt ocl̄ nostri. Sicut enī oculus vnu x̄t̄ non p̄t: quo nō vertat et alius: sed in eandē p̄t sp volūt. Sic etiā corp' et aia v̄l societas illa iustoꝝ nil poterūt velle diuersū: s̄z eadē sp volūtate h̄ebūt. Corp' enī vnu h̄ebim'. Ecclia vna erim'. Sp̄o: x̄pi erim': quicq̄ ibi erim': ip̄a dī volūtas nō erit a tua diuersa: sed sicut tu qd ille ita et ille volet i cūctis qd tu. Caput nāḡ a suo corpe quoniam disreparer.

Q̄ oēs iusti idē velint.

b Ic forsita dicees: eya si de' et omnis ille btoꝝ cet' volēt: ego tunc et augmētū mei boni metū volēt qd ego ibi nō velle nō potero. Ero itaq̄ p velle meo de maioribus in celo. Huic tue i becillitati respōdeo. Quia si etiā beato petro in glia par eē volueris: eris i glia dico q̄: vt petrus sis in persona velle non potis. Nāḡ si h̄ yelles teip̄m nihil esse:

velles qd velle neq̄s. Sz nec in glia illi eq̄ri si meritis ei' impar fueris velle poteris: q̄ pulcerrimā illius corporis cōpositionē quā in h̄ cōspiceres violari. Plus om̄i modo amabis: nec etiā in humāo corpe v̄l peg loco aut officio manus: v̄l manus pedis fungi exoptat: aut os siue nas' vbi ocl̄ sūt: aut ocl̄ vbi os aut nasus relictis sedib' suis cupiunt trans ferri. Aut si trāsferent cōueniēter et sine iniuria nō id paterent. Eodē mō nulla admirabili et glificata dispositiōe et eq̄s disposita glificatōe b̄tē ciuitat̄ di:ita q̄s q̄ qd adept̄ fuerit amabit: vt statū suū potiori gradu imutari nō velit. Quare q̄: tui q̄ satis erit sua felicitas et beatitudiō sibi p meritis suis misericorditerūm̄ p̄ta. Ampli' si hi q̄ iā tūc in ip̄us corporis vnitate locati fuerint maiora q̄ se adepti desideraret: eo ip̄si miseri essent: quo nōdū habore qd vellent. In q̄enīz alicui qd cupit dcē: in eo miser si n̄cesse ē. Sed ablit ab illo regno oīs miseria aderit itaq̄ oībus oīs iūsufficientia quaq̄ p̄ficiet in singulis ynanumis et plena cōcordia. Abali x̄o i discordia tāta p̄sistēt vt eorū corpus et aia sp dissideat: nam et corp' aliam odio habebit: eo q̄ male vñ q̄ cogitauerit taia corp' q̄ mala cōgitata ope p̄pleuit: p quib' oīb' to:quēnt̄ penis.

De honore et dedēcōre.

v Adēcima pars beatitudis honoꝝ dicit: miserie x̄o dedēcōs. Honorati homo ab omnib' ap̄perit: aut eoz verbis aut factis: verbis quidem vt eum collaudet: factis aut vt sibi eū pponant. Sed cum honore hūi modi appetit idem est ac si vñ mus querat ab alio laudari: eiq̄ in regimi ne propōnt: hūi tamen honorem licet mollius sit: pene nemo p̄t hic ad plenū habere. Nullus enī vel imperator laudatur a cūctis: et oībus alijs p̄ponit̄ quia tamē nec v̄l a cūctis blasphemat̄ v̄l alijs oībus substernit̄: nec oīno in ho-

Liber

Anselmi

noraſ. In futuro autem honorabitur: aut econtra oīno exhortabit: q̄ honor cuiusmōi sit: breui sub exemplo consideremus.

De paupere in regem adoptato.

Ceſcē ante oclōs noſtros poſſeſtus aliq̄s paup̄ om̄i ſolacio deſtitutus: vlcerū t aliarū infirmatum feditate corrupt: t om̄i q̄ v̄l ab frigorisasperitate defēdat tegimē nudus. Hūc igitur talē tali mō iacentē: et i nullo ſemet iuuare valentem. Si rex ali quis potētissim⁹ transiens videret: t miſeratus eius vulnib⁹ mederi iuberet: curatūq̄ ſuis regalibus ornamentis induitum ſibi p̄ſentari p̄ciperet: t adductū in filiū adoptaret. Ac deinde p̄ciperet: vt in regno ſuo filius ſuus a cūctis habereſt: atq̄ in nullo quod imparet a q̄cū q̄cōtradiceretur: heredemq̄ ſuum filiū q̄ ſui p̄prij coheredē cōſtitueret: t eum ſuo noīe vocari vell̄: nōne diceres hūc magnifice t inopiate honoratū. Et certe deus nobis hec oīa faciet. Nam enim de putredie carnis replemur: multis miſeris in quibus miſeris cōſtitutos: t oī ſolacio deſtitutos: om̄iq̄ infirmitatum paſſionib⁹ obnorios. At peccatorū ac corrupṭibilitatis vlceribus plenos ſola miſericordia ductus accipiet: t curabit nos: t ſanitati reſtitutos ornamētis pſe cte iuſticie t incorruptibilitatis ornabit adductosq̄ in filios ſibi adoptabit regni ſui cōſortes efficiet t heredes: filioq̄ ſuo vñigenito ſibi p̄ oīa equali t coomnipotēti cōcorporales ſtatuet: t cohēdes: om̄iq̄ creature videbit: vt in om̄i q̄d volementis nobis obediāt: vocatosq̄ nos noīe ſuo deos faciet. Ip̄e enī dicit. Ego dixi: dīc eſtis: t filiū excelsi oīnes: ſed ip̄e deus deificans eſt: tu dō de⁹ deificatus. At fortasse aīs: hec ratio tua in illis ſiquidē magnis aplis ſeu martiri bus poterit exiſtere rata: in me autē qui vñinā inter illos minime eſſe merear: nō

intelligo quo nā pacto cōſtare q̄at. Ad h̄ intende q̄ ſo t intellige q̄ nullū iuſtorum ab iſta deitate excepit deus: vbi ait Dīc eſtis t filiū excelsi oīes.

Similitudo inter ignem t deitatem.

Erum vt dicta melius eluceam v cōſidera ſub exemplo naturam ignis t naturā rerū ignitarum. Si forte ibi aliquatenus queas imago ri qualiter ille ſumme deitati p̄ modulo quo poſſis p̄ticipādo deificari. Ecce ignis vnuſ eſt: t in ſua natura calidus: i hunc ignē pone lignū: plumbū: t ferrū ſimul: itaq̄ cū lignū fuerit in carbones cōuerſum: t plūbū liquefactū: ita vt i carbonib⁹ nil niſi ignis apparet: t plūbo nil caloris ad di queat: nō tamē poterū ferro i calore coeq̄ri qđ nōdū forſitā incanduit igni: licet i ḡiſt aliud alio magis i calore p̄feccerit: ſingula tamen ſer uata natura ſuo vſitato locutōis modo q̄r qđ ignitū eſt: p̄ ſe dicit ignis. Sic erit in illa beata ſupnoꝝ ciuīi ſocietate: de qua loquimur. Nam quemadmodum hi qui ſumme deitati ſūt p̄pinq̄ores: t ob hoc alijs p̄ſtantiores: dīc dicens. Ita et q̄ illis ſūt inferiores: quō vna t eadez q̄ ip̄i ſumme deitati p̄ ſua capacitate p̄ticipant. Simili noīe deos dicēdos neceſſe eſt. Talis honor vt p̄libauimus iuſtis p̄ mō meritoꝝ exhibebit. Quisq̄ dō ma lius ſic ecōtra exhortabit: vt i oī ſetore deiect⁹ vermiū: etiā dō ſubiciatur. t.c.

De potentia t impotentia.

Undecima p̄ ſtitudis eſt po d tentia: miferie dō impotentia. Ulerā illā potentia obtinet q̄cūq̄ voluerit facere q̄ q̄nullus h̄ valet facere: nec veraz h̄ potētiā p̄t habe: q̄tī q̄nq̄ qđ vult facere p̄t: nec oīno impotentie ſubiacebit. Ulerū in futuro aut ve re potēs ad oīes erit ſp̄q̄ impotēs. Bonū at q̄cqd voluerit facere poterit quō ip̄m omnipotēti in om̄ibus ſue volun tati cōcordātem habebit. Ab aliis vero

De similitudinibus

nihil quod velit agere quibit. Quando ergo cum tanto honore et cum ceteris prestatibus: hanc adeptam fuerit omnipotentia: non video quod ratione possis cupere ampliore. Igis dum possessione harum beatitudinum quas digessimus: felix fueris: non sufficiens tibi videberis: et maxime inquis Aye igit si in oibus istis vel una die sicut exposita sunt securus viueres: gaudentes sine dubio. Si autem in eis vel uno anno letificareris: et si toto tempore vite tue quod facies. Dares premium utique libens: quod haberet et memoriem insuper si sic et non aliter ea adipisci valerez. Si vero ad hec omnino securus existeres: quod ea dum viueres nullo euenter amitteres: omittitur dicere utrum vel cogitare possis: an non quod exultationis tibi esset etiam.

De securitate et timore.

Erciam decimam itaque beatitudinem pars item accipe securitatem: in serie vero timorem. Hec alias siquidem ois beatitudinis ptes confirmat: nec haberi possit perfecte sine illa: ut in hac vita nihil quod potest habere: unde securus valeat esse. Sub eodem enim momento paup ex diuite mortuus ex viuo potest existere. Ergo nec alias beatitudinis partes: nec securitate perfecta habet. Quia tamen non solum quod patitur timet: sed quodque effugere potest: nec summa timore hic habet. In futuro autem: aut securitate perfecta aut ecotra summa habebit timorem. Bonus autem quicquid voluerit habebit: et nihil ex eo se amissurum timebit.

Ratio quod nullus amittat iam semel adeptam bona.

Ico enim: quia si ea perditur est: aut ipse volet perdere sua sponte: aut deus nolet eo nolenti illa auferre. Aut aliquis alius deo fortior superueniens: ita tollat ab illo deo: et ipso vero non lente: sed certe nec ipse abiecto tanto bono in miseras quas se evassisse gratiosus exultabit: recidere nolet: nec deus qui il-

lud tamquam clamati bonitate donavit id ei aliqui auferre volet: nec ullus fortior deo superueniet: qui deo iustus preget: te hoc illi inuitio aliquenius tolleret. Adhuc vero et semper tormenta quod paties pauebit: et nunquam ex eis evadere poterit.

De gaudio et tristitia.

Decimam igit beatitudinem pars gaudiu[m]: miseria vero tristitia est. Gaudiu[m] perfectu[m] solus ille potest habere: qui predictas oes beatitudinis ptes potest obtinere. Quarum quod nullam nemo hic habere potest: pater: quod nec gaudiu[m] summa hic retinere valet: sic et ille solus vere tristitia patitur summa: quem predictae oes miseria ptes omnino cohortant. Tertius quod nullus ex toto hinc eas patitur licet quod nec in summa tristitia hic habeatur. In seculo autem futuro aut leticia aut tristitia quod replebit summa. Bonus enim quisque omnino tunc poterit gaudere: quod predictas omnes beatitudinis ptes obtinebit perfecte. Quid ergo beatissimo isto: quo tunc replebitur iustus gaudio. Adhuc tamen ad culmen beatitudinis sue aliud habebit: unde magis possit gaudere: quod enim quisque sic ut se alterum amat. Patet quod sic de illius felicitate ut de sua gaudebit. Quot igit et quanta gaudia quod obtinebit quod de totis et tantis beatitudinibus scilicet iubilabit. Quod si tamen de aliis quod ut se diliget gaudebit: quantum de deo quem super se diligit exultabit. Gaudiu[m] enim erit ei intus: et extra gaudiu[m] sursu atque dorsum gaudiu[m] circu[m] circa ubique gaudium plenum. Adhuc vero ecotra: tristitia repletur summa: quod ois miseria ptes quibus nihilominus se circumscripsum sentiet: in evitabiliter sine fine paties et inde sinenter.

De cupiditate mundani honoris.

Item agunt qui mundi huius honorum appetunt: quoniam pueri qui secundatur papillones. Papillones enim volant tramitem rectum non habent sed huc illucque se agitant: cum te alicubi residere videantur. Hos autem cum pueri

Anselmi

deinceps dñs suo fideliter seruire: sicut prius debuerat naturaliter fecisse. Si ei tūc dñs iussit: iurat q̄ eius obediāt p̄ceptis: eisq; fideliter seruēt: q̄d diu vix̄rit. Quo facto dominus ei cōdonat qd deliq̄t: t̄ si ita sibi placuerit: aliquid p̄petatis vñ viuat habere concedit. Cleruz aliq̄to t̄pis trāfacto: su⁹ paulat̄ incipit q̄iurauit obliuisci t̄ ab amore dñi sui te-pescit. Et q̄ ea q̄ dñs iubet sibi dura vi-dent̄ prius q̄dam postmodū plura trāsgrediāt donec in oībus pene giurus ha-beat. Sicq; rursus dñi sui grāz pdit quā prius recuperauerat spōsione correctois Quid ergo amplius faciet. Quid alid p̄mittere p̄t: naturale ius corripit: ius iurandū violauit. Et tamen aliud qd adhuc faciendū inuenit: seruus licentia dñi sui aliqd retinuerat impropter evn se p̄t vt antea recōciliare. Postq; ḡ se errasse cognoscit: ad dñm suū reddit: eū exorās huiusmōi v̄bis. Dñe inquit con-sitebor meā iniuitatē: q; qd tibi natura-liter debueraz: quodq; postmodū iure-iurādo p̄miseraz: totū ad meā trāsgres-sus sū miseriam. Sed adhuc semel idulge mihi si placet qcqd deliqui: t̄ ego ti-bi reddā qcqd p̄petatis p̄ tuā licentia hactenus retinui: me aut̄ ip̄m ita in tuo seruitio astringam q̄ meam ex toto vo-lūtate dimittā: tuam v̄o inq; tu⁹ potero faciā. Et vt eā sp̄ valeā implere: ponam me in illo⁹ subiectōe: q̄ me illā sciant t̄ velint docere: t̄ admonēdo coripiēdo: castigādo faciāt custodire. De quib⁹ oī-bus faciā tibi iusurādū: si mihi indulse-ris: qcqd hacten⁹ deliq̄. Tū dñs t̄ ad-huc inq; indulgeo tibi oīa que petis: si tu om̄ia feceris que p̄mittis. Sed b̄ sci-as: quia n̄iss hanc cōuentiōē custodie-ris: vel si eam casu in aliquo violaueris n̄iss ad eam penitendo rediens per alia conuētiōē me placare poteris. Eodez itaq; mō inter deū t̄ hoīes agit. De⁹ ei p̄mo hoī cui dā p̄cepit: cui si ille obedis-

cape volunt: cito post eos currere sata-gunt: t̄ quia non ad suos pedes sed ad papilioes intēdūt: aliqui in foueam ca-dunt: seq̄ immaniter ledunt. Plerūq; v̄o cū eos vident alicubi resedisse: ince-dunt suauiter: t̄ caute vt eos valeāt cō-prehendere: qd dum faciunt: manib⁹ q̄d plaudit: t̄ ad inuicem leui voce dicunt ecce iam eos habebim⁹. Sed tamē ppi us accedētes eos app̄hendere temptat papilioes auolāt: si quoniā v̄o eos ap̄phenderūt: exultant de nibilo quasi ma-gnū quid fuerit adepti. Similiter āt fa-ciunt qui huius mūdi honores appetūt Honores enī huius mūdi nunq; certaz tenēt viā: s̄ i certis diuersicul⁹ devno ad aliū transuolant. Lūq; sub alicuius sub-sisterēt potestate: nec ibi diu possunt re-manere. Hos ḡ cū st̄li hoīes asseq̄ cupi-unt festināt post eos qui buscūq; mōis possūt: q; nō cōsiderāt quo eos mō as-seq̄ntur: sed vt q̄quomō adipiscant̄: se-piūs migrauit crīmia decidūt quib⁹ su-as aīas vehemēter ledūt. Aliq̄i vero cū viderint eos alicubi q̄si paratos sibi eē: accedūt illuc latēter: t̄ multū callide: vt q̄si nullo sciente valeāt eos obtinere: q̄ dū appropiant vehemēter gaudēt t̄ ex-ultent: s̄ cū ppius accesserint: eosq; se posse iā app̄hēdere putauerūt honores de manib⁹ eoz se excutiūt: t̄ aliq; de cau-sa ad alios: aliquos se trāsserūt. Quos si q̄si adepti fuerit gratulan̄t q̄si aliquē verū honorē sint assecuti: cū ad veri ho-noris culmē p̄cēire nō possint: si nō hos cū suor̄ satisfactōne cōmissor̄ relinq̄int Similitudo inter deū t̄ aliquē dñm.

La inter deū t̄ hoīes agit: quo-mō inter dñm aliquem t̄ seruos illius q̄ vulgo naturales vocā-cant. Si ei dñs naturali seruo aliqd ius-serit: t̄ seru⁹ dñs libēter obediāt: agit seruus qd debet t̄ qd dñs placet. Si āt dñi sui p̄ceptis restiterit: grām ip̄ius sta-tū amittit. quā si voluerit recuperare: ac-

De similitudinibus

set pfecto fecissz qd facere debuissz et qd
deo placuisset. Sed quia illius pceptu
sterit: ḡam eius statim pdidit. Hac er
go si voluerit homo recuperare: sicut de
iubet iurat: et in baptismate qd audiui
mus illū seruū iurasse: sed qz et hoc ipsuz
transgredif: relictis omnibus cū p̄pa vo
luntate monachus effici: aut ḡ mona
chus saluabitur: aut aliter dampnabit.

**Similitudo inter diabolum et impro
bum placitorum.**

Erum sciēdū est: qz sic placitat
v dyabolus cōtra hominem q̄ im
pbus placitator cōtra dyabolū
aliquē: iū probus enī placitator: licet nō
habeat rectū: tamē propter improbitatē
suam veniēs ad placitum i hoc q̄ est in
iustum et qd est iustum ostēdere vult iniu
stum. Sed cū eū aliquē iurisperitus au
dit: et qz nō rectā habeat causam agscit:
iudicat esse iniustum: qd ille dicebat iustum
et esse iustum qd asserebat iniustum. Sic q̄
ille cōuictus discedit dolens q̄ aliqd fa
cere nō poterit. Sz aliquē tpe trāfacto
postq̄ hoc iudicium putat obliuioni ec
traditū: rursus suam incipit causam di
cēs sibi fieri iniuriaz. Qz si aliquē sibi di
xerit hoc iaz esse diffinitū: dicit nō recte
esse iudicatum. Sed ille qui semel iam
vicit non attendat ad ea que dixit: sed
tantum dicat q̄ semel est bñ diffinitum:
nō esse itez incipiendū. Sic enī sine la
bore semp ab inimico suo se liberare po
terit. Similiter at dyabolus placitat cō
tra hoīem. Locus at placiti hui⁹ est cor
hoīis alicuius. Ad hūc itaq̄ locū diabo
lus venit ad placitum: et licet sciat q̄ re
ctum nō habeat: tamē ibi assentit verum
esse qd falsum est. Et ecōtra ibi nāq̄ di
cit cogitatione quā immittit verū eē qd
homo debeat mūdū diligere: diuitias
et honores appetere desideria carnis ad
implere: hec et his silla facere: quod qui
dem falsum est. Ex alia xō pte dicit esse
falsū: q̄ homo debeat mūdū relinquere

diuitias et honores pteminere: desideria
carnis abscidere elemosinis pctā sua re
dimere: monachatū demūz accipe: hec
et alia plura facere Quod totum verum
probatum est esse. Sed cū aliquē q̄ inter
rectos nō rectosq̄ cogitatus scit discer
nere: audit dyabolū in corde suo. hec di
cere iudicat iniustum esse cogitatū: quē il
le esse iustum dicebat: et esse iustum: quem
iniustum affirmabat. Et hoc iudicio facta
abicit iniustum: et seq̄tur iustum: cōtemp
nensq̄ sclm accipit monachatū. Sicq̄
dyabolus cōuictus a corde placito rece
dit: cōtristatur qz: qz vincere nō poterit.
sed postq̄ sperat dyabol⁹: qz homo ob
litus fuerit: q̄ antea sic iudicauerit: pu
tans eū aliquē pte posse innenire inimi
cum ad eūdū locū cordis reuertit: re
nouatoq̄ placito q̄si non recte diffinito
cōqueritur. Qz si ille p certo cognou
rit: quia rectum iudicauit eo q̄ seculum
relinquendum esse censuit. Dyabol⁹ sta
tim nō esse rectū respōdet ut eū tamcito
vel ita oīno desereret: adhuc posse sibip
si remanendo in seculo indulgere pau
peribus: vel suis ad eū respicientib⁹ sub
uenire. Sed ille qui sp mūdū ipm̄qz dy
abolū recte supauit: non curat ea q̄ frau
dulenter ille dicit: sed firmum teneat: qz
qd seml iuste est stabilitū: nō esse denuo
destruendū. Et quod recte diffiniuit re
linquendū nō esse itez appetendū. Sic
enī facile deo subueniente dyaboluz po
terit superare.

Similitudo inter deum et quēlibz regē.

Eus ipse sic inimicias exerceat
d aduersus dyabolum quo rex qz
dam contra pncipē quendā ini
micum suum. Hic aut rex habet i regno
suo villam admodum amplam.

De regno villa et castello et diuigiōe.

M villa vero castellum quoddā
i supra castellū at ynū diuigione
In illa qdē dom⁹ s̄ valide ples
iualide. In castello at firmitas ē tanta:

Liber

vt si aliq̄s illuc p̄fugierit nisi inde redierit ab aliq̄ ledi nō possit. Tāta x̄o securitas est in diuīgione: vt si quis illuc semel poterit ascendere: nunq̄ enim eum inde libeat redire. Hec aut̄ om̄ia ille rex habet in potestate sua. Inimicus x̄o eī est ita fortis vt quicq̄d extra villā inuenīt sine v̄lo obſtaglo cōprehensū abducit. In ip̄am q̄b villā sep̄ intrat: t domos q̄s inuenīt inualidas violat: eos q̄b in habitant captiuos cū suis apportat. Il las x̄o q̄s firmas inuenīt postq̄ eas irrupere neqt̄: ad extremū inimicū dimit̄ tit. In castellū quoq̄ nō p̄t ascendere nec illud p̄fugientibus q̄c̄q̄ malefacere non redieret ad pluīz ville. Sz si amore suo p̄rētū redierint: q̄r eos audiūt occidi t male tractari: vel p̄ forāmē aut fe nestra curiose respexerint tūc eos facile occidere aut vulnerare pot̄it. Quapropter necesse ē eis vt nūq̄ ad clamorē parentū attēdant: nec ad bellādū reuertātur vel respiciāt: s̄ sp̄ vt ceperint fugiāt: donec ad sūmitatem diuīgiōis pueniāt Postq̄ enī illuc guenerint erūt oīno securi. Itaq̄ rex ille deus ē qui cū dyabolo bellū habz: hic i suo regno habet christiani sinū. In suo x̄o xp̄ianismo monachatum sup̄ monachatum puerīonē tātumodo angeloz. In xp̄ianismo q̄dam in virtutib⁹ sūt validi: p̄les x̄o inualidi. In monachatu aut̄ firmitas est tāta: vt si q̄s illuc cōfugiens monachus effect̄ fuerit: nisi inde penitendo redierit: a dyabolo ledi nō possit. In angeloz x̄o cōuersatōe gaudiūz est securitatis tāte: vt q̄s illuc ascēderit nolit inde vīnq̄ redire. Hec aut̄ oīa rex idē de⁹ h̄z in potestate sua. Inimicū x̄o eī: id ē: dyabolū tāte potestatis ē: q̄ oēs iudeos atq̄ paganos q̄s extra xp̄ianū sinū repit nullo obſtāte rapit: t in infernū dimergit. In ip̄m q̄b xp̄iani sinū sep̄ intrat: t eos q̄s debiles inuenīt tēptādo violat: aīas q̄b corpib⁹ militantes captiuas apportat

Anselmi

Illos x̄o q̄ fortis sūt: t bñ inimici possit: q̄ eos sup̄are neqt̄ tandem licet tristis dimittit. In monachatu q̄b nō valet irruere: nec his q̄ monachi effecti sūt: q̄c̄q̄ facere mali: nisi ad scl̄z redierit: corpe v̄l aliqua pentum affectōne.

Similitudo inter monachum t poti onem t medicū t abbatem.

Tēdāt nouicij q̄r sic agit: q̄ mo nāchār arripit difficultatē quē admodū infirmus q̄ graue accipit potionē. Plerūq̄ enī contingit vt q̄ aliquē patī infirmitatē corporis: potōez q̄rat q̄ ab illa infirmitate curari valeat. Lūq̄ ei medicus dicit vt illam potionē accipiat: t sic sanari poterit. Emit eam: v̄l gratis eā accipit: dat: s̄ cū potio fortis: eī v̄scera rimat: mēbra oīa p̄currat malos humores p̄bit: vires tollit: corp̄ dissoluit: terre infirmū p̄sternit desiderium maximū bibēdi i eo accēdit: v̄l dor miēdi v̄l foras ad vētū eūd: ieīq̄ medic⁹ hec infodicit cōminans q̄r morief si h̄ sererit. Heu me infirmus inqt̄: cur potōez hāc accepi: male mihi erat: t mō est peī. Heu q̄to in eo malo illos vidi: q̄ h̄ cōsilii mihi dederūt: nec mihi: q̄r h̄ me optaret patī p̄dixerūt. Si enī h̄ scissim nūq̄ potōem accepisse. Sic sic iste cōquerit dū potōe coartat. Hay x̄o mali humores defluere ceperint: tonūq̄ corp̄ pau latim leuigari gaudet t exultat: q̄r poti onē accepit: p̄ quā ad p̄stinam sanitatem redire se sentit: t homines q̄r hoc cōsiliū ei dederūt benedicit. Similiter x̄o multo tōtiens accidit: vt aliq̄s qui anime sue infirmitatem cōsiderat: medicinaz inde spūalem querat: qua ab illa vitiorū suorum infirmitate mūdarī valeat. Lūq̄ ei aliquis spiritualis homo dicit: q̄r per monachatu posset saluari: dat quicq̄d habz: vt i monasterio aliq̄ post suscipiat v̄l ei gratis aliqui concedit: t suscipitur. Sed cū oīdis difficultas cogit eū vigilare dū velle dormire: esurire: dū velle

De similitudinibus

bibere:tacere cū vellet loq:legere vī:cāstare cū vellet qescere:sedere cū vellz sta-re:vīl ambulare aut stare vel ambulare cū vellet sedere. Iniurias sustinere mul-tas: p̄p̄nā voluntatē ex toto deserere: mi-serū hūc habitum quare suscepī. Antea male agebā: s̄z mō p̄cī ago: q̄ totz tata-q̄ mībi iubēn̄ adiplere n̄ valeo: & vix ni-si inuit̄ aliqd boni p̄ficerē valeo. Quid igī ve mībi ve mībi: vt q̄ his credidī q̄ mībi hoc p̄suluerūt. Putabā q̄ oēs isti homies eent̄ sc̄ti. Hec & his silia nouicī dū ordo illi in p̄mis videb̄ grauis Sz postz sentit & secū cōsiderat: q̄ h̄ vna-nūmber faciēdo si oia sua posse aboleri p̄ctā sicq̄ sanitatē citī recupare totum qd̄ antea graue videb̄: paulatim leue efficac̄: & q̄si iā nil male habēs letari inci-pit: deo gr̄as agit: q̄ monachatū susci-pere meruerit: & oēs q̄ tale p̄silū illi de-derūt bñdic̄.

Erlū q̄ de cōuersis & nuttos & nutritis cōgregat̄ ordo mona-choz: dicēdū q̄ solet eē cōtērio qdā internutritos monachos atq̄ con-uersos. Attēdūt enī nutriti se nlla crimi-na cōmississe:nec se in seculi sordib̄ con-qnasse: sed q̄ mūdam ab infātia vitam duxerūt: & i dei seruitio sy laborauerunt Illos vero ecōtrario virisse p̄siderat: & ideo merito inferiores eē iudicāt. At cōtra q̄ p̄uersi scientiā ex gerior̄ habent: res monasterij sapiēter tractant nutriti ipsi necessaria inueniūt ordiem q̄ suuz seruētius plerūq̄ custodiūt. Illos vero parū in his valere cōsiderat: id se meli-ores ill̄ estimāt: sicq̄ alij alij se p̄ferunt dū nō suā s̄z alioz infirmitatē attēdunt Si vō monachi eent̄: sic eēt inter eos q̄ mō in t̄ anglos i cel & hoies sc̄os. Angli enī sūt q̄si nufti: sc̄ti vō hoies q̄si p̄uersi Sz nec anglī sc̄os despiciūt: q̄ tēptati-ones aliqui victi s̄t: nec sicut anglos: q̄ nllam quā vincēt passi sūt tēptationem Si ei michael dicerz petro tu dīm nega-

sti: possz petr⁹ respōdere. Uez qdē qd̄ dicis: sed tu p̄ dīo nunq̄ vel vnu colazphū sustinuisti: qd̄ oīno nō faciūt: s̄z ita existūt cōcordes: ac si oēs eent̄ anglī: vīl hoies: sic ḡ sūt isti acsi nufti sint oēs aut cōuersi.

Ic ē inter monachoz cōgrega-

tionē in terris: & cōgregationez angeloz in cel: quō inter eos q̄ adhuc sūt exterius in cella nouicioz: et illos q̄ iam sūt interius in cōgregatōne monachoz: q̄ vt p̄ualent i oībus se p̄fe-cte custodiūt. Hos enī abbas p̄ semetip sūtā oīa docuit: q̄ vult eos obseruare: il-lis vō m̄gr̄os ex iſtis p̄ponit: q̄ eos do-ceat q̄ debeat custodire. Isti iā p̄bat̄ sūt in om̄i humilitate: obedientia & patien-tia & obseruatione oīm q̄ ordo exposcie. Illi vō adhuc p̄bandi sūt: vtriz velint esse humiles: obediētes: patiētes: & ob-serve om̄ia que ordo req̄rit. Unūquēli-ber ergo illoz is qui ei magister depu-tatus p̄bat & arguēdo: increpādo. Ple-rūq̄ etiā flagellādo temptat an apt̄ ad suscipiēndū in cōgregatōne alioz existat. Quē si viderit cūcta patienter sustine-re: & alioz cōsortio p̄ om̄ia dignū eē: ve-nit ad abbatē denūcians ei corā om̄i cō-gregatione. Domine inqt nouitius ille quē mībi cōmēdastis ita p̄fecte se habet om̄ibus mōis iā est dignus inter nos eē si iubetis. Quibus auditis abbas aut eū recipit cōmuni cōsilio fratrū: aut ad-huc dimittit ad exemplū alioz nouicio-ru. Sicq̄ de isto nouitio cōdigne agit q̄ seruoz dei p̄sortio iam digniūs habe-betur. Illū aut̄ nouiciū quē m̄gr̄ su⁹ vi-derit inobedientē: impatiēte: supbū: su-sceptōne indignū: postz eū diu tollera uit: m̄ltisq̄ mōis emēdare tēptauit: tan-dē si nihil p̄ficerē p̄t: venit ad abbatem & illia ei refert. Dñe inqt nouici⁹ ille quē habebam i custodia: vt eum docerem: quomodo posset esse dignus conuersa-tione nostra: ita p̄uerse se habet i oībus.

Inselmi

Liber

que agit: ut nec iter reliquos monitos dignus sit conuersari. Prouidere itaque nobis conuenit quid potius de eo facie dum sit. Ad hec ille respodet magistrum horat ut eum adhuc oibus modis emenda re conef: dicet melius esse illum inter reliquos tolerare quod ad seculum reuerti dimittere. Sicque nouicius iste nec in congregacione recipitur: nec a cella nouiciorum expellit. Sicut et considerandum propter inter deum et angelos et monachos quod inter illum abbates et magistros atque nouicios.

Similitudo inter deum et quilibet imperatorem.

v Idem est sicut esse inter deum et homines et angelos: quod inter imperatorem terrenum et sibi obsequentes Tria qui per sunt genera hominum qui terreno imperatori seruuntur. Alij enim seruuntur per terris quod habent nihil aliud querentes nisi quod tenent. Alique terras recuperare volunt: quod eorum paretes aliqui sua culpa perdiderunt. Alij vero per solidatis timorem. Illos itaque dominus honestius tractat qui nihil unquam deliquerunt: nec aliud quod habet querunt. Hi radicati sunt et fundati nec euelli formidant: dum se in voluntate domini sui perseruant. Illos vero quod pres sibi peccauerunt: quique per illorum hereditatem sibi seruuntur: aliqui viliter tractant: modisque diversis temptat velociam concordia: couiuando: quedam grauitate iubendo: quibus flagellando. Qui si hec oia humiliter sustinuerint: et deum sui misericordiam patienter expectauerint: tandem eis dominus hereditatem prout suorum reddit. Si vero noluerint hec tolerare: nec sua valent hereditatem recuperare: nec aliud eis vult dominus dare. Illi autem qui nihil aliud querunt quod soliditatem: et ut bene pascatur tamquam imperatori obsequuntur. Que si illis abundantiter donauerit: laudant eum: et dicunt: quod deo tali fui edum est: quod talia seruientibus sibi confert. Si vero habent dare destiterit: statim recedunt ipso vitupato et incipiunt seruire ipsius inimico. Tria igitur

sunt genera hominum alicui terreno impatri militanti. Similiter autem tria sunt genera eorum qui suppono regi deseruunt. Primum enim genus sunt angelorum: qui eterna beatitudine stabiles sibi sine omni intermissione sunt seruientes. Aliud vero homines boni qui in quantum pertinet sue voluntati obediunt: sicque ad regnum celorum in proximitate sui auctoritate perditum hereditario iure puenire contendunt. Tercium autem est huius per terrenis seruuntur comedis quasi milites suspeditarum. Sic ergo per oiam est considerandum inter hec tria genera et deum quod inter alia a superdicta et a imperatore suum. et ceterum.

Quid monacho possit: si quod bonus est inuitus facit.

c Otingit aliquis quemque sicut habere bendum humoribus malis ut non faceret alter sanari non possit. Ut ergo ab eis possit ex toto mundari: sponte sua peius se facit ligari: rogans etiam eos qui eum secturi sunt: ut non eum dimittat quod id ipsum dicat: donec eum perfecte secuerit. Cum ergo putredinem pingere reperint et resarcere clamant: et dici se prius nihil male habere: cominatusque eos nisi eum dimiserit occidere: sed illi quod eum habere dicere. Propter dolorem scimus: non vero illius attendunt: sed ut peractum putredinem perfecte abscedunt. Quod autem ad plenum mundatus melius habuerit eisdem quos antea minabat gravitas agit: et non eum voluntate sua dimiserunt. Quid ergo nunquam non ideo predest ei sectio quod ea tolleravit inuitus cum ad eam tollerandas se fecit ligari spontaneus. Prodest reuera quod per ea abscessum est infirmitas: et repata est sanitas. Sicut autem plerique contingunt aliquis redundet virtutis intelligat quod aliter saluari non valeat nisi a se ferro districtio penitentie fuerit resecata: ut ergo inde purgari queratur: alicubi in monasterio sponte sua se alligat. Professione etenim facies ibi viriliter: moribus suorum conversionem promittit. Sequitur intra monasterium clausura eo tenore recludit: ut medici spuale vi-

De similitudinibus

delicet sui pastores: qui eū corrigere debent: q̄cqd ip̄e postea dicat nō eū dimitiant: s̄ eius vitia resecēt: et emendēt. At plerūq; cū eū ceperint ad meliora stimulare: et eius vitia corripiēdo resecare, recalcarat atq; irascit dicens se nō eē culpabilem vñ reprehendit: ip̄oq; qui eum arguit aliquā perimere minat. H̄i vero qui hec eū p̄ferre ppter ordinis destruptionē cogiscit: nō eū ideo dimittit: sed ab eo districte stulticiam p̄t p̄ualent nūc hoc nūc illo mō abscidūt. Cum itaq; fuerit emēdatus a vītis: et minor factus ad se reuersus eisdē grās reddit: q̄bus irascibat q̄ eū dēphensū correxerit. Quid igit̄ nūquid nā ideo nō pderit illa anta districtō q̄r̄ cā infirmitate carnis inuitus sustinuit: ad eā sufferēdā spōte sua in monasterio se alligauerit: pderit vtiq;: q̄r̄ p̄ ea liberaf ab omni infirmitate. vītioꝝ: et reddit ad verā sanitātē x̄tutū. Sed diceret: q̄s melius eſſ; vt deo sine p̄fessione fuiꝝ spontaneus q̄ in monasterio se alligans seruire cogereſ inuit?

Magna sit spes monachi p̄fessi et ceteri. Ic aut̄ respondenduz: q̄r̄ tan ta b distantia ē inter illū qui nō vult facere deo p̄missionē seruendi sibi: et euz q̄ libenter eā facit: q̄ta int̄ homines duos q̄ ambo ex debito debet seruire dñovni. Sed unus eoꝝ accedit domino et dicit. Dñe ex toto corde tibi fui re volo: s̄ me eē tibi fidelez p̄mittere nolo: q̄r̄ si hoc tibi p̄mitto et postea tibi pecare grauius delinq̄re grauior vindicā dignius existē. H̄o aut̄ melius poterō seruā tibi: s̄ si quō peccauero tibi: iudica me vt illū q̄ se tibi eē fidelem minime p̄misit. Alier vero yenit et dicit. Domine ex toto corde te diligo: tibiq; fidelitatē et subiectōnem p̄mitto: vt si aliquā fecero cōtra p̄ceptū tuū: nō me iudices vt alienū: s̄ emēdas vt p̄prius seruum. His ita dicitis euenit: vt ambo idē p̄ctū postea faciat: ac deinde penitētes ad mi-

sericordiā dñi sui yeniat. Dicit itaq; de minus illi: q̄ sibi fidelitatē p̄mittere voluit: q̄re hoc fecisti. At ille. Dñe inq̄t cōfiteor q̄r̄ deliq: sed tñ nō me tibi non esse delicturū p̄misi. Sed ille idō ne inq̄t nō luisti mihi infidelitatē p̄mittere: vt posses contra me liberius peccare. Ergo et ego p̄tra te: nō vt erga meū: s̄ vt aduersus alienū agā: totūq; qđ erit mei iuris vñq; ad vltimū quadrante exigā. Hoc ita iudicatus cōuertif ad aliū et dicit. Et tu fui q̄ fidelitatē p̄miseras: et idō tibi magis cauere debueras: q̄re h̄ fecisti. At ille. Dñe ait. Cōfitebor me deliq̄se: tibiq; fidelitatē promisisse: s̄ postq; me penitū q̄r̄ deliq: debedo peius pati: q̄r̄ tibi fidelitatē anteq; deliq̄sem p̄misi: q̄ ille: qui hāc tibi nō vlt p̄mittere: tibi postq; pecauit: idō q̄pp̄e me nolui eē tuū: vt si q̄i peccare: nō me iudicares vt alienū: sed emēdareſ vt p̄priū. At dñs. Ita ē inq̄t vt dicit. Lū ḡ voluero de te vindictam accipiā vt de meo. Sic ait deus inter p̄fessū monachū et nolentē p̄fiteri iudicat si eos h̄ eū peccasse peniteat. Nō solum aut̄ p̄fessū inuitus iudicat nō p̄fessū: s̄ etiā q̄libet layco adhuc in sc̄lo cōstituto. Licet enī vterq; idē p̄ctū cēmittat: tamē toto corde monachū peniteat deliq̄se. Lūq; ordiem cui se subdit̄ feruēti amore cūstodiat: maiorē quā laycū misericordiā cōseq̄tur q̄tumlibet ille peniteat sc̄laribus adhuc detentus. Si vero penitere voluerit: maiori q̄ laycus dānatōni subiacebit.

Silūtido inter monachūm peccantē et laycum.

Elod et optius a silī videamus: q̄ hoīes duos vnius dñi fuos in tueanmur. Ambo itaq; a dñio illo possessiones p̄p̄as obtineant sibi: Ju re iurādo p̄missio fideles existēt. Unus tñ illoꝝ cōditōe tali h̄ faciat: q̄ si qđ h̄ eū q̄s delinq̄t de p̄p̄io suo put fuerit tūstū sibi emendet. Altero dñm adeo vi

Liber

anselmi

ligat: ut nihil proprium retinere: sed oibus ei dimissis familiarius sibi malit seruire hoc etiam pactum cum eo faciat quod si aliquando quod contra eum committat de seipso non debet aliena sit ut de proprio quam voluerit voluntaria assumat. Ihesus igitur actis si culpam eam dem committat: ut ergo: ac deinde penitentia duorum velint emendare: sed ille de proprio quod nec adhuc totum vult dare pro illius culpe satisfactione. Iste vero de seipso quomodo etiam totum iam prius domini sui recipiatur potestati. Videatur dominus quod ille tamen facere nolit: vel postquam sibi peccauit contumeliam in eum delinqrent: fecit de quo inquit maior enim velle videlicet habere misericordiam cum illo videlicet velle mitius agere quem operibus corroborat se minus diligere. Quod si hunc velut altero durius arguere: serue inquisens male tu Christo mihi eras familiarius etiam est culpabilior. Potest iste respondere. Domine inquiens verum est quod dicens: quod contumeliam peritatem volui ac postquam toto ex corde peniteo: mecum ipsum in emendatione tradidum nam peius illo debeo pati: qui nec illud quod habet tibi totum vult dare pro satisfactione sui commisi. Justum ne vindicetur ut quod te magis dilexi minorum debet am misericordia. Prosequimur igitur eam maiorum mihi facere debes misericordiam quo nullam maiorem tibi facere possum satisfactionem. Quid aliud dominus diceret: quod quod veritas habet. Ille ergo mittitur iudicat ut ex toto proprio. Illius vero seuerius ut minus sibi placat. Sic ergo et deus celerius indulget monacho quod se ei totum committit quod layco: dare volenti vel sua propria quod commisit.

Similitudo inter monachum et arborum
leni rursus sit potius videri acceptabilius est deo bonum opus monachi quod hois cuiusque claris solet quod accidere deos esse homines sub domino uno singulas habentes arbores in proprio silo. Arbores autem ille fructum ferunt bonum ut ergo dominum in illo quod dominum inequaliter diligunt: et ei de fructu eorum unpariter ser-

uiunt. Unus enim ex quia cum minus diligat: cum arboris sue fructus fuerit maturus colligit: fertur inde domino suo contumeliam in arbores. Adeo autem dominus alium amat ut ad eum veniens arborem ipsam ei offert. Domine inquit arborum habeo quendam: bonum valde fructum ferentem que quod vobis congruit dignitati. Ad halo eam vobis esse iuris quod mei: eam igitur offero vobis ut amodo vobis fructificet soli: ipsam quod vobis assignabo proprieatem: ut ea fructum colligat: indequod vobis put velle vobis nouerit diligenter defuat. Sed et ego contra diligentia potero eadem vestre voluntati custodire curabo. Eius igitur obsequium domino illi magis videlicet acceptum: an illius quod quantumcumque voluerit dat ei cum fructu. Sic ergo et servicium monachi deo est magis acceptum: quod hois secularis. Ipsius enim sunt hoies duo qui sub deo velut arbores quosdam habent se ipsos. Ipsius quod ut ergo sunt apti ad deferendum fructum opis boni. At quod non eodem modo diligunt deum: nec ei pariter bene opando deseruunt. Secularis enim quod cum minus diligat: tunc tamen cum bene opandi animus habuerit: boni opis offert deo tantum voluerit. Non nichil vero de eum diligat in tamen ut ad eum accedens totum ei offerat seipsum factis ac verbis alloquens eum. Domine inquit mee haec nus potestatis erat quod quod mihi libebat bonum malum ve faciebam. Tamen quod tu omnino debeo esse: tibi quod soli tamen bona opera fructificare me totum tue tradi potestari. ut animo tibi fructificet soli: quod ut melius facere valeam me vni ex ecclesie tue placit subdatur: quod me custodiens ea tamen opera doceat agere quod tibi nouiter magis placere: et ergo per modulo meo meipsum custodire studebo. Eius ergo munus deo est acceptabilius. At illius quod sibi offert quendam ex opibus suis: plurima vero subtrahit: immo illi magis quod dat ei seipsum cum eo: propter cunctis. Nec ideo proprium pium est mercede: quod sepe bonum opere cogitare agere. Sicut ei in quod arborum tota commisit proposito domini sui

De similitudinibus

ut ex ea fructū colligeret exq; et dñs suo
put eū velle noscet deseruiret ut inq; p
prū nō pdat meritū. Si ille colligat fru-
ctū prūfētū maturescat: aut in arbore di-
mittat ecōtra donec putrescat. Sic mo-
nachus q; se totū cōmisit plato vt eū cu-
stodiret ea q; oga tm ab eo agēda exigēt
q; deo placare poti? nosset. Sic inq; pp
az nō pdit mercedē si qd opis boni age-
re cogat anq; velit: vle h̄ phibeat cum
agere velit: donec et ipam amittat volū-
tate agēdi. H̄o g; obmittere d; qcqd bo-
ni platus ei p̄cipiat: vle p̄sumere vt agat
a qbustūq; eli phibeat. Sic ei illi? pui-
dere qd p̄cipiat: qd ve phibeat: hui? ve
ro sequi eum in bono per omnia.

Similitudo inter matronā et diuinā
voluntatem.

¶ Cedit qñq; matronā aliquā fi-
lias cū ancillis suis mḡe p̄men-
dare: vt eas oga m̄lterib; cōgrua doce-
at. Ill' x̄o p̄cipit vt ei cūcte obediāt qd;
q; faciēdū iniūxerit expedire adiplectant
Hec itaq; dispositio mḡa eas i vnū cō-
gregat: iniūgit cuiq; qd agere dēat et ne
foras egredianq; obseruat. De filiab;

Elib; ita sub eius ma- (mfone
gisterio astrictis: bone qdē filie
p̄ oia sibi obtēperāt: s; nec abeu-
di foras licētiā qrere curāt. De ancil-
la Ncille q; silr faciūt (lis ei? bonis
excepto q; istabiliores existūt. q; ei
tenet eas i custodia diuti? eē licētiā fo-
ras exēudi qrūt. Quā qñq; si obtiere si
valēt nō inde tristant v'l murmurāt: tm
dicūt q; datā. Q; si eis p̄cessā fuēit egre-
diūtur q; eis vissū fuerit: cessatq; interim
ab opibus suis. De ancilla latrone.

I Pter eas at qñq; est latro p̄ceptis
mḡe vis obedire volēs. Hec igit
q; custodia tedium sp ei existit: licētiā exe-
undi sepi? qrūt: et cās q; rōnablest videāt
adiuenit: quā si obtiere nō p̄t: tristat ve-
hemēter et dolet: sueq; mḡe si audet du-
n' r̄det. Si x̄o apta cā nō fuerit: ci o;

culte detrahit qdē faciebat op̄ int̄mit-
tit. q; si opari fuerit iussa: p̄tēdit p̄tinus
q; sit iſirma. Ac si qñ se solā viderit: p̄tē-
nus exilit: ostū petit: huc illucq; circum-
spicit: mādat illi vt illi licētiā qrere secū
loqndi q; si nihil repta fuerit atq; corre-
pta: p̄silit statim i hmōi x̄ba. Quid in-
qt feci q; sic debeā corripi q; iura vīsa suz
agere: q; inferūt et mihi cōtumelie: s; ta-
sat aptevidet q; iuiste p̄ me agat. Ita
q; residet mesta dolēs q; ita sit rep̄hēsa.
At postq; ad modicū ille dolor recedit
maturitatē qndā p̄tēdit: cunḡ estiat: q;
ab alijs reputēt matura licētiā rursus q;
rere tēprat: quā si h̄fe nequerit p̄tin? s̄bi-
dit. Stult? est inqt q; bñi agit: cū e; tra-
ctenq; boni tractētur et mali: q; si licētiāz
h̄fe potit foras p̄festiz egredif: huc illuc
q; vagaf: iuuēnū p̄sortia expedit: multa
nō agēda p̄mittit: vt hac g; similitudine p̄t
colligi. Tria sūt genera volūtatis i sub-
ditis. De obediētia licētiā et inobia.

¶ At p̄mū obediētia. Scdm li-
cētia. Terciū in obediētia. Hec
x̄o genera inueniri p̄nt i mona-
chis q; s matrona qdā mḡe cuidā p̄mē-
dauit: id ē volūtās diuine volūtati ab-
batis supposuit. De licētia et.

Icētia igif multos decipit. obe-
dientia x̄o et inobedientia p̄ria
sūt. Harci media licētia ē. Is
q; squē obediētia non p̄stringit claustra
egredi: vult tñ exire reguleq; districtō
nū licēter declinare q; quis nolit sive licē-
tia id p̄sumere. Et idcirco actū suū licē-
tia q; p̄ualet conat defēdere Peccatum
p̄fecto h̄z ex illa illicita volūtate. Non
enī postq; mortu? mūdū claustro subiit
ad mūdi negotia vel volūtate vllaten?
redire debuit: velle tñ suū nisi pmisi? fa-
cto implere noluit. Obediētia g; quā in
h̄ amplexus est ipm factū excusabit: sed
velle qd p̄ obediētia h̄fit p̄icōsū nisi pe-
nituerit illi erit. Qd nōnulli min? ascen-
dētes licētia quā p̄ implēda voluntate

Liber Anselmi

sua expetit sepe fallunt. Ut igit breuit
loqr et succincte sub ipa obedientia viue
res sint mone regal filie. Ancillarū do
noie licetie adherentes accipe. Inobedi
entia do que dicit et ipa latro rebellioes
signatur in ordine monastice.

Sumilitudo inter monachū et denariū
Ursus a sili possum^r videre q^r
imperfecto monacho debeat eē.

Tria cuiq^r bono insūt denario.
q^r cuiq^r pfecto debet inesse mōacho. De
narius qppe bon^r puro ex ere recto pō
dere monetag legittima debet cōstare.
Si eni vnū ex his defuerit venal eē nō
poterit. Ut g^r venalis valeat eē: hec tria
pariter debet habere: hec q^r debet habe
re et monach^r: vt vere monachus repu
ref. Eius qppe metalli puritas: puta ē
eius obediētia. Nulla eni inobedientie
impuritas: s^r sola in eo debet eē obedien
tia etenī do illi^r pōdus stabilitas ē ppo
stii ei^r. Non g^r leuiter exufflari debet ab
eo qd ceperit s^r vsg i finē pseuerare sta
bilis. Illius aut moneta habitus ē mo
nachalit atq^r tōsura an^r et retro et his si
milia. Sicut eni denarius a moneta di
noscit cuius sit regiōis. Sit ab istis mo
nachus cui^r sit ordīs. Is aut monach^r
qui adeo ē senex vt anter retro iā neq^rat
inclinare: denario illi est sili cui^r mone
ta qgis antiquas iā deleuit. Iste do qui
habituz monachalē nō adhuc sed vitaz
suscepit: et ideo nō habet mōachi
assimulat numero pōderoso: monetam
th nō habēti. Et ideo nō eq^r venali: ve
rū sicut q^r thesau^r cōgregare desiderat.
huiusmōi minūmū ita vt habentē mone
ta habet amat. Sic deus q^r thesau^r ce
lesti nos oēs reponere curat: hmoi ho
minē eq^r vt habitū monachi habentem
ibi reponit. Quē aut viderit habitū q^r
dē monachalē habere: s^r ex ere imponit
id est inobedientē eē hunc thesauri cele
sti nū q^r reponit. Sicut nullus denariuz
falsū luctet apte monetatu^r suo thesau^r

reponere qrit. Quē viderit obedientez
eē. et si aliquā fragilitate peccet: humana
nō hūct repellit si vē peniteat: vt eni a
valido denari^r inualid^r: sic a pfecto dif
fert monach^r imperfect^r. Inualidus qppe
denarius minus haber pōdus q^r de
beat: s^r illō qd habet puro ex ere cōstat.
Fali^r do eandē quā bon^r moneta pten
dit: s^r interius latet falsitas eris. Sic fa
sus monachus eūdē quē pfectus habi
tū habet: s^r inobedietie falsitas interius
latet. Debil vero s^r obediēs licet nō tan
tā qn̄ cadat habeat stabilitatē obediētiae
tū retinet puritatez. Hoc etenī penite
eū q^r deliq^r: qd q^r ei pcipit pura obediē
tia facit. Ille g^r vt denarius falsus a ce
lesti thesauro repellit. Hucdo p^r sui mo
duo vigeris ibi reponit. Nihil igit cu
iq^r q^r pdest habitū monachi exteriorez
habere si nō studuerit et interiorez retine
re. Duo qppe sūt ordīs genera vno reli
giose cōueniētia. Unū exteriū q^r reli
giosus videf. Aliud do interi^r q^r religi
osus habef: nullud quidē exteriū facti
ci. Hoc do interi^r naturalis ē ordīs: fa
cticū qppe ordīs facticie sūt cōsuetudi
nes: vt in ordīe monachoz repiun^r plu
res. Has etenī hoies adiuuentū qbus
dāq^r de causis rōnabilib^r fūādis insti
tuerūt. Natural do ordinis naturales
sūt v̄tutes: nec humilitas: caritas: et alie
ples. Has eni deus ipē naturaliter indu
dit homiū sueq^r causa salutis fūādis.
Ille itaq^r factici^r ordī sine isto nihil ho
pdest. Iste do sine illo saluare hominē
pōt: vt tsi fūari valeat iste valde neces
sarius sibi ille. et cō.

Silitudo int corrigā et sotularē et or
dinem facticium et naturalem.
Ic eni est inter ordīem facticū et
naturalē quō corrigā et sotula
rē. Corrigia nāq^r sola colligata
pedi nullo est munimēto sibi: imo mag
incōueniēs videf esse si sibi sola circūli
get. Sotularis do etiā solus pedē mu

De similitudinibus

nit: satisq; dec̄ter cōuenit ei. Ne tū ca-
dat v̄l tot⁹ fiat necessaria sibi ē corrigia
vt liget ex ea. Sic sit licet facticius ordo
nihil solus p̄sit b̄ magis dedebeat. Naturalē v̄o sine illo ⁊ proſit ⁊ deceat: vt tū
iste firmus teneat necessari⁹ ille sibi ha-
bet. Hinc q̄ppe ē q̄ religionē interius
seruare desiderat habitu monachali ex-
teri⁹ se alligat: q̄ qd̄ exteri⁹ dem̄at s̄p
eū ēē coarguat. Q̄ si postea noluerit h̄
ēē magis dedecet eū habit⁹ iste. Si enī
v̄bi grā monach⁹ supbus fuerit q̄ habi-
tu exteriori humilitate p̄tēdit m̄ltō inco-
ueniētius eē videat q̄ si careret humiliat⁹
habitū. Docet igit̄ vt qd̄ ostēdit exteri⁹
ſtudeat ⁊ habere interi⁹. Nil ei pene ex-
teri⁹ h̄ in hitu v̄l p̄fessiōe ſine cōſuetu-
die qd̄ nō eū cōmoueat aliqd̄ interi⁹ ha-
bere.

De veste monachi.

Q̄od ei nigras viles fert vestes
q̄ vt levile reputet: p̄tōrēq; 2mo
uet. Q̄ v̄o eisdem a capite v̄sq;
ad pedes tegit. Hoc ei facere a p̄ncipio
vite v̄sq; ad finē hortat. Hec ei ē talars
tunica ⁊ polimita quaz filio suo ioseph
fecisse dicit Jacob p̄farcha. Q̄at eedē
i modū ſūt crucis: eū ſp̄ habere 2mouet
memoriā dñice paſſiōis.

De corona ⁊
c apillorūq; tōſura eū ēē debere
ſacerdotē ⁊ regē demōstrat. Sa-
cerdoteſ q̄ppe i lege mitra tegebant ca-
put ad ſiliūdiem cui⁹ huic caput radif.
Reges aut̄ coronis v̄tūtūr ad cui⁹ ſiliū
dinē hui⁹ capilli tōdenſ. Hec itaq; co-
artant eū vt ſacerdotis ⁊ regis gerat of-
ſiciū.

De ſp̄uali ſacrificio mōachoꝝ.
Sacerdotis erat i lege ge-
neris diuersi pectora mactare.
Huius ḡ ſilr officiū dʒ eē leonez
ire ⁊ crudelitatis: lupū rapacitatis: thau-
rū feritatis: vulpē astutie: hircū immū-
dicie ſilrē ſōnolētie. equū ⁊ mulū luxu-
rie: asinū pigritie: aliaq; bestialia vitia
occidere. Regis ſūt officiū p̄pum ē re-

gere regnū hostes enī ppellere ne iusto
iniust⁹ iniuriā faciat puidere mal⁹ dep̄l-
sis bonos exaltare. Hoc itaq; officiū dʒ
ēē mōachi vt ſue mētis regnū regnat: ⁊
corpis: h̄ic ei oia expellere dʒ vitia: pui-
dere ne malus bono appeti⁹ refiſtat: b̄
vt bon⁹ malū ſibi ſp̄ ſubijciat. Quicqđ
poſtremo exteri⁹ oſtēdit i habitu v̄l cō-
ſuetudie v̄l etiā i ipa p̄fessiōe ſtudeat et
interi⁹ habere. Alioqñ nil ſibi corona ſi-
ue tōſura p̄derit v̄llus ve habitus mo-
nachal. At ſūt pleriq; q̄ facticio ordinū i
putat q̄ naturalē nō fuāt. Dicūt bono
aio ſe pati nō poſſe qd̄ eis imponuntur
cōſuetudes tāte. Querūtūr etiā q̄ i ſe-
culo meliores fuerūt: eosq; monachat⁹
detiores effecerit. Uerū qd̄q; b̄ dicit de-
nario falſo ē ſimilis.

Similitudo inter monachū ⁊ ignem

Alsus q̄ppe denari⁹ bon⁹ plerū-
q̄ eē videt: ac ſi in ignem fuerit
miss⁹: ptin⁹ fallus eē roboratur
Sic pleriq; male morigerat hō bōis eē
morib⁹ videat in ſclo. Uerū ſi rigorē ar-
riperit aliq; iſtictu mōachat⁹ culpisq;
poſtmodū exiſtēt⁹ reglariter increpa-
tus ptin⁹ p̄bat nō eſſe qd̄ videat. Qui
enī humil̄ videat: ſi patiēs mor ſupb⁹
inuenit ⁊ impatiēs. Q̄ ſi h̄ imputauēit
ordi tale ē ac ſi denari⁹ dicat igni tu me
falsū fecisti. Hō at falsū eū ſecit ſi quod
erat oſdit. Sic deniq; iſtū nō odo ma-
le morigerat⁹ efficit: ſed q; h̄ iā eē decla-
rauit. Hō igit̄ ordiem: ſi ſeipm accuſet
moresq; puerſos i bonos ſmutet niſi ei
eē bonis morib⁹ videat: bona ſi q̄ exte-
rius agit paruipendunt

De interioi virtute ⁊ exteriori.

De q̄ppe ſtutis ſunt genera q̄
d inter ſe ſic diſſerūt vt corpus et
aia. Unū enī interi⁹ ⁊ inuifible
Alio v̄o exteri⁹ atq; viſibile. Interi⁹ nā
q̄ est caritas: humilitas: patia: benigni-
tas: cefaq; ſilia. Exteri⁹ v̄o ieſunare: cle-
mosynas dare in orationib⁹ vigilare: la-

r 3

Liber

Anselmi

erimari: aliaq; huiusmōi. Ac sicut corp^s sine ala nō diu subsistere valet: alia vero sine corp^e pōt. Sic exterius genus sine interiori. Diu enī caritatē habere q̄s p̄t etiā si nō ieunet cū diu p̄ deo ieunare nō possit: si eū mō amet. Ut̄ plerūq; sp̄is malignus corp^s assumit: illud etiā subsistere facit. Sic inanis glia cor hoīs intrat: illud q̄z virtutis gen^s simulat. Sicut enī caritas ieunare sic et inanis glia facit. At sicut corpus exaltum cito fetet atq; p̄tenit: sic exterius genus sine interiori despicit. Lū enī q̄sp̄a ieunio quidē intētus: s̄z irasci facile videſ. Si de ieunio laudet aliquo confessum respōdet ab altero q̄s inq̄t de illicet curet ieunio q̄ sic inflat p̄ nihil. Si at frequētius māducare: sed humiliſ et patiēs eē videaſ: si q̄r nō ieunat ab aliquo reprehendaſ. Illico ab altero respōdet. Bū vtiq; vt māducet p̄meret qui adeo patiēs est et benignus etc.

Similitudo inter monachū et ortula,
Sciendū ad x̄tutes ten-

Ilānū denti quod agere debeat more
ortulanī. Ortulan^r qui plātare
apetit herbas p̄us terrenaz considerat
vbi eas plātet: nisi enī terre cōuenierit:
t crescere et fructificare nullaten^r potuerit.
Sic q̄ virtutū facere vult plātarium: q̄ i
loco plātet eas sibi est p̄uidendū. Si ei
locus fuerit vitiōs et ipse virtutes i
via rediguntur

De edificāte domū
Ursus sic eū agere decet velut
qui domū edificare debet. Qui

Enī edificiūz facere vult stabile:
soliditatē prius cōsiderat terre: q̄ sc̄z fū
damētū firmū supponere: parictē erigē
tectū supimponere: tutusq; possit inha
bitare. Sic qui x̄tū vult facere edifi
ciūz quo securius inhabitat ab insidijs
domū quo in loco sui cōstituat: illud si
bi est p̄uidendū: si enī locus nō fuerit fir
mus: nec edificiū diu subsistere poterit.
Hoc itaq; solū vel terra bona ē humili

ras: cuius cūctis x̄tutib^r cōgruit. nā eos
q̄ velut firmū fūdamentū sustēt. Nō
est i altū eleuata supbia sicut quidā pu
tant: sed dimissa et vallis maxia bestijs
vitioz plena et caligine tenebrarū dēſi
simā. Hā q̄sto ampli^r q̄s supbia inuol
uitar: tāto lucē x̄tatis minus intuetur.
Nec clarū iusto ab iniusto q̄s diu in te
nebris idem in cecitate cordis sui iacet.
discernere supbos pōt: sed q̄ sūt distorta
eq̄ sectaſ vt recta. Uſi fit vt i valle ista
tenebrosa vitioz sic copia q̄si bestiarū
crudelij multitud o magna. Hā leones
crudelitatis: vulpes caliditatis: serpen
tes quoq; venenose inuidie: rane garru
litatis et iracūdie: cetera etiā vitioz alia
ibi solēt supabū dare. Que q̄sto pl^r cui
q; familiares habent tāto minus q̄snt
crudeles vident. Lōsuetudo enī vitij ē
vt nō facile videaſ ab illo q̄ eo p̄mit: s̄z
mox vt cessauerit et ab eo se alienauerit:
tūc deinde cōsiderat in q̄ta fidelitate et
misericordia iaceret et q̄s graues mor^s ma
larū bestiarū tollerauerat

Humilitas mōs est de septē gradib^r
Vimilitas autē mōs magnus est
Ih in cui^r sumitate lux ē non modi
ca et honestaz psonaz id ē sc̄az
x̄tutū pulcerrima turba. Sed q̄ ad hūc
p̄uenire desiderat necesse ē vt p̄ gradus
q̄sdā ascēdat si hūc mōtē aḡscereret inha
bitare affectat.

Mota septē gradus humilitatis.
Rimus itaq; gradus i mōte hu
Militatis est cognitio sui: hunc
vnusquisq; sic debet habere: vt
se inferiorē oibus iudicē: iimitās ap̄lē
q̄ se oīm suoꝝ coaploꝝ dicit eē minimū
Si nā eēt aliq; hō q̄ ita peccatiſ: vt do
min^r eius sibi iusto iudicio pedes et ma
nus amputaret: oclōs crueret: et totū di
laniare posset: nec tñ facheret: sed ex sua
misdōis illū tolleraret v̄hemēter se dñi
sui debitorē cognoscere deberet et eo ma
gis humiliari q̄ se min^r pp̄edcret meru

De similitudinibus

isse a dño sic tollerari. Nos igit dño nostro in multis offendim' oēs: et in tantū ut nos ex vindicta iusticie sue membrum possit dilaniare: aut iugi languore i pñti affligere: aut penis postmodū eter nis tradere. *Q*ui in deuz peccat omnem creaturam contra se excitat.

*X*qua offensione nō solū irā sī pmeruim': s etiā totā creaturā aduersū nos excitaui'. Etenī si seruus alicui' a dño suo recederet et ī imico dñi sui adhereret nō solū ipm do minū exacerbaret: s etiā totā eius familiā iustissime irritaret. Lū igit dñm creatorē cūctorē offēderimus aduersū nos oēm creaturā q̄stum spectat ad merituz nřm in irā cōmouim'. Potest ergo nob iusta cōsideratōne terra dicere nō debe mus vos sustinere s potius absorbere q̄ mō a creatore meo nō timuistis recede re: et inimico eius dyabolo sc̄z adherere pōt etiā cibus dicere et potus nō merui stis vt nos pascere debeam': uno poti' vt cōfusionē vobis pparem'. Ab illo ei peccādo recessistis p quē nec ales esurit Sol q̄z vobis ad salutē nō debeo lucere s vindictā dñi mei q̄ est lux lucis et fons lumis penitus cohēcere. Sic etiam sin gala queq̄ creatura s nos pñt surgef ir refragabili rōne. Proinde expedit nob humiliari ne diu dilata vindicta: tanto acius adueniēdo mala nřa puniāt: q̄z so diutius tollerauit qd punire poterat Ut ergo humiliamur qd simus: q̄ irati suimus: vel qd fecerim' mēte tractem'. Et nos viles pctōres multoq; suppicio dignissimos fore cognoscem'. Qui se g talē iudicat iam in pmo gradu humili tatis stat.

*S*ecundus gradus est dolor. Nā sūt nōnulli qui se pctōres eē cō fitent: sed nullum inde dolorez habere dīnoscūtur quib' nēsse est: vt doleant si veniā mereri desiderāt: qz nō valēt ad salutē: vt se cognoscat q̄s pec

catorē nī inde habeat dolorē. Nā si dño q̄s peccaret: et inde dolorē nī haberet qd putas: domin' eius de eo diceret Quō ei offensā posset dimittere q̄z diu eū pro offensione sua nequaq; sciret dolorē ha bēre ridiculū potius q̄z aliud videref si veniā peteret de hoc. Endē se nō dole re faceref. Necesse est enī vt dolorez ha beat quisquis de ppetratis culpis veni am consequi desiderat. Terci' grad'

*E*nde sequit̄ cōfessio quia qua d liter se peccator cognoscat et do leat cōfiteri studeat. Adulti enī sūt qui se peccasse cognoscūt et dolent: et tamē celāt quō quidē hoc erubescētes nō audēt. Et quia sciūt pfectionē necel sariā ad salutē fore in cordib' suis corā deo penitēt et illi cōfiteri pponūt. Adl toq; maiore penitentiā agūt: q̄z si confi teren̄ eis iniūgeret q̄s sacerdotū. Uez in hac re penitus decipiunt qz null' deo quicq; cōfiteri pōt qd ipe ignoret. Dia enī ei nuda sunt et apta. vult itaq; deus nec qcūq; ei peccauerit ac si ipe nesciret ita suo loco alij nesciēti cōfiteri ne dissi milēt quaten' hoc iudicio manifeste cō probet. qz si deus hoc ignoraret ipe nā citer ei manifestaret. Ad hoc si is q̄ maiorē penitentiā ex ppo arbitrio nō cōfessus vult agere q̄z aliq; si cōfiteret vellet ei imponere putat maius se fecisse ex p ria volūtate q̄z si cōfiteret. Pēset apō se quid sibi plus cōstiterit an cōfiteri et pūa penitentiā agere an sine pfectiōe spō tanca volūtate longo penitere tpe. Lū q; magis eligit penitentiā gratis celare q̄z reatū suū p cōfessionē māifestare ag noscat p certo qz nōdū vere confessioni illā siue spōtanēā penitentiā q̄libet gra uis fuerit adequauit: quōqdē necdū si bi tm̄ cōstitit grauiter clā penituisse q̄z tum pfectionē cui eā facere debuit fecisse Quare min' est sp̄ quēlibet grauiter si ne cōfessione penitere q̄q; puro ex cor de confessionē facere. Quartus ḡdus

Liber

Anselmi

C. *Um itaqz tres gradus i monte humilitatis haberem* seq p sua
sio que vnicuiqz habeda e qrt
ia videt p libate ututis grad*. Cn enim
necessariu sit vt cōsiteamur Scindum
est q ita cōfiteri debem?: vt hocipm qd
cōfitemur ita esse p suadeamus: tūc eni
pura e cōfessio: si eā sequi voluntaria p
suaſio.*

Quintus gradus.

Q. *Uinto igit gradu cōfessio ap
ponat: vt scz qlem se quis cog
scit: dolet: cōfiteri et suadet: talē
q se ab alijs cōcedat iudicari. Sūt eni
pleriqz sati semetīpos iudicātes: s neq
q p̄sit ab alijs pati vitupari. Qui enim
ad mōtem vere humilitatis ascēdat: ne
cessē est vt sic semetīpos despiciēdos iu
dicāt sic etiā alios si se iudicādo despe
rit tollerare sciāt. qua i re op̄ est patia
q sexto loco est apponēda*

Sextus gradus

B. *Ec itaqz vnicuiqz familiari? eē
dz vt qnūcunqz ei aliq iniuria fit
ita eaz suscipiat patienter qua
si commodū sibi magnū fieret: pfecto si
aliqz seruoꝝ alicuius discreti hois pec
casser: et dum sibi exinde m̄ste fieret mo
lestie nō reclamar: sed potius iuste tlia
pati se diceret citi apud dñm m̄iam in
ueniret. Nos itaqz q multa h̄ creatorez
n̄m cōmisi? tāto studiosi humiliari
dēm q̄to magis indulgēta ei? nos in
digere videmus. Septimus grad?.*

N. *Ec solū absqz murmuratōne pati
debemus molestias s vt etiā gra
uiter puniamur ad vindictā dei anem?
Sup̄mus eni amor mōtis humilitatis
gradus eē videſ. Quō qdem tūc ē deo
grata satisfactio in eius mēte qui satisfa
cit nulla manet murmuratio sed pia iu
giter feruet dilectio. Recapitulatio.
q *Elod autē supiūs dilate p partes
ostēdimus n̄c eā debet breuiter et
sumatim sub exēplo recolligam?. Si ei
dñm quispiā haberet quez p culpa sua
gradere morti deberet: posita rōne cū eo**

*suā seruus culpā occultare velut in tene
bris vellet. Cognitio sui. rē.*

a. *Et si coḡseret qd est primus hu
militati grad? si ei dolerz. Dolor*

a. *Et si doleret q est secūd: corā ali
is dūo lic̄ iubēte p̄fiteri nollet. rē*

a. *Et si cōfiteret qd est Cōfessio rē
terci p̄suadere nollet ita vt crede
retur. Persuasio.*

a. *Et si vellet inde culpabilis credi:
qd est qrtus: pati nō nollet vt dice
retur culpabilis. Concessio.*

a. *Et si h̄ sibi dici patere q est qar
nō tñ pati vellet vt sicut culpabil
pateretur. Patientia.*

a. *Et si hoc patiens qd est sext? non
ita tractari. Amaret qd ē septi
mus licet h̄ velle dñm suū sciret nō ei. p
fecto culpā illā dñs dimitteret: imo ma
gis vt iniquū seruū eū puniret. Sic nec
n̄fas nobis culpas dñs dimittet: si non
nos gradib? iisdē humiliauerim?: sicut
ipse iubet rē. Quō vnuſquisqz se iu
niorem omnibus putet.*

v. *Eruz q nōnūqz ideo extollim?
qz nos alijs nō recte cōparamus.*

*Uidendū est nobis q id mō facere de
beamus: si eni alijs volumus cōparare
q a nobis sūt q in nobis sunt: in nobis
nō adeo qsl̄ p̄stta nobis. Sic namqz
agit qui de bonis adeo sibi p̄stis super
aliū extollit: velut q vestibus alienis i
dutus gliatur. Non ergo hec alioꝝ bo
nis cōparc debemus: sed mala tñ n̄a
que in nobis sunt in nobis habemus q
si fecerim? mala videlicet n̄fa bonis ali
oꝝ vt cōferamus nō inferiores eē ceteris
oibus nobis ip̄is videbimur. Quod h̄
qz supbi faciunt etiā si sint oibus deteri
ores cūctis tñ se iudicāt eē viliores: sua
eni bona tñ attendētes alioꝝ mal̄ com
parat quoꝝ mala nullatenus cōsidera
re deberet. Qz obſit cōsideratio alteri?*

c. *Cognitō alieni peccati mala m̄
ta in diuīs parū. Si eni p̄cō*

De similitudinibus

est qui alterius culpā p̄siderat malo illius exemplo ī suo peccato p̄seuerat. Si x̄o penitēs a peccato a penitētia frigescit: eodē exemplo qđ si eodē peccato v̄l temptabat facili⁹ exēplo supatur: si at temptatiōe carebat eo ip̄o temptat⁹ quod vitiū illius considerat. Si x̄o iustus p̄ferēdo se illi in supbia m̄ extollit⁹ quez si diligebat etiā in dō nūc ēu incipit habere odio: non ḡ facile p̄siderāda alterius culpa: cuius p̄sideratio tot generat ināla: x̄tus x̄o illi sp̄ d̄ attēdi: q̄ ei⁹ p̄sideratio p̄ s̄tū vadit. Īp̄a nāq̄ p̄ctōrē cōuerti: penitētē penitere: magis tēptatū tēptatōi resistere nō tēptatū: sic p̄manere iustū humiliari: diligētē x̄o magis diligere facit. Albert⁹ igī x̄tutē nō vitiū suū vitiū nō x̄tutē attēdere d̄ q̄s q̄s ad culmē humilitatis ascendere studet.

De duab⁹ sororib⁹ hūc mōtē custodi: h̄ Tius at humilitatis pul (entib⁹ cerrimi mōtis duo sorores sunt custodes x̄ecūdia sc̄z q̄ est ap̄d deū t̄ x̄ecūdia q̄ est ap̄d hoies. Hā cū tēptaſ ali q̄s si an meritis sue ocl̄os has duas firmiter reduxerit: hāc facile supari potit. Sicut eni sibi ip̄e loqui debet.

De verecundia que est apud deum.

Īego hoc peccatū vel illud fece ro q̄n an deū t̄ sc̄tōs ei⁹ anglos q̄ me vidēt ocl̄os meos leuare potero qđ dicā cū reatū meū ois creatura dei v̄d:bit: boni t̄ mali angelī: dyaboli me accusabūt neq̄q̄ paccabo: imo ppter te dñe morte afficiar: tota die custodiāq̄ vias meas vt nō delinq̄. Sic sibi vnuſq̄q̄ pponat. Sic semetiōm cōsiderz: sic se aburuentibus bestijs eruat. Sz̄ p̄siderādū q̄ x̄ecūdia q̄ an deū ſp̄ est libera: t̄ custos fidel.

De x̄ecūdia Errata mē illa (q̄ est ap̄d hoies

v̄ q̄ ap̄d hoies x̄ecūdia nōnūq̄ fallax ē t̄ latro pessima Solz ei cōtingē vt aliqui mētē alic⁹ ybi iā sepe dict⁹ mōs hūilitatis ē p̄stituēd⁹ hīc luxurie: lup⁹

rapacitas v̄l alia q̄libz v̄tioꝝ bestia tē: p̄t irrūpe quō cū x̄ecūdia q̄ ap̄d hoies ē ne iſtarz phibere d̄ret: ſiſ sic ſibi metip̄ ſt int̄dū male cōſulēdo loq̄. Aha⁹ erit inqt̄ p̄fusio ſi huic tēptatōni luxurie: vt poſtmodū ſciāt aditū dedere: ſi nullus hoim b̄ videbit: t̄ ego b̄ ſi celabo nec ampli⁹ erit cognitū: modice nūc voluptati cōſetiā: t̄ cū voluero memetiōm corrīgā. Ac deīn penitēdo ſat̄ melior: q̄ mō ſū ero. Aha⁹ ei p̄ruinā surrexerūt: t̄ p̄modū viltores fuerūt. Sic nimiz x̄ecūdia q̄ ap̄d hoies malo ſuo p̄ſilio nō nū q̄ fallit: t̄ fallit t̄ malā vitiū bestiā ī mētē quē tueri deberet ſubitrare p̄mitit: q̄ cū intrare p̄missa fuerit nō facile expelli potit nā ſi is q̄ ſcel⁹ p̄misit p̄ſiti aliq̄n̄ v̄luēt ea cogitatō q̄ p̄ p̄mittebat ei q̄ ſe emēdaret mox vt voluifſet p̄ p̄petratā culpā d̄t. Quō cōſitebo: q̄ frōte reatum meū apiam: nō ampli⁹ hōiē hēbo: ſi me māifestauero: ſi q̄ mō app̄cior: oī tpe v̄l ero. Quid igī faciā ſatiabor: voluptuose viuēdo nōdū viā iusticie tenere valēo. Ecce quō mīf hō decipit: q̄ callide vincit q̄m astute ſupat̄. Īp̄e nāq̄ hūilitatis mōtē paulati, p̄ficiēdo ſtatuit: ip̄e custodes ei⁹ mōtis p̄ſtituit: ip̄e custodes easdē a ppugcūl mōtis expulit ip̄e poſt modū ſemetiōm male custodiēdo mūcipiū hostib⁹ ſuis tradidit: i me ſiq̄dem est vñ cū dei grā p̄ficio i me etiā: vñ deſicio nō mihi p̄ficiēdi aliq̄s vim facit: ſi ade deſcm̄ aliq̄s venire cogit. ſuggerit de⁹: ſuggerit rō: ſuggerit x̄tus: vt recte viuā: t̄ ē in me mea arbitriū ſcilicet liber tas q̄ b̄ facere poſſū ſi volo. Ulex cō ſuggerit diabol⁹: ſuggerit appetit⁹: t̄ vitiū vt voluptuose viuā t̄ hēo poſſibilitē hec faciendi ſi contradicere volo.

Lōſabulatio duaꝝ p̄dictarū ſororum.

Liedū est q̄ cū verecūdia q̄ est ap̄d hoies int̄dū fallat mīſiq̄ modis per eam adit⁹ nobis v̄tioꝝ flat, Verecūdia q̄ est ap̄d deū nec

Liber Inselmi

fallit nec fallit. Hec etenim cum ad metem res uocat postea locum suum vicem motu humilitatis quem tueri deberet fallente sorore sua vix subuersum quasi porcostris rostris disiectum inuenit vehementer turbatur: dolet ingemit: sepe etiam lacrimas fudit. misera miserabiliter secum querit: quater bestia intravit funesta: quae fuerat causa exordium quae ve aditus et dum eam vehementer execratur. Ecce fallax soror fallaciter eam plerumque sic solat. Eya quare tamen doles cur totatisque lacrimis temeritatem affligis: grauius te ille vel ille peccauit. et veniam obtinuit: humanus est peccare: nec tam poteris est peccatum quantum facis illud. Taliter male consulendo dolorum temptat lenire: sed fidelis custos quem se coram do formidat accusari sicut fallere nescit sic malum consilium admittere contemnit. Nam promissa et dolendo placit: et placito inde sine ter sui conditoris indulgentiam querit: atque locum suum curiosus deinceps custodit et ceterum.

*Q*uoniam non solum misericordia dei dicitur cogitari. Standum est igitur quod tempore temptationis animi perpetratione culpe nunquam misericordia dei dicitur cogitari: sed iusticia et iudicium ei furor et indignatio illius hec debet perferri. Hec debet ante mentis oculos reduci. Hec sepe numero cum magno honore retractari. Cum quod tempore non dicitur misericordia dei magna est: sed hec potius horrendum est: incidere in manus dei viuetis. Quoniam appetit luxurie quilibet pulset non cogitet tunc quicumque die peccator ingemuerit ois pectus ei obliuioni tradens: sed potius sepe recognitudo trahet quod maledictus ois quod peccat in spe. Et illud ysaie primo. Ele geti peccatrici prolo graui iniqtate filiis scelerat semi neque. Si autem per non cura fuerit peccati admissione tunc demum dei misericordia cogitudo inde spatio venire supueniat. Tempore itaque temptationis modis oibus unusquisque debet conari ne superetur. quod licet deus veniam promiserit delinquenti: non tamen sospicere ut

ei daret voluntatem penitendi. Cum autem certum sit quod dei gratiam premeret quodque declinat a malo et facit bonum et iram et indignationem incurrit ois quod opacum. Adagio que cura est est ut et vixit item et virtutib[us] adhuc ream. Que probatio sit inter ascendetes

Ratio sunt necessaria ascendetem innotescencia: beneficium: probatio. Innotescencia taliter est dicitur ut nulli noceat. Beneficium ut oibus possit. Prelatio ut se inferiorum oibus iudicet. Unus apostolus Superiorum invenient arbitrantur. Huius dicitur unusquisque aliis imponere: et nihil horum sibi fieri ex debito exigere. Nam si seruus alicuius domino suo in multis peccasset non solus ira domini deseruiret: sed etiam omnia conservans indignationem incurseret. et si aliquis iniuria ei interim fieret non iuste conqueri debet. Dicit aliquis innocentiam et beneficium aliis libenter impone: sed me oibus aliis inferiorum credere nequaquam. Sunt etenim homicide adulteri latrones: et huiusmodi. Adhuc quisque probatorem facit inter et alium nolo ponere in trutina quod tuus non est: uno quod tuum est vice mala tua et per modum bona sua. Taliter copatio vel taliter consideratio sicut sit inter ascendetes. Si quid vero boni in te videt non tibi sed deo imputes. Unus apostolus Quid habes quod non accepisti quod gloriaris quod non accepisti. et ceterum.

Silicudo inter cenouexiam et caritatem. *I*c igitur debemus innocentiam beneficium probatorem ut in faciendo et recipiendo sicut usualiter portatur cenouexia. Quippe illa quae subeunt facies ad locum quod tendunt ad locum autem cum veniunt dorsa portant. Tribus etiam aliis modis potest non convenienter portari vice ut facies haec facies vel dorsum contra dorsum vel facies ad locum unde procedere terga vero quod ire debeat couertantur. Et notandum quod non minus quam a duobus cenouexia in operando portantur: nec caritas quam per cenouexiam voluntus signari minus quam inter duos potest haberi. Si ergo in motu aliquis edificaret sibi hospites ples domum et de valle opteret lapides

De similitudinibus

des timimentiū et alia q̄ ad edificatōnē do-
mus p̄tinerēt cenouexijs surſū in mōte
portari si inq̄ illi p̄tiores instrumētum
illud ita accipent: vt vterq; sibi dorſum
aut faciē vel dorſa q̄ tenderēt facies ḥo
vñ pcedere vellēt: et dū sic ire ppetēter
nec neq̄rent v̄bis litigare incipent de li-
tigio ad pugnos et capillos veniret de-
inde ad arma. Rogo qd̄ deberet aliquis
p̄ties si sic eos hac de cā pugnātes in-
ueniret utiq; q̄ insaniret. In nobis igi-
tur h̄ oia cōſiderem?: qui talē habitudi-
nē in fraternia caritate tenere debem⁹ vt
sic q̄ſi qndā cenouexiā ſpūalē. Nobis
enī in excelsō mōte in celeſti ſez p̄fia do-
mū nobis edificare ſatagere debemus:
q̄ ſola virtutū opatōe cōſtruit: ad quā
humilitatis gradib⁹ ascēdit. Que ne-
ceſſe ē vt ſiat p̄ innocētiā bñſiciū plato-
nū ſez vt quēlibet mihi p̄ferā cū hali-
is freqnter exhibeo: et ſi mihi exhibita n̄
fuerit patiēter tollero. Gradus p̄gende
in mōtem virtutū ad domū celeſtis pa-
triem mihi cōgruos facio: et cenouexiā bñſi
porto. Si at alijs h̄ impēdere detrecto q̄
ſi deorſū cōtra dorſū verto dū illū pgen-
tem et q̄ſi aſſicedētē ſubſe q̄ deberē faciez
illi veritēdo. At ſi mihi hec q̄ſi p̄ debitū
ſcri q̄ro et ille qd̄ poſtulo facit q̄uis nō
libēter qd̄ exigo q̄ſi faciē cōtra faciem
in ſubiectione cenouexie ferē. Lū vero
exigo et ille qd̄ exigēt denegat: quo illō
p̄ exactōem irrito terga ſtimus ad locū
ad quē ire debem⁹: et facies vnde pcedi-
mus. Sic iſtis trib⁹ mōis q̄ cenouexiā
ptare ſatagit plerūq; lites et discordias
ſustinebit faciez q̄ h̄ eſt intētōnē ſp habe-
amus ſup innocētiā bñſiciū plationum
vt illa oib⁹ impēdamus: et a nullo ea-
dē reçramus. Hoc enī eſt terga vertere
ad illa vici pñtia et labētia facias ḥo ad
futura et perpetualia. tc.

Similitudo inter q̄litates corporis et aie.
Iicut q̄litates corpe: ſic etiā gene-
ra ſunt duo q̄litates aie. Qualitas

q̄ppe corporis aliquiſi ſubitanea: aliquiſi vero
eſt cōtinua. Subitanea vt cuz repētina
infirmitate nigreſcit vel verecūdia ru-
bescit: ſi mox hac et illa trāſeūte ad calo-
rē p̄iſtinū h̄o redit. Cōtinua vt cu assi-
duā patiēt infirmitatez: q̄ ſibi cōtinuum
parit pallorē. Sic aie q̄litas aliquiſi ſubita
nea aliquiſi ḥo cōtinua. Subitanea vt cu
irruēt ſubita tēptatōe ſubito i pctō ni-
grecit ſed ſtatum p̄ cofeffionē et penitē-
tiā ad pōrē pulcritudiem reddit. Cōtinua:
vt cu assidue in peccato iacet p̄ qd̄
et assidue aſi deuz deformis appet. Hec
at genera duo q̄litas anie genera ſunt
duo indignitatis ſue. Que indignus ē
ſed ſubitanea q̄litatē habet non ideo tñ
ad iudiciū ſibi aſſumūt xp̄i corp⁹ et ſan-
guinē. Qui ḥo fm cōtinua indign⁹ exi-
ſit ille ad iudiciū ea ſibi aſſumunt

De cordis immūdicijſ.

Querit q̄ q̄litaſi diſcutere inten-
dit infirmitatē tria eſſe genera i
mūdicie cordis. Primi nanq; ſe
genus ē amor nō amādoꝝ veluti luxu-
rie et ſimiliū. Scdm ḥo eſt odiuꝝ eoz q̄
odio nō debēt haberī ſicut eſt odiuꝝ alie-
ne pſpitatis. Tercium at nec amor nec
odium ſed qdā cogitatōis vanitas: vt
cu cogitam⁹ vñ iſte veniat vel q̄ vadat

Similitudo inter corporis infirmitates
et anime.

Uſus attendēdū duo eē gene-
ra infirmitatis. Quedā enī ſunt
corpis: qdā vero aie. Corpis nā
q̄ infirmitas aliquiſi eſt q̄ſi naturalē: aliquiſi
eē q̄ſi casualis. Quasi naturalē nāq̄ eyt
fiscus ab ipa hois infātia ſibi continu⁹.
Casualis vero eſt vt febris: que vigore
repentino vel alio caſu accidit homini.
Hoc utiq; q̄r occaſione accidit extrinſe-
ca facilius curari potest vna medicina.
Illa vero quaſi naturaliter adheret ho-
mini i vna repētina curari ſi cu freqnti
medicia p̄t minui et alleuiari dōec facilis
ut valeat portari. Itaq; vitiorꝝ q̄ ſi aie

Inselmi

Liber

infirmitates. Alia q̄si naturalia. Alia vero sūt quasi casualia. Quasi naturalia q̄ppe sūt ingluicies & luxuria que ex ipsa carne crescunt ab infantia homini. Casualia vō ut mēdaciū & aliq̄ extrise-
cūs accedēti cā sepe p̄fert etiā nō p̄me-
ditatū. Hoc ḡ q̄ causis exteriorib̄ acci-
dūt leuiori custodia euitari p̄fit. Illa vō
q̄ int̄ nature coherēt licet nō vna absti-
nētia oīno doleri: cōtinua tñ instātia v̄
q̄ adeo p̄nt minui: q̄ satis facile valeāt
tollerari. His ḡ dolēdū sp̄ instare debe-
mus: licet oīno ea delere nō possumus.
Sicut enī naturalē corporis infirmitatez
partē stulte agit: si medicinā adhibere
neglexerit: q̄ semelyl̄ bis adhibita non
statiz curat' fuerit. Sic naturali vitioz
infirmitate detēr insipiēter facit: si sibi
custodiā adhibere desiterit: q̄ aliquiēs
adhibita statim a tēpitatione liberatus
non fuerit.

De appetitu.

Ellus nāq̄ appetitu vitioz p̄
sus cauere pōt: si cū vite appeti-
tus v̄e p̄moditatis q̄si naturali-
ter retinet. Postq̄ enī humana natura
pfectā btitudiez amisit: pfectā q̄ sui cō-
moditatē pdidit sp̄ naturaliter affectōz
cūsdē cōmoditatis h̄z & pfectā cōmodi-
tatē nō p̄t: nec pfecte cōmoditatis appeti-
tū amittere valet. Habet itaq̄ appetitū
inguicie & luxurie aliarūq̄ falsaz p̄mo-
ditatū & p̄ hos incedit q̄redo illā pfcāz
p̄moditatē: cui⁹ appetitū retinet natura-
lez. Hos aut̄ appetitū diabolus accēdit
aliq̄ p̄ falsas cōmoditates & p̄ eas vo-
lūtati aliqd p̄ctū suggesterit. Aliq̄ vero
p̄ semetip̄m volūtati p̄suadet vt eosdez
appetitū ad peccādū incitet: vt cū ebrio-
so q̄ amplius neqt aliqd velle cōmode
suggesterit vt habeat appetitū amplius bū-
bēdi. Sic at̄ dyabolus incitat volūtate
ad peccādū aut p̄ hos appetitū aut p̄ se
metip̄m velut si aliq̄ latro aliquē ad se
dispoliandū incitaret: aut artificio aliq̄
vt carnē ei⁹ calefaceret: aut dicendo sibi

simplici vō vt se exureret ad quēyero
cū ille nihil suspicās fallacie appropin-
q̄t subito carpit: vapulaſ: v̄sa vice dis-
poliaſ: q̄n q̄ deinde occidit. Appetitū
isti sūt nō aliq̄ q̄ qdā p̄moditatis neces-
sitates: nō enī idē est appetitū q̄d volū-
tas. Appetitū nāq̄ mali nō ē mal⁹: h̄z vo-
lūtas mali ē mala. Hi i igit appetitus q̄s
dyabolus accepit studio magnor custo-
dia sūt restringēdi: humana nāq̄ natu-
ra tā facile p̄nicia q̄ p̄ planū fūdīt aqm

Sistido in humana natura.

Ic agere dz q̄ cā restrigere app
tit: velut q̄ aquā retinere p̄tēdit

Sicut ei ille q̄ aquā cōcludit in
stagnū atq̄ coheret sic iste naturā hu-
mana & vaget infra regulā aliquā cohē-
bere dz vtiq̄ ille p̄curat ne q̄ pte distrū-
pat stagnū q̄ effluat aq̄. Sic & istū p̄ui-
dere cōdebet ne suā in q̄q̄ violet regulā
q̄ ad p̄ctū p̄ruat. Sic ei restrigi carnis
appetitū p̄fit q̄d ē q̄ndā facere pacē inter
ipam carnē & sp̄m: quā pacē nemo iuli⁹
secū h̄fe poterit q̄ q̄ discretionē ordinis
mōastici seip̄m subiugare studuerit. Ip-
sa etenī q̄si q̄dā clausura v̄l stagnū iuuā-
ri q̄ quidē sicut pisces discurrēte aq̄ iuu-
ari moriunt̄ si clasure i p̄ius minuta-
tum ac sepe crepāt nec reficiunt̄. Ita eti-
am religio mōastici ordis eligi fūdītus
p̄it: si custodia ei⁹ p̄ modicaz contēptū
culparū paulatū a furore sui tepescit.
attestante sc̄ptura q̄ dicit. Qui modica
spernit: paulatū decidet.

Q̄ quatuor modis par agat.

Tatuor q̄p̄e modis par agit q̄
hō adverā q̄etē p̄ducit. Aut ei
fit ab aliq̄ inter aliq̄s duos: aut
inter semetip̄m & alterę: aut int̄ carnē et
sp̄m: aut int̄ corruptibilitatez n̄ram et
corruptibilitatē quā deo donāte expē-
tauim⁹: si tres supiores modos nūc ha-
buerim⁹: nūc deinde ad illā p̄tē puenie-
mus: de qua dicit apostolus: habere pa-
cem cum deo. Duo itaq̄ p̄mi modi sūt

De similitudinibus

peccordiā. Est enī pax carnal' t spūalis concordia carnal' t spūalis. Pax t concordia carnal' est quāz hūc infideles vel etiā falsi xpiani vbi in pctō cōcordāt t i quācūq pacē obtinēt. Hanc autē pacem xp̄s nō cōmēdauit vbi dicit. Non veni pacē mittere i terrā b gladiū. Per terrā: terrenos. Per gladiū sepatōem q separamur a carnalitate potes intelligere. Tercius dō modus sp̄s fit victor iā sibi p̄iūgāt carnē. De h t idē dñs ait. Pa cē relinq̄ vobis: pacē meā do vobis. Et ppheta. Pax multa diligētib⁹ deū et i pace factus ē locus ei⁹. Quartus vero modus ē prenūciatōe corruptōe nostra trāsmutata vt iā dixim⁹ in corruptione

De qđriptō statu humāe nature

Stādū siqdē qr humane natu re q̄tuor sūt status q̄bus p diū sis merit⁹ btā vitā v̄l miseria red dit. Duo nāq̄ p̄ni beati: duo postremi miseri. Beator⁹ autē aliis min⁹ beatus: alius dō beatissim⁹. Itaq̄ miserox̄ ali⁹ min⁹ miser: alius dō miserrim⁹ ē. Satis itaq̄ btūs fuit ille q̄ an pctm fuit: adā i padiso stetit. Btissim⁹ dō ē ille q̄ nūc ē in celo vbi sc̄tox̄ aie sūt. Abi⁹ autē mis est stat⁹ nr̄ q̄ dū in h sc̄lo viuim⁹. Mis rim⁹ vero illo q̄ reprobi p̄manebūt i pe nis iferni. Ut ḡ in btissimo statu eterna liter q̄escam⁹ in dei fuitio tpaliter laborem⁹. Hā t eternū p̄miū eterna p̄merē dū seruitio eēt: si vtrūq̄ simul ee posset hō q̄ eternū habere nō posset p̄miū ni si deo laborādo eternū exhiberet obseq um. deus sue vite p̄miūq̄ ē eterna: vite q̄ hois̄q̄ est tpal' fuitū cōparat. Si ei hō q̄diu virerit deo fuijerit t de⁹ h ei co adiuuerit t ipē recopēsabit q̄d si nō a p̄ncipio vite sue deo deseruire ceperit v̄sq̄ in finē p̄seuerauerit: deus ab vite sue p̄cedentis seruitiū nō exigeret: sicut nec ipē a deo vite illius p̄cedentis p̄miū. Si autē hō eō q̄ adiūxerit deo defuijerit: t deus ei nullū repēdet meritū q̄diu t ipē vixe

rit: q̄ si nō a p̄ncipio vite sue male dō ce perit seruire: sed exq̄ ceperit v̄sq̄ ad finez voluerit p̄seuerare: nō ei deus vite p̄ces dentis seruitium bonum recompensa bit in bonum: sicut nec ipse vite illius p̄cedentis premiū habere noluerit maluz nec t sue vite p̄cedentis bono t dei p̄ces dentis vite malo carebit p̄mio. Hō ergo fuiat sp̄ ois hō q̄sq̄ eo ordie q̄ cōstitut⁹ abi⁹o est.

De tribus homin ordinibus
Res q̄ppe s̄t ordies homin: vic̄ orā tes. agricultores: defēsores. Hos at ordies sic ad diuersa officia de⁹ i hoc mūdo disposuit quēadmodū quidā p̄familias oues t boues t canes mar̄ios in domo sua distribuit. tc. Exēplum

Vesnang⁹ (ouīū:boū:t canū o adhuc h̄z vt lac sibi t lanā ferāt Boues dō vt terraz exerceant. Canes atvtā boues q̄ oues a lupis defendāt. Si igit̄ hōz q̄cūq̄ aīaliū suum gerat officiū illud ad vitā seruat dñs qr ei⁹ sibi v̄tilis ē vita. si dō off ciū q̄d ē su um nō egerit morte sua iudicat dignuz qr ei⁹ vita nullū fert fructū. Si enī ouis lac v̄l lanā nō attulerit: bos at terrā nō exercuerit qm̄ aliū fructū ferre potuerit. Rursus si canis custodie pecudū depurat̄ eas lupis p̄miseric̄ lāiare aut easdē ipē vel alios canes ceperit strangulare. Quid alius dñs agere d̄z qm̄ eū obruē. Sic t d̄s de ill'ordib⁹ agit q̄s ad officia diuersa in h mūdo disposuit. Quos dā nāq̄ vt clīcos monachos qr adhuc ip̄m disposuit vt p̄ alijs orēt: m̄tesq̄ vt oues lacte p̄dicatōis eos imbuāt: lana q̄ sui boni exēpli feruētes mūdi amore faciat. Alios dōvt agricultores ad hoc disposuit vt de suo velut' boū labore ip̄si viuāt t alij. Quosdā etiā vt milites i h instituit vt aspītate put̄ necesse fuerit ostendat tā orātes q̄ agricultores ab aduersis ḡctib⁹ velut a lupis defēdat. Si ad go sui quisq̄ ordinis officiū impleat lōgā p̄merent vitā: qr ceterox̄ viuunt ad

Anselmi

Liber

utilitatē. Si ḥo agere noluerit vita ipa
indignus existit: q̄ fructū nō affert, p̄p̄
quē viuit. T̄enī monachi cleric̄ orati
onē vel p̄dicatōem alijs impēdere v̄l eti
am bonū exēplū p̄tēdere aut terrā agri
cole noluerū extollere: qd̄ aliud poterit
officiū explere. Rur̄ milites alios de
fendere noluerūt aut etiā more rapido
rū canū eosdē aut sc̄ipos occiderint, vel
opp̄sserint. Quid de illis: nisi qd̄ de ra
bidiſ canib⁹ debet fieri. Unusq; sui
ordis gerat officiū: ne t̄ totum qd̄ vidit
deputetur mendaciū. De mendacio.

T̄enī qd̄ ordinis sui ōdo ē nō lege
rit: ois ei exterior habitus mentit
qui eū ōdis illi⁹ eē testat. Actus q̄ illi
us t̄ ḥba ipa q̄ mentit cogitatio: qz mē
da ciū testat, p̄ ḥo. Lū enī q̄ sp̄ia agit d̄
v̄l cogitat sic eē agēdū dicēdū cogitan
dūq; alijs iudicat plus etenī loqtur ple
rūq; hō actu q̄ ḥbo sicut hec p̄t vide
ri exēplo. Exemplum de medico.

Edicus nāq; herbā qndā si di
m ceret egroto salutiferaz eē vt ex
ea comedeteret. Aliā ḥo mortife
rā. Iph̄ cū ex ea gustaret plus ei actu q̄
verbo diceret: quia plus ei actu q̄ eam
verbo comedēdā suaderet. Lū igī q̄ p̄
piā q̄s agit vel dicit vel cogitat sic esse
agēdū dicēdū cogitandūq; ceteris ma
nifestū q̄ si ita est verū actu t̄ ḥbo t̄ mē
te loqtur si ḥo nō est isdē oībus eē mē
tit. Inqntū igī vez̄ dicif bñ. Inqntuz
ḥo mēdaciū p̄serf malevincif q̄ oē pec
catū mēdaciū eē p̄baſ. Siquidē nō ni
si cogitaſ locutōe ope peccat quibus q̄
tiēs peccam̄ deo t̄ hoib⁹ mentiuntur.
His itaq; tribus dei timorē ponamus
custodē q̄ testātē ſcriptura Timor dei ex
pellit p̄ctm Timor deniq; sp̄issanci est
domū alioq; oīm premiū.

De septem donis sp̄issanci.

Eptē sūt dona sp̄issanci: vicz;
timor: pietas: sciētia: cōſiliū: for
titudo: intellect⁹: sapiētia. Hōz

rū āt donoz vt dc̄m est timor est primū
Aliorūq; veluti qddā fūdamētū. Hūc
nāq; sp̄issancus metes i capo ſupponit
aliaq; dona ſuo in ordine velut in edifi
cio ſupponit. P̄iuſenī mētē metuē
facit: ne p̄ peccatis ſuis adeo ſuperetur: t̄
in penis inferni cū diabolo fuerint torta
Hinc deniq; timori ſup imponit pietatē
cū mētē ſic metuēt ſuipius aspirat p̄pas
ſionē: pieq; recolare facit q̄ misera erit:
ſi a deo ſepata: t̄ in inferno cū dyabolo
fuerit torta. Dehic ḥo ſciā ſupimpo
nit pietati cū mēs q̄ ſibi timet: ſibiq; cō
patit: q̄ valeat mō ſaluari ſcrutat: eiqz
sp̄issancus hui⁹ rei cognitōem largit.
Exinde aut̄ fortitudiez ſup imponit ſci
entie cū mēs pauida ſibiq; cōpaties iā
q̄ qd̄ agere debeat ſciēs fit fortis sp̄i
ſacti dono ad opandū q̄ didicit qbusq;
ſaluari ſe poſſe cōfidit. Poſt h̄o con
ſiliū fortitudini ſupedificat iā fortis ad
opandū q̄ pie timēdo ſcīt eſſe facienda
ſui expimēto didicit sp̄issanci ḡra: qd̄
de his oīmibus alijs ſculere debeat t̄c.
Quinq; ad actiūā: duo ad cōtemplatī
uam p̄tinent

Ec āt qnq; sp̄issanci dona ad
h actiāz: duo ḥo q̄ ſecun̄ id eſt i
tellect⁹ t̄ ſapiā ad cōtemplatīuā p̄tinet
vitā. Iph̄ ſp̄issancū p̄mis qnq; ſupim
ponit vt ſuoꝝ edificiū donoz possit om
nino p̄pleri. Poſtq; enī ſp̄issanc⁹ mētē
facit pauētē: ſibiq; ſpatiētē: eaq; ſcīt eē
faciēda fortier opantē t̄ de ip̄ ſui exē
plo alijs ſulētē accēdet eādē ad intelli
gēdū cur h̄ v̄l illa de ſcipiat. Lur hō li
cet alteri bñ faciat nullā ab eo remunera
tionē exigere debeat. De intellectu.

Q̄oꝝ vt intellect⁹ ſpiritussan
ctus mētē aspirat ad poſtremū
etiā ſapiētia ſup accumulabit
vt qd̄ videlicet rōne intelligit ſit ſibi ſa
pidū atq; dulcissimum ſoloꝝ recitudi
nis amore ſequitur quod intelligit eſſe
sequendum. De ſapiētia.

De similitudinibus

Bhac tamē sapientia quā extre-
mā posuit spūsctis dona sua
diminuerare p. pp̄ham incipit: t
vñq ad timorē a quo cepim⁹ ascendere
dinxerādo ascēdit. Tñ nōdū qz nob in
uuit descēdendo quō ex eisdē donis cō-
struat i nob edificiū ascēdēdo. Hoc igit̄
edificio ita cōposito scūs i eo spūs resi-
det totāqz familiā dom⁹ interiori. I. oēs
ale sēs⁹ regit t ad obsequz sui disponit

De qualitatibus anime t moribus.

In case qualitates que pa⁹ erāt
h instabiles iam in bonos redigit
mores. Mores qzpe qualitates
sūt qie in habitu iā redacte: nō enī tunc
mores dicūtur cū cito adueniūt: cito qz
recedit: s̄z cū in anima stabiles existūt

Quid mores boni t mali sunt.

Op̄ aut̄ mox alij boni alij vero
mali. Boni igit̄ virtutes: mali
at̄ vñtia dicūt̄. De vñtute t vñtō
Vñtutes aut̄ bona exterius opa
vñtia xō pariunt mala. Non tñ
q̄tiens agit op̄ vñtutis t vñtij
xtus ip̄a vel vñtū, p̄p̄e d̄f h̄f: tñc enī p̄i
mū p̄p̄e habētur cū ex cōuetudie possi-
dent. vñ t hoies iusti vel vñtiosi dicunt̄
Lū aut̄ pfecte habent licet ip̄a oīno sint
dissilia: hand tñ dissilia sp̄ habēt opa
De sapia t stulticia qñqz i codē p̄uētia

Vñdā ei ex ip̄is vt sapia pfecta
q̄ atqz stulticia eadē faciūt plerū-
qz fieri opa. Sicut enī pfecte sa-
piens dimittere non vult qn agat qd̄ si
bi bonū videſ. Sic t ille q̄ pfecte ē stul-
tus: vex hoc ideo ille facit q̄ scit bonuz
nō esse vt ille dimitrat. Stultus vero qz
sic putat. Est aut̄ alijs medius necita
sapient qn metuat falli: nec ita stultus:
vt i malo qd̄ cepit pseuerare velit. Hoc
qz sibi videſ psepe dimitit q̄ magi qz
sibi alterius credit consūtum.

De odio t amore peccati.

i Lem pfectū peccati odiū pfect⁹
qz amore eiusdē. Idē plexqz op̄

exhibet exterius. Sicut enim qui perse-
cte odit i se peccatum nō curat qz illud
aguerit. Sic t qui idē delictū in se pfecte
diligit. Tlx̄ hec ille vt sibi deus in-
dulgeat iste xō p̄ sua hoc facit impudē-
tia. Alius xō medius: q̄ nec ita peccatum
odit vt hec oīns velit scire: nec rurſ⁹ sic
amat vt t velit neicire. hic igit̄ t plib⁹
illud abscondit t vñi tñ p̄ confessionē p̄a-
tescit. De humilitate t supbia.

Ursus pfecta humilitas pfecta
qz supbia opa qdā habent silla
Sicut ei pfecte humili cū pec-
cat vult vt eius platus suā districte pu-
niat culpam. Sic t valde supbus verū
hec ille q̄ eiusdē culpe remissioē. iste xō
vult pati p̄ indignatōe: dedignat hñqz
vt platus sui misertus: vel ad modicū
sibi pcat:imo magis vt suaz imoderate
puniat culpā desiderat. Est aut̄ alijs me-
dius q̄ nec oīno districte puniri: nec suā
sibi culpā vult ex toto donari. Hic itaqz
cū alijqz peccat ptim puniri: ptimqz di-
mitti suā sibi culpam desiderat.

De tribus verecundie generibus.

Ria enī sūt verecundie genera:
t que t ip̄a opant exterius dimer-
sa. Alia nāqz est corā deo tantū
alia xō tñ corā hoib⁹. Alia aut̄ ptim co-
rā deo: ptim corā hoibus. Verecundia
nāqz corā deo est tñ: cū qz sum⁹ qles nō
ēē decet: erubescim⁹ oīaqz peccata si nō
alijs obēsnt corā hoibus fateremur. Ve-
recundia xō corā hoib⁹ tñ est cū qz agsci-
mus qles nos ēē debem⁹ verecundiamur
nraqz delicta t vñi detegere p̄ confessio-
nē erubescim⁹. Verecundia at̄ ptim corā
deo: ptiz corā hoibus ē: vt cū nec ita de-
nīs p̄ctis corā xō erubescim⁹: vt ea corā
hoib⁹ fateri valem⁹: nec vñl rurſus co-
rā hoib⁹ vt ea vñl vñi p̄ confessionē dete-
gere erubescam⁹. Que itaqz verecundia
est tñ corā hoibus ē bona. Que xō p̄t-
im corā xō ptim corā hoib⁹ ē melior: q̄
at̄ corā xō tñ optima ē: bñs postrem

Liber

Anselmi

vt dcm est: si nō obesseret alijs: suaʒ homi-
nes cōfiteri culpā coraz hoib⁹ faceret.
Abedia ḥo nec ita est pfecta: vt corā ho-
minibus velit: nec ita impfecta vt saltez
corā p cōfessionē suā erubescat culpam
fateri. Prima aut̄ etiā corā vno erubes-
cit culpā fateri: bona tñ est ipa q; licet s̄b
rubore: culpā tamē cōfiteſt vni quādoqz

De tribus que notantur in iuuene.

In iuuene q̄ tria notant̄: quib⁹
ad pbitatē venturus pnoscurit
Hec autem sūt taciturnitas cor-
poris cōtinētia, verecūdia.

De taciturnitate.

Taciturnitas videlicet vt p̄ taceat
postea dicat.

De corporis continentia.

Opis aut̄ cōtinētia vt nō leui-
ter oculos: huc illuc q̄ reducat:
manus pedes ne moueat: s̄ oia
corporis sui membra decēter cōtineat.

De verecūdia.

Erecūdia ḥo vt erubescat corā
hoib⁹. cū q̄ yetitū agit: totusqz
rubore suffus⁹ ostēdat q̄ erube-
scit. Ad h̄ tria iuuenis q̄sqz nitat: q̄ vno
quogz eoz ad altiora puehiſ siqdem ta-
cedo t audēdo sapientiū doctrinā pau-
latim cōcīpit scientiā: qbusdā incremen-
tis ad spūale vitam p̄ eoz ḥba ptingit

Silitudo inter diuersa alimēta t p̄-
cepta.

Iicut enī alimētis diuersis ad
pfecta corporis etatez: sic p̄ceptis
dissimilibus ad spūalem pduci-
tur vitā: vt enī pri⁹ educat simplici lac-
te mīris de hinc alio aliq. Deinde farie
amixto: postea mitis panis: postmodū
etiā crustis: donec quolibet cibo valeat
vti. Sic enī pāmū iubet in deū credere
de hinc eū diligere. deide timere: postea
bene operari. postmodum etiam aduer-
sa pati: quoisqz sibi p̄ceptu⁹ q̄dlibet se-
cure possit iniungi.

Exemplū noui vasis semel imbuti.

Tria spūali doctrīa semel ad ple-
nū imbutus: nouo vasi similis
esse videt: vt cū vas nouū potu
bono semel affectum: vix eius saporem
amittit: etiā si ab alio postmodū replea-
tur diuersi saporis. Sic iuuile cor spi-
rituali doctrīna imbutū: vix eius dulce-
dinē pdit: etiā cū seculari occupat: po-
stea cui intēdit: si aut̄ audiendo sapien-
tum ḥba cōtemnit audire: nec ad nulla
attendit scientiā spīalis vite.

Exemplum cultri.

T quia q̄ p̄po caret cultro meri-
to esurit si alieno incidere nolit

Sic t iste ppria carens scientia
iure spūali fame perit: tum aliena nolit
tacendo scientia vti. Tacendo iḡ sapi-
entiū verbis attendat: vt ad sciam spū-
alis vite doctrīna eoz ptingat. Cōtine-
do aut̄ corporis mēbra vt sup̄ dictū est in
melius pficit. q̄ mentē h̄ mō stabiliorē
t placitā reddit. Abēs ḥo stabilis t pla-
cida. placida exterius ḥba reddit t ipa

Exemplū aque quiete t solis radij.

T enī aqua quieta cū ex vna p̄-
te solis suscipit radium: ex alte-

ra qetū: t ipm aliq in pariete re-
dit. Sic mēs placata suscipies aure cu-
iūspiam ḥbum: ore remittit ipm placa-
tum: vt ḥo aq̄ cōmota radiū cōmorū.
Sic t mens turbata ḥbis: reddit turba-
tū t oēm exterius actū. Ut ḡ ad qetam
mentis t oris t opis sibi pficiat iuuēis
queqz mēbra decēter cōtineat. Erubes-
cendo aut̄ sicut t dc̄m ē in melius pficit
q̄ verecūdia penitētiā parit: cuius alia
sicca: alia vero humida.

De penitentia sicca t humida.

Iccā nāq̄ penitētiā ē cū aliquē
quidē sui peccati penitet: s̄ hu-
mōrē pietatis suiqz ipius compūctōne
caret: humida ḥo est: cū habet vtrūqz.
suūqz luget peccatū magna cordis con-
tritione: vt ad hāc ergo sibi p̄sit penitē-
tiā: nō iuuenes tñ: verūtiā homo eru-

Desum

De similitudinibus

bescat quicquid agit illicitum.

Exemplū arborē magnā succidē volēs
Stāt sciendū q̄ magni alicu-
e ius penit̄ criminis sibi eē agēdū
more arborē magnaz succidere
volētis. Sicut enī ille minora in circui-
tu arbusta prius curat succidere: ne sibi
arborē ipam succendēti obesse inueniat
Sic t̄ huic vitiā minora ali⁹ criminis vi-
cina p̄i⁹ sūt extirpāda ne q̄ sibi crimen
ipm̄ destruēti ferāt impedimenta r̄c.

De detractione r̄c.

Etractionis vitiū: qđ maxime
d ex ociositate solet nasci multuz
est cauendū: qđ pñciosū est mul-
tis. Usi beatus clemēs inter cetera q̄ ab
ore petri se didicisse fatek hoc mō scribit

De tribus homicidiij generibus.

Ria sūt genera homicidiij q̄ pa-
ni pena plectuntur. Interfectio
fratrū: detractio: odiū: de q̄ eti-
am paulus dicit. Si comeditis t̄ inuicē
mordetis videte ne ab inuicē consuma-
mini. Lōedit nāq̄ alter altx̄: t̄ q̄si mor-
ssi in eo facit q̄tiēs aliquis aliquē male
loquēdo viliorē efficit. Vñ necesse est: vt
abinuicē psumant̄: penis vc̄ gehēnali-
bus detrusi miserrime puniant̄. Si igit̄
is q̄ alterū detrahēdo comedit psumat̄:
tur: qm̄ morib⁹ detractōis psumere ge-
stat. Nā cū eius vitā p detractōem dila-
cerat: semetiū ante iustū iudicē dñi cō-
demnat: Sicq̄ plerūq̄ cōtingit vt is q̄
alteri derogat nisi resipiscat coram deo
in dānationē cadatis cui detrahit nihl̄
lessonis ex ipa detractōe sentiat. Quid
aut̄ detractio cōpetur: vel qđ sit inqua-
mus t̄ inqrendo qđ oñs dederit breuit̄
dicamus: nō ideo q̄ nesciat sed idcirco:
vt quod scitur melius teneat.

Exemplū ignis t̄ vēti t̄ humane mēs
Olet enī cōtingere: vt ignis in
f aliq̄ materia aliquādo paululū
ardeat: etsi vēto ipellit: ad ma-
torez ardore crescat. Taliter est mēs hu-

mana salubri amonitiōe pulsata ad op̄
agendū post suggestionē psciū surgit
ad qđ pñm̄ surgere neglexerit: sicut ig-
nis vento mouet: sic mens a corporis de-
sidia amonitione excitat̄.

Descriptio detractōis

Etractio itaq̄ est quotienscūq̄
ca intētōe de aliq̄ dicit: vnde ip-
se minus amari siue minus app̄
ciari possit. Detractio malis duriciā pe-
nitentibus refrigerationē: tēptatis ex-
plū peccādi q̄si somēta malicie prestat̄.
Naturale siqdēm ē vt sicut id qđ a null̄
fieri audio facere formido: sic illud qđ a
pluribus v̄letiā a paucis fieri p̄cipio fa-
cilius psumo: t̄ q̄ p̄les eandē rem fecisse
coguero eo min⁹ eā facere dubito. Bo-
nus q̄z t̄si nec penitens de aliquo crimi-
nali nō fuerit: nec tēptatōem aliquā in-
de habuerit: t̄ aliū illa vel illa criminalia
ppetrasse p detractionē audierit: nisi si-
bi vigilāti oclō p̄uiderit: ināteriā supbi-
endi accipit. p̄pum nāq̄ ē supbie singu-
laritate sp̄ gaudere. Quapropter sum-
ope cauēdū est peccatū detractōis quia
fomes ē tante pditōnis.

Lōmmendatio caritatis.

Ollit enī caritatē sine q̄ impos-
t̄ sibile ē quēq̄ deo placere. Qui
enī nō diligit: manet i morte pl̄
nāq̄ peccat q̄ amore p̄ximi a co:de alic
rius minuit q̄ vīctū ab ore paupis ra-
pit. Nā sicut aia p̄ciosior est q̄ corp⁹: sic
graui⁹ est anime vīctū auferre q̄ corp⁹
ris. vīctū nō anime est amo: dei t̄ p̄xi-
mi. q̄ enī diligit: legē implevit. Qui igi-
tur dilectionē q̄ debet aia sustētari tollit
q̄tū in se ē aliam occidit. P̄opterea ca-
uēdū est ne q̄lq̄s aliqd sinistrū de aliq̄
loq̄ psumat: nisi ppter emē datōem eius
hoc faciat. Nā plato aut illi quem puto
posse cōsulere peccāti t̄ vītior̄ vulnera
mederi: debeo alterius maledicta ppter
emēdatōem detegere: q̄ p semetiū ne-
qt̄ realre: t̄ aliū corūpaf ipius p̄fessi-

f

Liber

Anselmi

one: cōpēdīose eū posse mouere: ne tali
mīgaf singulari familiaritate: aliter & o
nullo mō de aliquo quicqz aduersi loq
debeo. *¶* noceat detractio: & p̄sit bo
nū audire.

Eterū sed nocet multis de quo:
libet malū dicere: sic plib⁹ sol⁹
pdesse & alijs bona audire. Mā
cū bona de aliqz referūtur: hi q̄ boni sūt:
eius facta emulan⁹: eoqz ppensi⁹ in sua
bonitate pseuerare nititur: q̄ alij ei⁹ bo
nitatis sectatores laudan⁹. Si autē peni
tentes fuerint: studiosius suā penitētiā
vt boni efficiant⁹ pagūt: q̄to glōssiores
bonos & malis sedula relatōe p̄cipiunt
Porro si mali fuerit erubescūt: q̄ de ali
is bona referri audiāt: a q̄bus semetip
pos vacuos esse cōsiderāt: tantoqz facili
us ad penitētiā reuocant⁹ q̄to ples &
forte debiliores se bona opari eis referū
tur. Sic igī om̄i christiano cōsuetudie
sēp bona de alijs estimare bona loq ni
hil mali credere: nihilqz proferre.

De scientia volūtate & ysu actionis.

Cum in oībus accidētibus n̄is
*sūmope querēdū sit vt boni su
mus alioqñ beati eē poterimus*
Querēdū est quib⁹ poti⁹ vtendū sit
*vt boni efficiamur. Tria itaq̄ mihi eē vi
den⁹: q̄ necessaria sūt volēti effici bon⁹.*
*scz. scia, volūtas, & ysus. Mā n̄i q̄s ha
beat sciām bonū faciēdū nequaqz bonū*
vnde salutē cōsequat⁹ opari poterit. & si
*habet sciētiā: s̄ volūtate opandi n̄o ha
buerit bon⁹ nullo mō est. *¶* si boni ag
nitōem & volūtatem opandi habuerit:*
nec tamē eius ysum ope cōpleuerit cu⁹
possit: bonus nequaqz erit.

Exemplum cythariste.

*T̄ si is qui cytharista eē debue
rit cytharā n̄o coguit q̄liter cy
tharedu⁹ erit: si etiā instrumen
tū illud n̄o agnouerit: & si agnouerit: tāge
re illud noluerit: q̄liter cytharedu⁹ erit*
Si at illd agnouerit & tetigerit: s̄ ei⁹ ysum

habere cōtempserit: nūqz ppter pgnitō
nem & volūtate sine ysu huius arti peri
tus erit. Taliter nāqz licet q̄s habeat sci
entiā bñ viuēdi & volūtate: nequaqz bo
nus erit: nisi etiā boni opis ysum tenue
rit iuxta suaz possibilatatem.

Silitudo inter desides & peccantes.

*Unt autē quedā sāctarū scriptu
rārū ignari: & dū aliqd de eis q̄
possent ad efficaciam sui retine
re audiūt ptepndendo dicit. Ad qd istd
tantillū tenebo nō ex retā pua sapiens
ero. Lū ḡ mihi labore imponā: dimittā
quiescā: viuā: vt poto: qz frustra sapien
tie ampli⁹ studebo: nō enī oēs peribunt
q̄ sapientes nō sūt. Hec & his similia p̄
ger sibi pponit: nec p̄cipit qz antiquus
hostis ad interitiū eius talia sibi sugge
rit: q̄tenus in oī vita sua nulli intendat
vūlcani: sed in negligētia & corpe sp̄ y
uatyt periat. Amplius q̄z satis inq̄ fūt
sapiētes in mūdo satis scriptores: scia
q̄ habēt peritiā artiū: nō est op⁹ vt ego
me discēdo fatigē. Propterea puriciāz
exiui: iā senectuti appropinq̄: nec iā pos
sez ad magnā sciētē fructū venire: si mō
incipio laborare: sic secū piger: tractat &
in sui corpis desidia pseuerat. Sili mō
nō nunqz peccator: iūretitur: ne ad bone
operationis exercitiū aliqui exurgat. So
lent enī ptingere: vt is q̄ luxurie inq̄ nas
mento fedat: interdū semetipm cogscat
& facti sui peniteat: s̄ cū itē temptatio
aduenerit & locus peccandi affuere d̄t.
Quare iūstā volūtatez pderem: satis
etiā admittere potero: sicut & mltas ali
as feci: & cū in futuro satiatus fuero: oīa
insimil⁹ p̄sitebo: & sic bon⁹ efficiar. Sa
tiabor: igī donec deo de om̄ibus satissa
ciā: & tunc tm̄ ieiunabo: tūc tot afflictō
nib⁹: tot &berib⁹ corp⁹ castigabo: tm̄ ele
mosynis & persimonijs studebo: vt i me
non remaneat dignuz supplicio. Lū enī
adhuc illa & illa in me restat sine cōfessi
one cur me ab hat sola cōpēcerem: dele*

De similitudinibus

statione. Talia nonnulli interdū sibi met
ipis prae cōsulūt: nec miseri attendūt.
q̄nta erroris caligine interi⁹ obtenebrāt.
Nam q̄to sūt p̄c̄is obligati maio-
ribus ac bonitate paupiores: tanto de-
berēt eē ad oē delectamētum dyabolice
suggestionis excutiendūz ardētiores.
Sic enī virtus d̄tuti accumulata p̄de-
re. Quisq̄s ḡ hodie q̄cquid opari p̄t:
nullatenus p̄ducere debet. Tñ salomō
Quodcūq; p̄ manus tua facere instā-
ter opare: q̄r nec opus nec ratio nec sapi-
entia est apud inferos.

Similitudo inter pauperes stultos et
negligentes.

v Erū huiusmōi hoīes ita i peccā-
do negligētes imitamur: t pau-
pes insipientes. Si quidē paup-
insipiens cū obulū acq̄rit: aut aliud qđ
qui munusculi dicit. Ad qđ illud tātillū
seruarē: nō ppter hoc diues ero: expen-
dam itaq; hoc i pomis aut nucib⁹ aut
qualibet alia re mihi delectabili. Nō ei-
llud custodiendo sollicitus volo habe-
ri. Sic stolidus dū p̄cipit modica:
nū p̄ficit ad maiora. Sapiēs at paup-
qua que habet custodit: t quo min⁹ se
habere cōsiderat: eo magis nacta retine-
re desideraz: quaten⁹ ex p̄uulor⁹ zgerie
ad maiora querit q̄nq; p̄tingere. Sic ni-
mū is qui se paupem scientie ac boni-
tatis sentit: debet facere si ad aliquęz ef-
fectū scientie ac bonitatis velit puenire.
Nam sicut plura genera massam t gut-
te flumē: t multi nūmī diuitē faciunt: sic
multe scientiarū sententie sapientem: et
p̄les bonitatis actōes bonū quodlibet
efficiunt. De scientia t trib⁹ p̄tibus ei⁹

c Um iḡt scientia sit necessaria vt
bonus efficiatur t manifestū sit
nullū eaz posse cōprehendere: q̄
minimas eius p̄tes negligit colligere:
nisi forte q̄s subito illuminet: sicut apo-
stoli t pph̄e: querendū est quō per gra-
niā dei illā valeamus acq̄rete. Trib⁹ ita;

q; causis videſ mīhi illā posſe adipiscit:
doctrina: experimēto: t ratione.

De doctrina.

p Er doctrinā quippe que capitū
lectiōe t sermocinatioē sciētia
acq̄ritur. Quisq; legit aut legē-
tem siue loquentē audīt. Ad hec vt eoꝝ
que legunt siue referunt scientiā habe-
at intendit.

De experimento.

Experimento nō acquirit sciē-
tia dū rei quā aliq; p̄baut cer-
tam habet noticiā. Ex rōe quo-
q; p̄cipit cū p̄ naturalē mentis discretō:
nē in istis q̄ faciēda siue obmittēda sunt
quis solidaf. Scientia iḡt his trib⁹ re-
bus acquirit: b̄ q̄ inflat nisi eam caritas
edificet nil. p̄sūs p̄ficit absq; volūtate
bonitatis. Voluntas itaq; bona est que
dei volūtati subiecta ē: q̄ tunc volūtati
dei subiecta est q̄n id vult qđ deus vult
illā velle debere: t tūc iusta siue recta di-
cit q̄n id qđ de⁹ vult eā velle debere am-
plicitur.

Q̄ non semp de-
bemus velle quod deus vult.

n On enī sp̄ velle debemus qđ de-
us vult: b̄ hoc velle debem⁹ qđ
de⁹ vult nos velle debere. Clo-
luit enī de⁹ btm̄ martinū ab hac vita tol-
lere: sed si eius discipuli hoc tūc voluis-
sent crudeles vtiq; extitissent. At nolu-
runt qđ deus noluit sed voluerit quod
deus voluit eos velle debere: t viam iu-
sticie retinere. Qui ergo cum scientia
volūtatem bene opandi portat: maria
ex pte bonitati appropinquat. Unde sci-
endū est q̄r quicūq; bonā volūtatē desi-
derat necesse est vt a vanitate sese aliena-
re studeat. Mā sicut vna opatio alia a se
diuersā opatiōem excludit: sic cogitatio
cogitationē expellit: t voluntas nihilō
minus voluntatē repellit. Cū enī manu
scribo nō agrū semino: deinde etiā cū se-
minauro scriptōem excludo. Sic itaq;
cū t ip̄e mane quid cogito: nō interi⁹ vti-
litatē penso. Et cū postea vtile quid p̄-

f t

Liber

Anselmi

sauero inanitatē expello. His igit̄ que
dixim⁹ de sc̄ientia ⁊ volūtate trans cursis
videamus etiā q̄ sit ne cessarius v⁹⁹ bo-
ne opatōnis. De v̄su.

Eripe sicut corpus humanū si-
q̄ ne freq̄nti cibor⁹ v̄su neqt̄ subsi-
stere. Sic aia absq̄ virtutū fre-
quētatiō nō p̄t viuere. Qui ḡ ad esse-
cū bonitatis venire desiderat: necesse ē
vt cū scientia ⁊ volūtate etiā ipm vsum
habeat. Q̄ bon⁹ h̄o de oib⁹ sibi bonū
On⁹ h̄o de oib⁹ hoi⁹. (facit.

b. bus bonis ⁊ mal⁹ vtilitatem sibi
acq̄rit. Siqdē cū aliqd boni de
hoie bono vel malo audit: gaudet deo:
inde ḡras agit. Q̄d cū facit mercede⁹ a
deo boni volūtatis accipit: ac si opatōe
fuisset eiusdē opis. Ahalū aut̄ si audieit
dolet: qd̄ sibi i mercedē reputat q̄si eius-
dē mali destructō fuisset vel dīminutor.
Sed dicit aliq̄ de bono ⁊ p̄spitare ini-
mici mei neq̄ ḡtulari: neq̄ de dāno ei⁹
p̄tristari: q̄ si ore cōfiteor me p̄dēno: cor-
de enī mētior.

Ratio quō inimici diliḡ possunt.
D̄b̄ p̄siderādū est q̄liter is q̄ in
a bono p̄ficere desidēat sibi p̄i yiz
inferre debet vt p̄ficere valeat:
licet carnal⁹ appetit⁹ meus dānū inimi-
ci mei appetit: nō tñ h̄o ore cōfiteri debeo
h̄ potius dānū ei⁹ plāgere: t̄ p̄ appetitū
carnis mee illi⁹ p̄spitati fauere. Illius
dānū sol⁹ verbis si corde simul neq̄ de-
mōstrare: mihi displicere. Mā si rōem cō-
sideramus recti⁹ agimus q̄n̄ deo obedi-
mus q̄ faciam⁹ q̄n̄ carnali voluptati cō-
sentim⁹. Preceptū enī dñi est: vt inimi-
cos diligamus. Si ḡ eos affectuose dili-
gere neq̄ quō carnalitatē meā ad amo-
rē eor⁹ flectere valeo: cum velle deo eos
me posse amare ⁊ donec valeaz h̄ agere
h̄bis qd̄ potestati mee p̄cti subiacet bo-
nū ⁊ nō malū de ill⁹ puulgare. Lūq̄ hoc
ago nō mētior q̄n̄ dico me illos diligere
quō yelle adiacet mihi: p̄ficere at nō ha-

beo. Cōdelector dñico p̄cepto fm̄ rōem
sp̄s mei vt eos diligā q̄uis corruptibi-
litas carnis mee repugnet. Jā enī n̄ ope-
ror ego illud s̄ qd̄ regt̄ in me p̄ctm̄. Alio
enī est sentire alio cōsentire. Ahalus h̄o
h̄o eōrio sibi de bonis ⁊ mal⁹ p̄ctm̄ accu-
mulat ⁊ bonis oib⁹ inuidiat: malis h̄o
fauorem exhibeat. Hui⁹ finis interitus
mors ⁊ tribulatio. Justi aut̄ finis xp̄s vi-
ta ⁊ exultatio. De intellectu amore et
Ribus mōis sentif de: (v̄su.
v̄ic̄ intellectu: amore ⁊ v̄su. Per
intellcm̄ sapim⁹: p̄ amorē iusti-
cemur: p̄ v̄su btificamur. Inq̄ntū q̄s de
um intelligit sapiēs ē: inq̄ntū h̄o amat:
iust⁹: inq̄ntū v̄t̄ btūs: quo qd̄ rc̄m̄ ē vi-
dem⁹: deū p̄ intellcm̄ mētis sentimus: q̄:
mō q̄ q̄cūq̄ rectitudo ē ab illo.

Similitudo inter deū ⁊ solem.
Icut enī ex splendore sol⁹ ip̄z so-
lē sentim⁹ aſiq̄ p̄spicue videa-
mus. Sic ex mētis n̄fe speculati-
one deū sentim⁹ q̄n̄ v̄ez q̄ ex ip̄a x̄itatis
luce p̄spicuum⁹: sic q̄ illū intelligēdo et
amādo p̄ fidē ⁊ spez ad p̄ns s̄cūm⁹. In
futuro aut̄ nō iā p̄ spez s̄cūm⁹ q̄ vide-
bimus eū sicuti ē: nō tñ p̄ eū oēs eq̄liter
videbūt: nec ei⁹ amore oēs eq̄liter calybūt.

Siluitudo inter ignē ⁊ deū amorem.
Icut enī diuerso mō lignū ⁊ ferrū
ardorē calūt: sic celestes sp̄s v̄l̄ be-
ator⁹ aie ineqlitate dī amorem feruent.
Quomodo sancti deum videbunt.
n. Unc̄t̄ videm⁹ eū in enigmate: et
q̄si i pictura ea q̄ dīcīmus veluti p̄
ctū solē aut mare viderem⁹. Solē q̄p̄e
aut mare depicta videm⁹ nō sicut ē in ip-
sa re habem⁹. Lū h̄o solē clare luentez
p̄spicim⁹ aut mare turbulētū ⁊ tranquillū
cernim⁹: sicuti ē xaciter intuemur q̄uis
tamē q̄tū in se ē intueri neq̄am⁹. Sic sa-
cti dei i sc̄tā gl̄ia sua deū videbūt: s̄z ma-
gnitudiem diuitatis sue imēstitatē potē-
tie illi⁹ cōprehēdere neq̄būt. Mō enī im-
mēsus ēēt si intellect⁹ illius cōprehēndi

De similitudinibus

potuisset. De quatuor modis preci-
piendi: et totidē obediēdi.

Liq̄si bene p̄cipit et bñ obediit:
a et ecōtra interdū male p̄cipit: et
male obtpak: aliquādo bñ p̄cipit et male
obedit. Aliq̄si male p̄cipit et bñ obediit.
Bona est p̄ceptio et bona obeditio cum
p̄cipit ne castitate q̄s violet: et seruatur
mala est iussio et mala obeditio: si vic̄z fu-
rari et huiusmōi sit. Bonū p̄cipe et ma-
lū obedere: vt si v̄bigra: aliq̄s captiueit:
et ad capitis p̄plexionē venit ne fugiat
liga. Huic aut̄ si forte aliq̄s dicat: fuge
p̄ te in vincul' istis me ponā: pena exte-
acciā. Bona q̄deq; talis p̄ceptio: q; ex-
pecta caritate descēdit: bñ mala ad bñ cō-
fessio: q; p̄sus obuiat caritati. Nam vbi
dcm est. Alter alteri onera portate: nō
dcm est onera imponite mala est iussio.
et bona obeditio: vt si quis poma cedri-
na vel aliud aliqd qd̄ sine pículo habe-
ri nō poss̄: platus sibi afferri p̄cipet. vñ
david Aquā de cistria sibi afferri p̄cepit
q; q; pículo suo ablata ē penituit p̄cep-
ti noluitq; eā bibere sed ea dñs libauit.

Detimore: cōmodo: et amore. et.

Eo quidē tribus de causis ho-
dunes seruūt: videlicz timore:
cōmodo: et amore. Sūt nāq; nō
nlli: q; si penas inferni nō eē sciēter p̄ nl
la re promissio eterno: uz bonoz a suis
voluptatib; cessarent. Qui licet penas
illoz q; dei minime verenf euadāt: non
tū plenā retributionē inueniēt. Alij aut̄
deo seruūt: vt magnū habeāt cōmodū
sive in p̄senti vita sive et i hac et in futura
Quibus si deus noluerit qdā ex rōe po-
terit dicere. H̄a cōmodi v̄i mea man-
data fua stis: nō q; pure me diligebatis
s; quo a me lucrari volebatis. Sicut hi
q; regi seruūt: nō regē multi: s; donaria
diligūt regis. Alius est q; vere deū dili-
git et solo amore ei p̄cepta custodit.
Iste p̄fecto legaliter fuit: et bona p̄fecta
q; mercedē sibi acq̄rit. Igit̄ sicut deo il-

le nil p̄posuit: sic illi deus iusta recōpen-
satōe reddere debet seip̄su q; rebus om̄i-
bus excellit. Q; in anima tres sūt nature

M aia tres sūt nature: vic̄z ratō
i volūtas: et appetitus. Ratio as-
simulat an gel: appetitus brus-
aialibus: volūtas v̄trisq; volūtas inter-
rōem et appetitū media ē: aliq̄si enī ad ra-
tionē: aliq̄si ad appetitū se habet: sed qñ
ad rōem se cōvertit: q; ea q; sūt rationa-
bilia et spūalia sapit dñ hō rōnalis et sp̄i-
ritual. Q; v̄o ad appetitū se tenet: q; ea
sapit q; sūt carnalia: et irrationabilū ani-
maliū dñ hō carnal sive aialis. Unū scri-
ptū est. Aialis hō nō p̄cipit ea q; dei sūt
Spūalis āt diūdicat oia et ip̄e a nemie
iudicat. Lū itaq; iuxta hō volūtas se
habet: dicit̄ homo carnal sive spūalis.
Sciendū est q; interdū quedā sentiunt̄
in carne quib; voluntas aie cōsentit.

De suggestione: dilectōe et cōsensu.

Res namq; dilectōes sūt vna q;
t senti in carne p̄ter volūtatez q;
vocat suggestio. Alia que senti-
tur i volūtate cogitatōe ī: hō tñ i volū-
tate actōis: q; dicit̄ delectatio: tercia que
senti cū volūtate operādi: et noīat con-
sensus. Sed illa q; noīat suggestio: nul-
la pena p̄mittat: nā vbi nō est cōsensus
volūtatis: nulla seq̄tur pena delectatō-
nis. Unū apl's. Nihil damnatōis est his
q; sūt i xpo ieu q; nō fm carnē ambulat.
Et alibi cōdelector legi dei fm interiorē
hoiem: video āt aliā legē in mēbris me-
is repugnātem legi mētis mee: et capti-
uū me ducētem in legē p̄ci: q; est i mem-
bris meis. Interiorē hoiem vocat ip̄am-
rōem legē mēbroz: delectationē sine vo-
luntate legē dei obseruatōem manda-
toz eius que et lex mentis dicit̄: q; men-
te seruat̄: legē autē peccati p̄r̄ legē
mēbroz nominauerant.

De nob̄bus anime.

Ota q; p̄la sūt noīa anime Glo-
n caſ enī aliquādo spiritus: mēs

Liber

Anselmī

animus: rō: intellectus: interior: hō. Dicit enī aīa vegetabilis: sensibil: rōnalis Sz cū p̄la noīa habeat ad illa adhuc redēam: de qb̄ sermo fuit p̄us: qz volūtas i ill' aut certe se hēbit: z erit legittia. aut illa deserēdo fornicatrix vilis abiecta. Māq; si volūtas q̄ est media int̄ rationē et appetitū rōi cōcordauit: legittie viuit. Si dō appetitui: fornicatrix erit. Est ḡ rō siue sp̄us q̄si viry volūtas vt sp̄osa. Appetit carnis q̄si adulter: nō igit ei volūtas i aliq; p̄sētiat. Sc̄ptū ē enī. Lō cupiscētia cū p̄pit p̄t p̄ctīm: p̄ctīm cū cōsumatū fuēit generat mo: itē. Exemplū 9. Gl̄admodū si lordi. (de lordido dus aliq; z rōi fetore plenus occurreret alr̄ dices se cū eo velle p̄siliari si debet mūd̄ s̄bistere: sic nec volūtas appetitui carnali acq̄escere. De q̄drato la q̄. Gl̄adratus lapis sex eq̄lia (pide. h̄z latā i qd̄ ho: ceciderit firmis iā: cebit. Sic puidēdū ē viro iusto: vt i suo p̄sistat p̄posito hui: at latā. Sex h̄ st: p̄spitas: adiūsitq; sui libertas: subiectio i secreto eē v̄l i publico: in qb̄ singul'si a dyabolo ipulset: stet: nec a p̄posito mo: ueat. De peccato.

d. E p̄ctō trib̄ mōis loqmur fm naturā et districtā iusticiā: vt illō. Qui dixerit f̄ri suo fatue: re erit gehēne ignis. Sc̄dm grām: vt: qcūq; hora ingenuerit p̄ctōr: p̄ctīm suū remitteſ ei. Lō uerti: mī ad me dt̄ dñs: z ego querar ad vos. Sc̄dm disciplinā cū p̄cipit ho: tñ v̄l tñ penile: disciplia ē sub grā: qz null' penitere posset: nisi grā p̄uēret. Sillitudo v. Ideas hoīeim i vanitate ab (cere infātia v̄sq; ad p̄fūdū senectutē cōuersatū sola trena sapientē z i his penit' obduratū. Lū h̄ age de sp̄ualib̄: huic d̄ subtilitate diuine cōteplatōis loqre: hūc secreta rimari celestia doce: z p̄spicies eū nequaq; posse ad h̄ videre. Nec m̄x indurata est: cera i istis etatē nutriuit alia ab isti seq̄ didicit. Et cōtra cuz yides

pueꝝ etatē sc̄ia teneꝝ: nec bonū nec malū discernere valētē: nec te qdē intelligere debere discētē: nec qd̄ mirū. A Hollis enī est cera: z q̄si liquēs: nec imaginem s̄gilli q̄ quō recipiēs: A h̄edi ho: adoleſcēs et iuuenis ē ex teneritudine atq; du- ricia q̄si ex senectente atq; puericia p̄grue tpat. Si ḡ hūc instruxeris ad quēcūq; utilitatis p̄fectū eū sūme honestatis ap̄te informare valebis z̄c. Dyabol' cō-

c. Um dyabol' neq̄t (tra nouitū monachatū alicui dare: odio nūt̄ eū cōuersatōis in q̄ est subruere fastidio. Et l3 illi mōachatū p̄positū tenēdū ad horā q̄si p̄cedat tñ h̄ qz sub tlib̄ aut etiā int̄ tles aut in tli loco suscepit mltimo: dissūcūs fallaciter impulsus penitere nouiciū qñq; facit: vt dū illi p̄suadet inceptū p̄positū gratū existere: nec ad meliora p̄ficiat: nec qd̄ accepit diu teneat: aut in eo utiliter p̄sistat. Quippe dū incessāter laboriosis cogitatōib̄ demutādo: aut si mutari nō valer: saltē de iprobađo p̄posito meditat̄ nūq; interim ad finē p̄fōis laborei p̄ueniat: s̄ p̄sus a deo respuis. Mā quō illi fūdamentū qd̄ posuit displicet nullaten' illi structuraz bone vite sup edificare libet: vnde fit ut quēadmodū arbustula si sepe trāplantat̄ aut nup̄ plātata i eodem loco c̄hebra cōculatōe inq̄et nequaq; radicare valēs ariditatē cito attrahit: nec ad aliquē fructuz fertilitatis peruenit. Sic infelix monach' si sepius de loco ad locū p̄p̄ appetitu mouet: aut i vno p̄manens freq̄nti ei' odio cōuertif. De pueris plā-

9. Ic q̄so si plātā ar- (te cōpatis d̄ bōis i onto tuo plātares: z mor illā ex oī pte ita concluderes vt ramos suos nullaten' extendere posset cū ea post annos excluderes q̄les putas ramos extenderet: p̄fecto inutilis arbor rugosa: z giḡpis plena: ramis suis incurvis p̄plexa: h̄ vñq; facitis. Quos pue- roꝝ mḡri de pueris yfis. q̄ plātati sunt



De similitudinibus

¶ oblationez in ecclie orto: ut crescerent et fructifcent deo. Tlos aut in tm terro-ribus numis et yberibus vndiqz illos coartatis: ut nulla penitus liceat sibi liberate potiri Itaqz indiscrete oppssi puas et spinarū pplexas mores cogitatoes infra se et gerut: souet: nutriut: vnde fit qz nihil amoris vel pietatis nihil beniou- lentie circa se in nobis sentiut: nec illi allicui boni in vobis: sed qcqd est odij impietatis maluolētie postea spem habeant. Contigit itaqz miserabili mō: vt si- cut corpe crescunt: sic et i eis timor tm: et inuidia et suspicio ois mali crescat ex no- bis: sp pni et inclinati ad vitia secū pme- ditantes: aut quō nr̄as isidias et machi- nationes valeat euitare: aut deide secu- lo redire. Ad lamia auri et argenti.

¶ Idistis qso vñqz artificē ex la-
mia auri vel argenti solis pcus-
sionibus imaginē speciosā for-
massē: nō puto. Quid tūc quaten⁹ aptā
formā ex lamia facerz nūc ea suo instru-
mento leuiter pmit et pcutit: et postmo-
dū planat. Nūc etiā discreto leuamine
leuiter leniat et informat. Sic si vos pu-
eros vros cupitis moribus ornatos eē.
necessē est: vt cū dēp̄ssionibus vborum
ipis eis pfone pietatis et māsuetudinis
leuamē atqz subsidiū feratis. Tenēa q-
dem teneris sicut et ipi teneri sūt: lac scz:
nō solidū cibū pbentes cis: nec dū ad p-
fectam etatem puectis. De caritate.

¶ Eli caritatem in corde retinet h
ad qm de gr̄as ei scit habet illi vō
ad quē tm habet mie. Quāse ei
gr̄as mihi debet deus si qs me diligit.
Amplius is cui dilectio alterius seruit:
folius pmodi munus pfectorie suscipit
Verbi gr̄a: bñficiū vnu: honore vnum:
vel quodlibet officiū genus in hunc mo-
dū. Alius vō caritatē q̄ cōmodi munus
exhibuit: intrāsitiue sibi retinuit. Lar-
itas eni bñficiū ab eo q̄ hec suscipit tran-
sit. Laritas vō ipa q̄ deus est i eo rema-

net qui eā alijs impēdit: bonū aut pma-
nēs bono trāscuti malū est. Hec igit cō-
siderādo pfecto pspiciem⁹ magis esse
nobis gaudendū si alios diligim⁹: qm
si ab alijs diligamur: nihil mihi aliquis
nec ego alicui: ḡ caritas est exhibenda:
nō exigenda.

¶ tribus ex causis ois res amat

¶ Amat aut recte aut natura ama-
tur: aut recte: aut spe commodi

Natura enī est vt oē bonū ame-
mus et vtile. Rectū vō vt beneficē
nobis amem⁹ Sepe pmodi q̄ res ama-
tur. Alia pp̄tervsum: vt mel eo q̄ sit bo-
nū et suave: etiā fm̄slū. Alia vō fm̄ esse
ctum: vt absinthēū et nōnulla naturalis
potio: q̄ cī dent sanitatem. Tribus etiā
his mōis diligēd⁹ est de⁹. De natura

Natura quā oib⁹ melior et vtilior:
et idō plus ceteris amād⁹. De rectitudine

Rectitudine quō oia q̄ habem⁹ pstat
nobis h etiā ipm q̄ sum⁹ et tāto eī am-
are debem⁹ nobis pmodis q̄sto maior ipse est:
q̄ se p nobis dedit: et nobis eisdē semet-
ipm daturus ē. Et quō ci psonaliter nō
possimus reddere illud nō enī his pso-
na eius eget ostēdit nobis qbus debea-
mus vicem reddere dices. Abando yo-
bis vt diligatis inuicē sicut dilexi vos.
Et apls. Sicut p nobis xp̄us aīam su-
am posuit: ita debetis p fratribus ani-
mas ponere. Diligere igit debem⁹ inui-
cem q̄ et bruta qdā asalia h faciūt. La-
mē q̄ vni famili. s. xp̄i sumuis: et in re-
gno eius singlos sicut nos ipsos dilige-
mus: et q̄ ibi equaliter ab ipis diligērunt:
indecēs enī est si in h mūdo habuerim⁹
odio: q̄s ibi sumus habituri carissimos
Sciendū est enī q̄ quicūq̄ ibi aderunt
nobis viscera inuicē reddēt p dilectione
pnti et c. De spe commodi.

Ips⁹ etiā cōmodi v̄l remuneratōis dili-
gēdus est deus: quo immortalitē et in-
corruptibilitatē nobis pmittit.

¶ De tribus libertatibus et c.

f 4

Liber Anselmi

Ibertati siqdē modos tres dici
m^o eē: libertatē vicz actōis quā
oēs volūt: id est ut libere facere
possint q̄ volūt. Dicit etiā libertas intel
ligēti quā nō oēs volūt. Est etiā liber
tas recte volūtatis q̄ sp̄ est bona: hanc
paucissimi volūt: id e: vt ea velint q̄ dñs
Motādū q̄ libertas actōis sine liberta
te bone volūtatis sp̄ est mala. Terciū li
bertas intelligēdi ē media q̄ bona est q̄
nēscūq̄ libertati recte volūtatis adhēt
Mala at cū sine illa ē h̄ pmo q̄s q̄slibz
libertatē intelligēdi: id ē scit intelligere
qd̄ sibi expedit velit illā i bono t sic p
merēbit adipisci libertatē intelligēdi q̄c
qd̄ expedit volēdi qdcūq̄ debet agēdi
qcqd̄ pdest. Sub libertate volēdi est li
bertas arbitrij. De venatōne diaboli

Jabolus p̄ peccati suggestionē
d̄ q̄tidie id ad venādū: eos x̄o in
tra retia sua retin̄ q̄s nec dolor
p̄ pctō p̄pō afficit. Illos at iā admittē
incipit: q̄s p̄ carnis intēperiē lugere iaz
p̄spicit. Quosdā at terciū ordī sanatos
id est a carnalib^o t spūalib^o pctis oīno
p̄dit p̄mi oīo lugeāt: doleāt adhuc scđi:
terciū vero gaudeāt.

Orere deus d̄f (reat peccati.
h̄ aiam peccatricē: non q̄ horreat
pctm q̄r nihil est iusticia debita
quā ibi amaret: vt dicimus nos horrere
domū in q̄ nec est qd̄ amem^o: s̄ h̄ t illud
imprope: x̄tutib^o igīt adheream^o post
ponēdo vitia: t h̄ patiētiā amplectēdo
cū iugū exercitio. Patiētiā etenī v̄lq̄li
bet virtus sine exercitio q̄si plūbealan
ceq̄ est.

Incipit anselm^o de mēsuratōe cruci

Moniam iū

q̄ bēte filio tuo x̄po: pfecti esto
te sicut t p̄ v̄ celestis pfect^o
est: t aplo exhortatē: vt ad pfectiōne se
ramur: oīb^o mōis ad pfectiōne vite ten
dere dēmus. Lēdetes at sine ductore er

rare possum^o optie consulit nobis in eo
bonitas tua de^o meus q̄ eūdē vnicū tu
az nobis iductōe tradere dignat^o esvt
nobis factis t verbis viā veritatis oside
retac doceret. Lui etenī vt eū cōfidēter
seqremur pfectiōnis testiōniū phibūisti
dices: h̄ est fili^o meus dilectus in q̄ mihi
bñ cōplacui: ip̄m audite. Ipe igīt vt fa
ceret volūtate tuā qddā cōpēdium vie
pfectōis breuib^o sub x̄bis s̄z plūmū pō
derosis nobis ostēdit dices. Si q̄svult
venire post me: abneget semetiōpm: t tol
lat crucē suā t seq̄tur me. In quib^o ver
bis ostēdit paucitatē pfectōz libertate
arbitrij eū seq̄ volētiū: ip̄e tñ vult n̄f ec
ductor. Initū vie pfectōis mediuz t fi
nis t q̄ intētōe sit ambulādū. Singula
auti suls locis patebūt. Paucitatē pfe
ctōz innuis dñe in eo q̄ dicis. Si quis
q̄si aliq̄s ex mltis vult p̄ me venire: et
q̄re h̄ deus me^o nisi ex qdā torpore t pu
sillanimitate nimia eo q̄ pleriq̄s aim su
um ad tēdēdū sursū cogere nolūt: t pfe
ctā viā attemptare nō audēt.

n Alcīt at pusillanimitas etiā nimio
timore: maxie ppter pctā pterita:
eo q̄ minus p̄pa respiciūt merita: ppter
vtilitatē q̄ nimis timēt impedimenta: et
q̄ statim nō sentiat se pficere qttidiāos
lapsus: t q̄ tuā min^o cōsiderāt bonita
tē. Ista etiā sepe mltos repellūt: ne au
deāt attēptare viā pfectā: imor t ipsos in
cipiētes sepe in tm̄ deūciūt: vt pcedere
se posse despant. Sed pm̄i sc̄z nimī ti
mor: ppter pctā pterita nō debet nos im
pedire: q̄ etsi bñ eis vtimur oīa ppanē
nob̄ in bonū p̄stanti nimia bonitatē tu
am p̄gscēdi te atq̄ amādi t laudandi.
Motādū x̄o q̄ p̄ncipaliter tria dāna sūt
in pctis. s. q̄ i eis mēmur penā efnā: de
mēmur efnā htitudem p̄s qd̄ pessimū
est sine amore t laude n̄f creatoris expē
dim^o. Pria duo p̄tinēt ad hoīem: terciū
x̄o ad tuū dānu p̄tinere videāt deus
de^o meus. Lū ḡ ex idēbita t nimia mīa